

www.e-rara.ch

Friderici Esaiae a Pufendorf religio gentium arcana

**Pufendorf, Friedrich Esaias von
Hannoverae et Lipsiae, 1773**

Stiftung der Werke von C.G.Jung, Zürich

Shelf Mark: Online

Persistent Link: <https://doi.org/10.3931/e-rara-8075>

[Capita I.-X.]

www.e-rara.ch

Die Plattform e-rara.ch macht die in Schweizer Bibliotheken vorhandenen Drucke online verfügbar. Das Spektrum reicht von Büchern über Karten bis zu illustrierten Materialien – von den Anfängen des Buchdrucks bis ins 20. Jahrhundert.

e-rara.ch provides online access to rare books available in Swiss libraries. The holdings extend from books and maps to illustrated material – from the beginnings of printing to the 20th century.

e-rara.ch met en ligne des reproductions numériques d'imprimés conservés dans les bibliothèques de Suisse. L'éventail va des livres aux documents iconographiques en passant par les cartes – des débuts de l'imprimerie jusqu'au 20e siècle.

e-rara.ch mette a disposizione in rete le edizioni antiche conservate nelle biblioteche svizzere. La collezione comprende libri, carte geografiche e materiale illustrato che risalgono agli inizi della tipografia fino ad arrivare al XX secolo.

Nutzungsbedingungen Dieses Digitalisat kann kostenfrei heruntergeladen werden. Die Lizenzierungsart und die Nutzungsbedingungen sind individuell zu jedem Dokument in den Titelinformationen angegeben. Für weitere Informationen siehe auch [Link]

Terms of Use This digital copy can be downloaded free of charge. The type of licensing and the terms of use are indicated in the title information for each document individually. For further information please refer to the terms of use on [Link]

Conditions d'utilisation Ce document numérique peut être téléchargé gratuitement. Son statut juridique et ses conditions d'utilisation sont précisés dans sa notice détaillée. Pour de plus amples informations, voir [Link]

Condizioni di utilizzo Questo documento può essere scaricato gratuitamente. Il tipo di licenza e le condizioni di utilizzo sono indicate nella notizia bibliografica del singolo documento. Per ulteriori informazioni vedi anche [Link]

SECTIO III.

DE

DIIS DEABVSQVE VETERVM
ET NARRATIONIBVS MYTHOLOGICIS.

CAPVT I.

DE

NEITHA AEGYPTIORVM, GRAECORVM ET
LATINORVM PALLADE MINERVA.§. I. *Neitha dicrum V. epagomenarum praeses.*

Neitham Aegyptiorum *diebus quinque epagomenis* praesedis-
disse, quibus memoriam creationis et salutis, sed instaur-
ationis quoque, inesse, in Sect. I. vberius ostendi, ex eo
primum colligitur, quod, quemadmodum Persae has quin-
que dies quinque fororibus assimilauerunt, quae solerent ne-
re et alias operas muliebres tractare, (S. I. §. XXIV.) ita E-
stathio teste Aegyptii Minervae sedentis simulacrum dedica-
runt, et *Prote, prima*, mulier quaedam Aegyptia sedens
texuisse fertur. Neque a vero abluere putat *lablonsky* in
Pantheo Mythico L. I. C. III. §. 10. lini textrinam Aegyptios
ad Neitham suam tanquam inuentum eius retulisse. Sed et
sacerdotes eius linigeri erant et ita appellabantur.

§. II. *Lanificii inuentrix et opifex.*

Graecorum quidem et Latinorum Minervae similiter
lanificium proprium fuit, cuius quoque inuentrix dicta est.
Diodoro Siculo teste *consarcinationis* praeterea *vestium* et *ar-*
chitectonicas magistra Minervae habita est. Eoque apud
Pausaniam *Poliadis* Minervae simulacrum pertinet viraque
manu colum tenentis; item, quod apud *Pausaniam* *Erganes*,
opifex, quoque nomen habet.

§. III.

§. III. *Explicatur.*

Quae quidem etsi ad conficienda rerum stamina referri possunt, tamen apte quoque ad laneas vestes in epagomenis post lapsum protoplastis institutas accommodantur. Vid. S. I. §. XII. Sed conferri praeterea oportet, quae deinde §. XXVIII. exposui.

§. IV. *Ovis ei sacra.*

Accedit autem, quod apud Aegyptios *ovis* quoque Neithae sacra fuit. Vid. *Iablonsky* Panth. Myth. L. I. C. III. §. II. Apud Graecos quoque sacra Minervae ovis facta esse, ex Homero probatur in *Ant. Pictur. Hercul.* T. II. ad Tab. XII. Quod expectatae pacis et salutis rerumque instaurationis signum ea quidem causa in diebus epagomenis sub finem anni oblatum Deo esse, in Sect. I. §. XI. explicaui.

§. V. *Vulture signatur. Ecclesia continetur.*

Refert praeterea *Horapollo*, *vulture* apud Aegyptios et matrem rerum et aspectum et limitem et futurorum cognitionem et Mineruam signari. Vulturi autem dies V. epagomenas inesse, Sect. I. §. XXIII. ostendi. Assumenda quidem praeterea hoc loco sunt, quae de vulture in Sect. II. §. CLXVII. amplius exposui, et desiderium sanguinis mortisque Servatoris et restitutionem ex morte, et lytrum solvendum quoddam, denique inprimis Ecclesiam, coetum fidelium, contineri.

§. VI. *Ei pentas sacra.*

Fuit insuper, ut S. I. §. XXIX. retuli, pentas Minervae sacra, quae et *Salutis* et *sacrae* nomen tulit.

§. VII. *Minervae festa.*

An festa Minervae sacra quinque diebus olim constarent, non adeo liquet. Apud Romanos quidem quinquatria Minervae sacra quinque diebus circa aequinoctium vernali celebrabantur. Sed si Varronis auctoritas sequenda est, cui Festus et Gellius subscribunt, antiquitus in iis vnus tantum dies festus servatus est, dies scilicet post quintum Idus Martii.

tii. Idus enim quondam in plenilunium incidit. Graecorum quoque Panathenaea primum quoque vna tantum die constituisse ferunt. Etsi autem forte quatuor reliquae dies festae non fuissent, tamen crediderim, religionem quandam illis infuisse, ut postea in festas dies conuersae sint. Mibi certe recipiendum non videtur, Pontifices et sacerdotes, qui in arcanis omnia habuerunt, contra rei sacrae rationem festum statuuisse. Accedit, quod Athenis Panathenaea maiora quinqueto quoque anno celebrarentur, ut Olympia et Eliaca Delphicaque, quibus dies V. epagomenae inerant.

§. VIII. *Diebus V. epagomenis praesedisse, amplius probatur.*

Omnino autem praeses Minerua quinque epagomenarum eo quoque apparet, quod quemadmodum Mercurius quinque illas dies per victoriam abstulisse fertur (S. I. §. XXIII.) ita Minerua quoque *αγγελια*, praedae actrix, dicta est, et quod sacri ei *digiti* quinque fuerunt. Vid. S. II. §. CCXVI. Accedit, quod apud Pausaniam capiti eius gallus infidet, de quo vid. S. I. §. XL. et quod mens et solertia, fortitudo atque ingenium mundi Martiano Capellae dicitur. Vid. S. I. §. XXVI. Vnde forte speculum quoque crystallinum eius venit, quo usus esse Perseus in Medusa perimenda fertur. Neque enim specula magica ignorantur, neque observationes, quae in diebus V. epagomenis fierent. Conf. S. I. §. XXIV. XXVI.

§. IX. *Praeterea conuincitur, ex creatione mundi quaedam inesse.*

Atque ex creatione mundi Mineruae primitus certe quaedam inesse, praeterea non vno argumento conficitur. Fani quidem inscriptio Mineruae Saitani a Plutarcho et Proclo traditur haec: *Ego sum omne, quod extitit, est et erit, meumque peplum nemo adhuc mortalium detexit.* Addit Proclus; *fructus, quem peperit, fuit sol.* Et Plutarchus quidem Neithae nomen explicat; *Veni a me ipsa.* Iablonskyus autem in *Panttheo Aegyptiorum* L. I. C. 3. et illud ostendit, vni in Aegyptiorum lingua dici, *venire*, et praeterea Neith significare et *antiquum*, et *olim*, et *a principio*. Sed Plato

in quoque Dea haec quaedam opifex, inuisibilis simul et visibilis, dicitur. Quo et *Erganes* nomen pertinere potest apud *Pausaniam*. Inprimis autem notatu dignus locus *Apuleii* est *Metam.* XI. vbi rerum *Natura* parens, seculorum progenies initialis, prima coelitum ita fatur: Me — *Autochthonos Attici Cecroji* am nominant *Mineruam*. Pallam autem eiusdem Deae ita describit: et quae longe longeque etiam meum confutabat obtutum, palla nigerrima, splendescens atro nitore, quae circumcirca remeans et sub dextrum latus ad humerum laeum recurrens, umbonis vice, deiecta parte lacrimae, multiplici contabulatione dependula, ad ultimas oras nodulis fimbriarum decoriter confluctuabat. Per intextam extremitatem et in ipsa orae pluitie stellae dispersae coruscabant; earumque media semestris luna flammeos spirabat ignes. Nigerrima quidem palla ad tenebras ex *Mosaica* narratione abyssio incubantes non incommode refertur. Semestris autem luna plenilunium ostendit.

§. X. *Oleae inuentrix et salutis procuratrix.*

Ad Salutis autem promissae expectationem illud quoque pertinet, quod Graecis *Minerua oleae inuentrix* dicta est, quam in certamine cum *Neptuno* produxit. *Olea* autem perduratio et sanatio continetur. (S. II. §. XC.) Sed et si alias *Aegyptii* *Mercurio* oleae inuentionem tribuerunt, tamen *Sais* quoque vrbs *Aegypti*, *Neithae* sacra, ab oleo nomen tulit, quamvis ista praesertim regio *Aegypti* ferax olei *Lablonskyo* notante, non fuerit. Salutem autem mortuorum inprimis intelligi, *Silius* quoque III, 324. significat his verbis:

Inuento primam Libyen perfudit oliuo.

Libya autem regio mortuorum refertur. Vid. S. II. §. XXXVII. Sed vulture quoque, quod *Mineruae* signum *Aegyptiacum* §. V. retuli, et lytrum pro mortuis et misericordia continetur.

§. XI. *Index post mortem.*

Iudicium autem post mortem *Minerua* comprehendi, sed benignum, ex multis conuincitur. Nam primo quidem, *Strabone* teste, vetustiores *Mineruae* statuae sedentis plerumque

que figuram expreſſerunt, vt Aegyptii quoque cuſtodierunt. Et Polias Minerua, vel prima, quae Athenarum quoque tutrix fuit, in folio ſedens apud *Pauſaniam* refertur, vtraque manu colum renens. Seditis autem figura iudicem ſignat. Vid. S. II. §. CCXXV. Quam in rem ex *Pauſaniae* Atticis adiicio, in veruſtiſſimis Poliadis Mineruae donariis fuiſſe *leſticariam ſclam* compactilem, Daedali opus. De leſtica, ſepulcri ſymbolo, vide S. II. §. CCIII. Sed *Lucianus* quoque in *Piſcatore* iudicium de reuiuſcentibus in veſtibulo Mineruae collocat. In fragmentis autem *Diodori Siculi* Minerua a Ioue ex Themide vxore profeminata dicitur. Accedit *Tritogeniae* nomen, et quod *triangulum* ſacrum ei fuit, adeo vt Pythagoras inuento theoremate illo percelebrato taurum ei ſacrificauerit. Vid. S. I. §. XXXVII. Sed eodem vultur quoque Mineruae ſacra refertur. Vid. S. II. §. CLXVII. Quam obrem nec mirabimur, cur *Ophthalmitidos*, oculatae, nomen tulerit. Vid. S. II. §. LXIV. Quamquam hoc nomine et corporis Seruatricis continetur. Et forte ideo quoque *ſpeculum* Mineruae tribuitur ad ſcientiam et perſpicacitatem ſignandam iudicis et repraeſentationem factorum conſcientiae obiectorum. Vnde Athenis in Areopago ara Mineruae poſita fuit, et Minerua iudiciis iſtis capitalibus praefuit, quae noctu fierent. Eſſi autem Minerua Eccleſiam potiſſimum intelligimus (§. V.) tamen Eccleſia quoque ſecundum Paulum a Seruatore in iudicandi quaſi conſortium recepta eſt. Et ita in *Articulis Schmalcaldicis* expreſſum extat; *Eccleſia ſummum et vltimum appoſuit iudicium.*

§. XII. Iudicium mite.

Sed mite iudicium in Minerua intelligitur, quae facile veniam daret. Id quoque vulture ſignari, §. X. obſeruauimus. Vnde Oreſtes parricidii accuſatus Athenas profugit Mineruaeque ſupplex factus in Areopago cauſam dixit, accuſantibus furiis. Plane Minerua in his iudiciis vltimi ius calculi ſibi vindicabat, ceterorum iudicium calculis aequandis. Vnde *calculi Mineruae* nomen ſupereſt. Vid. *Ioh. Henr. Boecklii diſſ. de calculo Mineruae.*

§. XIII.

§. XIII. *Minerua Arcina, Arcia.*

Haud incommode hoc loco de *Arcina* Minerua Orphei, vel *Arcia* Pausaniae explicatur. Apud *Orpheum Argon.* 31. ita extat: *καὶ ἀγρινὺς νύκτος Ἀθηνῆς.* Quod *Gesnerus* vertit: *Arcaeque Mineruae noctes*, ipse autem de sacris Eleusiniis explicat, quae noctu fierent. Substituit quoque pro *ἀγρινὺς*, quod editiones omnes seruant, ex Pausania *ἀγρινὺς*, *Ariae*, *Arcae*, quod vocabulum *Frid. Sylburgius*, Pausaniae interpret, *deprecatrix* vertit, sed, ut nobis videtur, parum idonee. Existimamus potius, *Arciam* Mineruam vel *Arcinam* non aliam esse, quam Martiam, vel quae *Martialis* et *Martis* soror dicitur, cuius aram Orestes iam absolutus dedicauit, de qua in superiore §. XII. exposuimus. Nam et *Arcopagus*, iudicii locus, Martis vicus fuit, et nomen indetulit, et Mars iisdem iudiciis capitalibus nocturnis, ut *Minerua* praefuit. Praeterea de Martis et Mineruae similitudine in Capite de Marte plenius dicitur. Sed *Orpheus* quidem clementem iudicem in mortuos intelligit.

§. XIV. *Sedes in polo Arctico.*

Sedes autem Mineruae in polo arctico videtur fuisse, ubi mentes absolutorum reciperet. Vnde apud *Pausaniam Po-las* Minerua, dea Athenarum tutelar, polum capite gestauit, et secundum *Macrobiū* Minerua summum aetheris cacumen acceptum est, *Arnobio* autem teste aetherius quoque vertex et summitatis ipsius summa habita est. Quo pertinet, quod apud Aegyptios vultur, Mineruae signum, ex borea concipere dicitur. Vid. S. I. §. XXIII. et S. II. §. CLXVII. Idque amplius eo illustratur, quod Aegyptiorum Minerua superius coeli hemisphaerium secundum *Horapollinem* tenuit, inferius Iuno. Quod quemadmodum placitis veterum conueniat, vide S. I. §. XLIV. et S. II. §. XXVIII.

§. XV. *Mineruae fulmen.*

Ex aurora quidem boreali fulmen Mineruae intelleximus. Extat apud *Lucanum* I. aurorae borealis elegans descriptio talis:

Arden-

*Ardentemque polum flammis coeloque volantes
 Obliquas per inane faces. —
 Fulgura fallaci micuerunt crebra sereno,
 Et varias ignis denso dedit aëre formas.
 Nunc iaculum longo, nunc sparso lumine lampas
 Emicuit coelo: tacitum sine nubibus vllis
 Fulmen et Arctois rapiens e partibus ignem
 Percussit Latiale caput.*

Iouis aliquando rapidum iaculata e nubibus ignem dicitur.
 Sed hoc proprium eius fulmen non fuit.

§. XVI. *Eius sedes Helice.*

Annon Phoeniciae deae *Helice*, nautarum apud Phoenices signum, assignata fuerit, tentari potest. In hymno quidem Homérico in Venerem Minerua docuisse viros terrestres dicitur facere plaustra et currus varii aeris. Sed *Helice* quoque et *Cynosura* plaustri nomen tenent. Praeterea Martis conuenientia idem probabile efficit, de quo Caput de Marte assumendum est. Neque stellae apud *Apulium* in extremitate pallae et in ipsa orae planitiae dispersae coruscantes in dea arctoa aliae intelligi possunt, quam *Helice* vel *Cynosura*. Accedit autem, quod *luminis ministra* et *lucernarum modulatrix* Minerua dicta est, vt *Arnobius* L. IV. refert.

§. XVII. *Urbium patrona.*

Minerua autem manibus, vel animabus defunctorum a daemonum malignorum impetu tutam sedem tribuit, quales *urbes* sunt, muris contra hostium insultus munitae. Vnde *urbium patrona* in hymno Homérico dicitur, et apud *Pausaniam* Minerua Polias urbana occurrit. De quo quidem in hymno Homérico in Vulcanum ita extat:

*Qui cum Minerua caesia oculis praeclara opera
 Homines docuit in terra, qui antea scilicet
 Antris habitabant inter montes, veluti ferae,
 Nunc vero per Vulcanum artificio celebrem opera docti
 Facile acuum, integrum (consummatum τελεσφορον)
 in annum*

Quieti degunt in suis aedibus.

Ex

Ex quo venit, vt et Athenarum dea tutelar *Polias* *Minerua*, et Romanis *Palladium* sacrum esset. Seruabatur autem *Palladium* in arce. Vnde *arcium potens* *Minerua* visa est. Sed Ecclesia quoque in Sacra Scriptura Hierosolymae nomine venit.

§. XVIII. *Minerua armata.*

De armata autem *Minerua* nunc exponendum est. Et *Iablonskyus* in Pantheo Aegyptiorum Mythico L. I. C. 3. probauit, Neitham quoque Aegyptiorum bellorum patronam habitam esse, et victricis nomen tulisse. *Mineruae Victoriae* templum *Pausanias* quoque refert. Sed praeterea apud omnes fere gentes *Minerua armata* et hastata efficta est, adeo vt tertia inprimis *Minerua*, Cicerone teste, princeps belli et inuentrix haberetur, aegidemque ferret, armata quoque et hastata ex capite Iouis dissecto eiusque cerebro prodierit. Et putamus quidem, ideo armatam esse, vt daemones malignos repellat et animas defunctorum tueatur et omnino securas efficiat. Procul dubio illa quoque pugna lucis et tenebrarum ex diebus epagomenis inest, quae Seruatorem respiciat, de qua S. I. §. XXVII. tractaui. Scilicet effatum diuinum de continuo bello inter draconem et mulierem ad Adami posteros manauit omnes. Et plane in bello contra Typhonem *Minerua* in coelo sola cum Ioue restitit. Fertur quoque gigantem *Pallantem* interemisse, et *Orpheo* delectrix gigantum dicitur. Sed ecclesia quoque in *Cantico Salomonis formidabilis, vt exercitus*, exhibetur.

§. XIX. *Minerua equestris.*

Quamobrem nec mirabimur, cur et *Hippias, Equestris*, *Minerua* dicta sit, et cur in Panathenaeis quoque *Mineruae* certamen equestre obtinuerit. Ad quem locum assumenda sunt, quae S. II. §. CLXXX. in equo explicaui. Quarta quidem *Minerua* secundum Ciceronem quadrigarum inuentrix fuit. Ac ne id quidem ab Ecclesia militante alienum est.

§. XX. *Aegis.*

In armatura eius *aegis* recensenda est. Et secundum Cretensium quidem narrationem apud *Diodorum Siculum*
L. III.

L. III. C. 69. Minerua Tritonia aegidem, terribile terrarum monstrum, necauit, cuius corium pectori suo offudit. Ad-
dit Diodorus, monstrum horrendam e ricu flammaram vim
expirasse. Cui quidem narrationi Seruatoris de cacodaemo-
ne victoriam subesse putem, in cuius communionem Eccle-
sia venerit.

§. XXI. *Virgo.*

De *virginis* nomine, quod Minerua peculiariter habet,
quaedam S. II. §. CCXXXVIII. iam exposui, ostendique
praesidem animarum intelligi, in tenebris quidem moris
constitutarum, sed nuptias et in lucem reditum expectan-
tium, purarum autem mentium castarumque. Ex quo con-
cludo, Minerua concubitum post mortem animarum nullum
contineri. Idque non multum confirmatur ex iis, quae
Pausanias in Phocicis de templo Mineruae Cranaeae refert,
sacris eius praesse aliquem, qui ex numero impuberum de-
ligatur, providere vero religione summa, ut eo munere se
abdicet prius, quam pubescere incipiat. Cuius quidem deae
simulacrum Polyclis filii eo habitu effecerunt, ut in pugnam
vadere videatur. Clypei autem eadem forma fuit, quae
clypei Mineruae, quae apud Athenienses Virgo dicebatur.
Neque vero nos mouere debet, quod prima Minerua Vule-
canum maritum habuit, ex quo Apollinem genuit. Nam et
Diana et Proserpina ex Ioue liberos susceperunt, virginis
autem et puellae nomen non amiserunt. Quod quidem col-
lato Capite de Apolline plenius intelligitur. Nihil plane
hic quoque commodius videtur, quam coetum iustorum
ecclesiam, intelligi, in sepulcro adhuc constitutam, sed in
lucem egressum nuptiasque cum Seruatore expectantem.
Conf. S. I. §. XXX. Sed eadem, etsi nupta, pura castaque
intellecta est. Vid. S. II. §. CCXXXVIII.

§. XXII. *Peplum.*

Quamobrem nec mirabimur, cur induta *peplo* Neitha
Aegyptiorum et Minerua appareat, qui virginum habitus
fuit. De quo §. IX. retuli. Et continetur quidem alius quo-
que habitus, nondum reiectus. Vnde in fani Saitani inscrip-
tione expressum est: *meumque peplum nemo adhuc mortu-*
lium

hum detexit. Putamus autem, eo quoque habitu Ecclesiam signari, virginem adhuc reconditam, cuius habitus futurus reiectus nondum sit. Athenis peplum Mineruae velum nautis fuisse, *Io. Meursius* in Panathenaeis obseruauit. Navigatione autem statum post mortem animarum contineri, S. II. §. XLII. ostendi.

§. XXIII. *Noctua sacra et cornix.*

Cur noctua ei sacra esset, S. II. §. CLXXI. explicare tentauim. Forte autem acerrimus noctuae in tenebris visus et oculorum acies quoque in causa fuit, cur Mineruae iudicium assignaretur. *Cornice*, quae antea dedicata ei fuit, vita quaedam longissima comprehenditur. Vid. S. II. §. CLXXIII.

§. XXIV. *Glaucopis.*

Subiungo illud, quod *glaucis oculis* Minerva fingitur et *glaucopis* dicitur, quasi marina dea, dea iudex in mortuos. Ita *Offianus* Bardus quoque multos heroes caecis oculis refert, *blue eyed*.

§. XXV. *Littorea.*

Papinio Statio *littorea* Pallas dicitur. Quod quidem secundum ea, quae S. II. §. XXXVI. explicauim, ad conterminum mortis et vitae pertinet.

§. XXVI. *Septenarius numerus ei sacer.*

Cur *septenarius* numerus, ut Martis, ita Mineruae et Tritogeniae et Erganes et Glaucopidis et Criseos, iudicii, nomen habuerit, quaeri possit. Possit quidem a septentrionibus arctois eius rei causa arceri. Vid. §. XVI. Adiciamus autem, quod hoc numero pax continetur et expiatio. Vid. S. II. §. LXVI.

§. XXVII. *Restitutio corporum ex terra.*

Sed tamen praeterea Minerva restitutio ex terra in meliorem formam corporum continetur. Inde *taurus* ei gratum sacrificium fuit, symbolum ex terra restitutionis. Quo quidem symbolo ex prima institutione Seruator intellectus videtur,

tur, qui, in terra conditus, restitutionem ex sepulcro efficere. Vid. S. II. §. CXX. Eodem *scarabaeus* referendus est, qui cum vulture apud Aegyptios, teste Horapolline, Mineruae signum fuit. Vid. S. II. §. CXXIX. Et ideo quidem *consecrationis* quoque *vestium* magistra dicta est. Vid. S. II. §. CCXL. *Lanificiorum* quoque habita est inuentrix et ali- quando utraque manu *colum* gerit (§. II. sq.). Idemque *peplo* contineri putem, ut eo aliquando resecto splendida vestis appareat.

§. XXVIII. *Iustorum in solem translatio.*

In splendidum autem corpus repositos iustos Minerua in solem duxisse videtur. Inde fani Saitani inscriptio habet: *fructus, quem peperit, fuit Sol*, (§. IX.) et ex Minerua prima et Vulcano primus Apollo genitus esse dicitur. Herculem quidem in concilium deorum introduxit.

§. XXIX. *Rerum instauration.*

Hoc amplius felix rerum instauration et annus quidam magnus instaurationis Minerua comprehenditur, qui cum plenilunio aequinoctii verni incidat. Nam ideo quidem, *Iablonskyo* observante, signum *arietis coelestis*, veris principium; sacrum ei apud Aegyptios fuit. Conf. S. II. §. CXVII. Et veteres fere omnes anni instaurationis principium in aequinoctium vernum collocarunt. Conf. S. I. §. XLI. XLIII. Atque de isto quoque plenilunio semestrem lunam apud *Apuleium* in Mineruae palla intelligo, flammeos ignes spirantem. Ex quo et plenissime intelligitur, cur *architectonices* magistra et *Ergane*, opifex, Minerua dicta sit.

§. XXX. *Instauration ex igne coelesti.*

Instauration autem et nova fabricatio ex igne aethereo et coelesti intellecta est, conuenienter quidem iis, quae de conflagratione mundi S. I. §. XLII. exposui. Inde, quod in Capite sequenti explicabitur, Vulcanus Mineruae cooperarius dictus est, ambo autem eiusdem naturae habebantur, et *Hephaestiae* quoque nomen, *Vulcaniae*, Minerua tulit. Eustathio Minerua signum videtur ignis aetherei. Ex quo illud

illud quoque perspicitur, cur perpetuo igne coleretur. Nam et Romae in templo Vestae Palladium perpetuo igne colebatur. *Statius Theb.* II, 739.

Peruigilemque focis ignem longaeua sacerdos Nutriet.

Conf. *Barthius* ad eum locum *Statii*. Eodemque faces in Panathenaeis spectare videntur. Sed ita semestris quoque luna apud *Apuleium* in palla Mineruae inter stellas media, et flammeos ignes spirans, plenissime intelligitur.

§. XXXI. *Numerus nouenarius.*

Ad reuiuiscendi quidem statum illud quoque pertinet, quod numerus *nouenarius* Mineruae facer esset. Quod in *Capite VIII.* de Cerere §. XVIII. amplius explicaui. Conf. S. II. §. XIV.

§. XXXII. *Clauigera.*

Minerua *clauigera* quoque fuit. Vid. *Chr. Gottl. Schwarz de Diis Clauigeris* §. II. Quod forte urbium in primis patronae conuenit, sed forte et coelum referanti. In visione tamen ecclesiae dici possit, munus doctorum intelligi, ut ex doctrina Iudaeorum viri docti clauis coeli exponunt.

§. XXXIII. *Dea sapientiae.*

Quod si ea perpendimus, quae hucusque de Minerua obseruata sunt, non mirabimur, cur in primis *dea sapientiae* habita sit. Quod sapientiae munus Paridi quoque in certamine de aureo pomo obtulit. Scilicet Ecclesia, quae Minerua comprehenditur, sapientia verbi diuini continetur.

§. XXXIV. *Tibiae.*

Cl. Winkelmannus *Palladem Musicalem* in Commentatione de Allegoriis refert, duabus *tibiis* canentem. Tibias quidem ad bellica pericula Graecis utiles visas esse, S. II. §. CCXLVI. ostendi. Ex quo concluditur, Palladi praesertim primae, tibiae non adeo repugnasse. Mythologi quoque aiunt, tibiae a Minerua fuisse inuentas lugubres, abiecisse autem, cum eas inflaret, seque in lacu vidisset, et oris turpitudinem tumoremque vidisset. Ita quidem *Natalis Comes* tradit.

tradit. Forte igitur alii existimarunt, tibiis non opus esse Mineruae ad bellica pericula, quae capite Gorgoneo omnes protegeret.

§. XXXV. *Tritonia, Tritogenia.*

Videamus autem de *Tritonia* Minerua vel *Tritogenia* Minerua quidem Tritoniae nomen inde tulit, quod vel Tritonide palude vel ad amnem Tritonem fontemue nata sit. Amnes quidem Tritones plures recensentur. Palus autem Tritonia, Oceano vicina, apud Libyam collocatur, terrarum primam et proximam coelo, ut *Lucanus* Pharf. IX, 351. expressit, qui adiecit:

*Quam iuxta Lethon tacitus praelabitur amnis
Infernis, ut fama, trabens obliuia venis.*

Oceanus et Libya regionem mortuorum signant, (S. II. §. XXXV. et XXXVII.) paludes autem et itagna materiam primam et Chaos, sed defunctorum quoque statum quandam, quasi in primum chaos rediissent, et parum felicitatis (S. II. §. XLVII.) paludes Strygias. *Diodorus* paludem a fluuio quodam Tritone, qui in illam se infundit, nuncupatam esse, scribit. Fluuiis quidem vita signatur. (S. II. §. XXXIII.) Amnis igitur Triton viuificus est, etsi palus conditionem parum felicem referat, quae subeunda primum mortuis antequam meliorem sortem accipiant. Obliuia autem *Lucanus* Lethaea intelligit, quae animae in vitam rediturae portarent. Quos *Virgilius* *securos latices et longa obliuia* vocat. Cuius quidem origo famae in obliuiis noxarum omnium collocata esse videtur per Seruatorem paratis.

§. XXXVI. *Cerebro Iouis nata.*

Tertia Minerua ex cerebro Iouis et capite in duas partes dissecto hastata et armata prodiit. Vbi quidem *Lucianus* tradit, Vulcanum Ioui grauido caput dissecuisse. Sed secundum alios ea nata Vulcanus infans Iunoni de manibus excussus et in aequora prolapsus est. Eam Pythagoraei, *Plato* *archo* teste, *triangulum aequilaterum* vocant. Fuit autem ut *Cicero* scribit, princeps belli et inuentrix. Quod nunc Ecclesia fidelium subest, ex ratione diuina, Christo, quatenus enata, dici potest, Mineruam in iis, quorum animae in po-

lo arctico collocarentur, sensum doloris omnem abstulisse. Nam vt *Macrobius* Saturn. IX, 9. exponit, cerebrum sensus doloris expers est. Caput autem Iouis de eodem polo commode explicatur.

§. XXXVII. *Proles Iouis vnigena.*

Inde autem venire puto, quod in *Orphei* hymnis *μυρογενής, vnigena*, magni Iouis veneranda proles dicitur. Salmone quoque in Cantico ita habet: *Sed vna est columba mea.*

§. XXXVIII. *Mas et foemina.*

Ceterum et Aegyptiis et aliis gentibus, sed *Orpheo* quoque, mas et foemina habita Minerua est, et ideo Aegyptii vulture eam et scarabaeo signarunt. Vultures enim omnes foeminini generis habuerunt, masculini scarabaeos. Vultum item trucem et virilem prae se fert. Maribus quoque et foeminis post mortem praesedit.

§. XXXIX. *Praedatricis nomen.*

Postquam plenius ostendi, coetum iustorum, ecclesiam, Minerua contineri, multo facilius *praedatricis*, ἀγελείας, cognomen intelligitur, quod §. VIII. nondum plene explicui. Meminerimus, Seruatorem ipsum in sacra Scriptura praedae abactorem et distributorem dici, et quidem in triumpho. Loca Noui Testamenti non incognita sunt. Sed nec ex Veteri Testamento testimonia in eam rem deficiunt. Ita *Ies. LIII, II.* extat secundum Vulgatam; *et fortium diuidet spolia.* Leo Iudae expressit; *cum fortibus diuidet spolia.* Omnino autem huc pertinet locus *Ies. IX, 6.* vbi aeternitatis pater ex nozione vocum commodius forte exponetur; *pater praedae, spolii*, qui inter prolem suam spoliū diuidit. Minerua autem eiusque nomine accepta Ecclesia praedatrix dicta est, quia in societate Seruatoris praedam reciperet.

§. XL. *Antricolona.*

Orpheo quidem Minerua *antricolona* quoque dicitur, ὑπερδίαυτος. Antro sepulcrum refertur. (S. II. §. LIII.) Ecclesia igitur intelligitur, adhuc in sepulcro habirans. Quamquam

quam Cel. Ruhnkenius et Gesnerus eum locum in hymnum Mineruae aliunde translatum putant.

§. XLI. *Pacis datrix.*

Sed in hymno Orphico *pacis* quoque *datrix* effertur. Quod quidem Ecclesiam per Seruatorem pacis distributorem ostendit.

§. XLII. *Medusae caput.*

Videamus de *Medusae Gorgoniae capite*, quod a Perseo amputatum Minerua et pro aegide et pro scuto gessit. Et apud *Orpheum* ipsa quoque *Gorgonitricida* appellatur. Illud constat, Medusae caput anguiferum effingi, pro cornu draconum iubis vel serpentibus circumdatum, obruentes autem in lapides conuertens. *Valerius Flaccus* Arg. VI, 396.

*Aegidatum primum virgo spiramque Medusae
Ter centum saevis squalentem sustulit hydris.*

et v. 175.

borrentem colubris vultuque tremendam

Gorgoneo, nec semineces ostendere crines.

Secundum quosdam ipsa capita Gorgonum draconum fuerunt. *Apollodorus* his sororibus dentes praelongos, ut suum tribuit, alii, ut aprorum, sed *Aeschylus* dentem unum. De illo vix ambigitur, conuersione in lapides mortem et exitium contineri, ut animae intra tumulos lapideos versaretur, in coelum et astra minime receptae. Vnde apud *Pyth. X.* Perseus Medusae capite lapideam insularum mortem attulisse dicitur, et *Aeschylus* in *Prometheo*;

nec unquam has intuetur lumine

Phoebus diurno, Luna nunquam respicit.

Eoque pertinet locus Orphei in *Coralio*:

*Huius etiam quamvis mortuae adspectus perniciosus erit
Et terribilis Plutonis nigram in domum descendere*

Multis fatale fuit ab occisa et mortua.

Pallas monstrum hoc per Perseum deleuit, sed capite eius ad exercendam iram suam vitur, ut impios ipsa ad orcum releget. Plane ab ecclesia remoti impii iram diuinam ferunt. Et Minerua in hymno Orphico quoque malis terribilibus sistitur.

§. XLIII. De corallo.

Ex cruore autem Medusæ extinctæ coralli planta petre-
facta extitit, quæ apud *Orpheum* Lap. XV. Gorgonibus ac-
commodatur, et colorem dicitur ex sanguine habuisse ru-
brum. Et ita *Plinius* quoque Gorgoniam gemmam acce-
pit. Ei contra daemones malignos post mortem magna vis
data est, ut in hymno Orphico Lap. XV. extat:

*Facultatemque ipsi indidit immensam prædatrix Mi-
nerua*

*Homines seruandi miseram fugam ingredientes,
Quam longam ingressus viam si illud secum habuerit,
Aut ingressus sit mare diuûm bene compacta in naui.
Etenim Martis celerem hastam furentis,
Et homicidiale iram effugere prædonum,
Et canum Nerea turbulentum euitare,
Egregia coralli vis hominibus dare potest.*

Plinius autem ex huiusmodi forte traditione scribit; Gor-
goniam gemmam, corallium, maria emollire et fulminibus
Typhonique resistere. Sed ista narratio ex eo manasse vi-
detur, quod paulatim cruor omnis vim expiandi acciperet.

§. XLIV. Pegasus.

Secundum alios quidem ex Medusæ sanguine *Pegasus*
euolauit alatus, quo vectus *Bellerophon* Chimaeram, aliud
terrae monstrum, interemit.

§. XLV. Minerva capta.

Mineruae Captae cognomen apud Romanos inuestigatu
difficile est. De quo apud *Ouidium* in Libro III. Fastorum
coniecturæ extant. A capiendo quidem sumtum videtur,
propterea quod Vestales quoque virgines caperentur. Eccle-
sia assumpta facilius illud intelligitur, quæ sibi quasi propria
a Seruatore capta est et sub manum eius redacta.

§. XLVI. Iunioribus Mineruis instauratio ex igne coelesti
non continetur.

In iuniore autem *Minerua*, præsertim illa, quæ ex Io-
uis cerebro nata dicitur, Graeci immutasse quaedam viden-
tur,

tur, sed Romani quoque et Hetrusci item. Vnum quidem illud videtur, quod instauratio mundi non ex aethereo igne, sed ex terrestri assumeretur, ex centro forte terrae, vt ex Capite de Vesta intelligitur. Et ideo Minerua illa nata Vulcanus infans dicitur Iunoni matri de manibus in aequora cecidisse, et cum Minerua et Vulcano Prometheus Athenis eodem templo cultus est. Quod in Capite de Vulcano amplius exponitur. Ex quo conficiebatur, humana quoque corpora eodem igne purgata instaurari.

§. XLVII. *Mentes tantum sub tutela eius remanserunt.*

Ex eo autem, quod Mineruae ipsi nihil terrestre inesse, illud amplius conficiebatur, mentes tantum sub tutela eius restitisse, donec vel corpus reciperent, vel, vt Hercules, in concilium deorum introducerentur.

§. XLVIII. *An idem corpus redderetur.*

De illo quoque dubitari potest, an in iunioribus Mineruis animae idem corpus reciperent. Veri perquam simile videtur, quod Pythagorae, cultori Mineruae, placuit, animas iustorum in alia corpora humana, temporis quodam spatio expleto, transiisse. Alias vero metempsychosis in Minerua non intelligitur, sed iniustos in lapides conuertere, vt perpetuo sepulcro tenerentur.

§. XLIX. *Ab vna Mineruarum restitutio in corpus abest.*

Sed nec illud a veri specie abhorret, quod ex Capite de Hercule perspicitur, quem in concilium deorum Minerua introduxit, quandam iuniorem Mineruam extitisse, a qua in corpus restitutio omnino abesset. Nisi quidem id ad solum Herculem pertinuit.

§. L. *Errorres maritimi.*

Illud quoque in Tritonia inprimis Minerua obseruari, errores post mortem receptos esse animarum maritimos et nauigationes, donec ad destinatum locum peruenirent. Quod quidem ex Argonautarum et Vlyssis erroribus colligitur. Sed comes Pallas fuit et pericula abegit.

§. LI. *Cultus Mineruae damnabilis.*

Adstruxisse quidem illud videmur, Minerua primum Ecclesiam et principio quidem in connubio cum Seruatore intellectam esse. Sed imaginis istius Ecclesiae in diuinum honorem eleuatio Seruatoris et supremi Numinis honori omnino repugnauit.

CAPVT II.

DE

VULCANO AEGYPTIORVM PHTHAH,
ET CNVPHO; ITEM DE PROMETHEO.§. I. *Vulcani cum Minerua conuenientia.*

Vt vulture et scarabaeo Mineruam Aegyptii, ita *scarabaeo et vulture* Vulcanum signarunt. Vid. *Horapollo* I, 13. Athenis quoque vnum et Vulcani et Mineruae templum fuit; et *Plato* in *Critia* scribit, Vulcanum et Mineruam communem habere naturam et ex eodem esse patre. *Augustinus* in Ciuitate Dei Vulcanum cooperarium Mineruae appellat, et in *hymno Homero* Vulcanus cum Minerua plurima mortales docuisse dicitur. Fertur quoque Mineruam Vulcanus tam perditte amasse, vt prope violarit; et secundum *Ciceronem* ex prima Minerua et Vulcano primus *Apollo* natus est.

§. II. *Quid Vulcano contineatur.*

Quemadmodum igitur Minerua dies quinque epagomenae et extremus anni mensis sacer, praeterea autem omnia comprehenduntur, quae diebus istis et mense insunt, veluti creationis primitiae et post mortem inprimis iudicium diuinum et generis humani Seruator, pacis arbiter et salutis, dominus orci et resuscitator, cuius imperium est in malignos daemones, corporum et mundi ex igne instaurator: ita Vulcanus talis intelligitur. Atque omnino sub Vulcano Seruator mundi promissus latet, diuinus, et *ratio diuina*, quasi verbum

bum rationale, sed in statu quodam depressionis, nondum in coelum sublatus. Nam et *Phthas* Aegyptiis *opifex mens* fuit, et secundum Iablonskyum nomine suo *decernentem omnia, ordinantemque* significat; et *Cneph*, vel *Cnuphis*, qui Iablonskyo cum Vulcano idem habetur, *Agathodaemonis*, boni daemonis, nomen habet. Scarabaei quidem symbolum S. II. §. CXXIX. explicavi, ostendique, et mensis anni extremum manibus sacrum inesse et ex terra restitutionem productionemque, inprimis ipsius Seruatoris ex sepulcro rediuiui. Quod si *Onuphis* nomen, ut *Iablonskyo* ferè videtur, cum *Cnupho* idem est, quod Aegyptii *tauris* quibusdam sacris imposuerunt, secundum ea, quae S. II. §. CXX. rimatus sum, denique Seruator mundi in sepulcro inprimis intelligitur, sed idem resuscitator, et mortuorum ex terra euocator. Secundum quosdam tamen, ut *Pausanias* refert, a Baccho in coelum reductus est. Quae quidem omnia ex sequenti tractatione maiorem probationem lucemque acceptura sunt.

§. III. *Phthas et Cnephus mundi opifex.*

Phthas quidem, opifex mens, Aegyptiis pater Deorum et progenitor fuit, qui primus quoque in Aegypto regnasse fertur, cuius nomen §. II. iam explicavi. Sed *Cneph* quoque vel *Cnuphis*, quod nomen *bonum* significat, ortus dicitur expers et ex ore *ouum* effudisse, quod mundum interpretati sunt. Quod quidem secundum *Orpheum* in duas deinde partes dissiluit, quarum superior aetherea in coeli formam perfecta traditur, crassior autem subsidens terram effecisse. Cosmogonia quaedam Mosaica comprehendi videtur, praesertim si meminerimus, quod *Moses* scribit, *Spiritus Dei fouisse superficiem aquarum*. Fouisse, scilicet confouisse et exclusisse, auis instar ouis incubantis. Vid. III. *Michaelis* in Commentariis Regiae Societatis Goettingensis T. I. p. 286.

§. IV. *Pax et salus.*

Sed Aegyptii *Cnepho* quoque, ut *Minervae Saiticae*, *Eusebio* teste ouem consecrarunt, pacis signum et expectatae instaurationis. Vid. S. I. §. XII.

§. V.

§. V. *Iudex post mortem.*

Iudicium quoque post mortem Vulcano contineri, ex eo intelligitur, quod Graeci et Romani *in solio sedentem*, quasi iudicem et regem, fingunt (S. II. §. CCXXV.), et quod praeterea *senex* repraesentatur. (S. II. §. CCLI.) Eidem, vt *Gorius* in Museo Etrusco obseruat, pisciculi pro animabus oblati sunt. Vid. S. II. §. XXXIX. Et Aegyptii in *Eusebii* Chronico graeco Vulcanum non modo vt regem, verum etiam vt legislatorem depingunt.

§. VI. *Dominus orci et resuscitator.*

Sed dominium quoque orci et ex sepulcro resuscitatio Vulcano comprehenditur, corporis quidem, vt putamus, eiusdem. Nam ideo quidem Vulcano Aegyptii *leones* teste Aeliano dicasse videntur. Vide quae S. II. §. CXXXIII. hanc in rem exposui. Etrusci Vulcanum *iuuenem imberbem* sinxerunt, vt ostenderent in vitam restitutum et senectutis expertem.

§. VII. *Potestas in subterraneos et daemones malignos.*

De potestate eius in subterraneos et daemones malignos illud inprimis annotamus, quod *arma parauit* Iouisque fulmina aduersus Titanes. Meminerimus autem, gladii strictura et vibratione potestatem in spiritus et daemones subterraneos comprehendi. Vid. S. II. §. CXC. Clypeo autem impetitiones infestorum spirituum arcebantur. Cur contra Titanes Ioui fulmina parauerit, ex Capite de Titanibus perspicitur. Vnde in *nuptiis* quoque *facifer* remansit, vt ex superstitione veterum malignos daemones arceret.

§. VIII. *Tutela mortuorum in insulis beatorum.*

Vulcanus igitur mortuos in tutela habuit, et securos effecit. Quo ex *Homeric*o hymno illud pertinet, quod per Vulcanum Mineruae cooperarium homines completum in annum in aedibus suis quieti degunt. Vid. C. I. §. XVII. Et primus quidem Vulcanus cum Minerva insulae Atlantidi praefuit, de qua conferatur S. II. §. XL.

§. IX.

§. IX. *Corporum et mundi ex igne instaurator.*

Sed plane Vulcano corporum quoque et totius mundi ex igne instauratio continetur. Nam vt Mineruae, ita Vulcano mundi ex igne instauratio inest, qua illud comprehendimus praecipue, vt corpora iustorum in nouam formam splendidioremque et puriorem restituantur. Et ideo quoque *faber* effectus est, malleum gerens. Quanquam *Gorio* teste cum *forcipe* quoque sistitur, forte malorum vindex.

§. X. *Primus ex igne coelesti.*

Eo quidem receptus primum ignis coelestis videtur. In de in hymno Orphico 65. Vulcanus dicitur: *aether, sol, astra, luna, lix pura, defaecata, purum elementum, omnium uorus.* Et apud *Homerum* II. XVIII. domus eius immortalis dicitur, *stellata*, insignis inter immortales, *aerea.* Sed *Winkelmannus* item in *Comment. de Allegoriis ex Eusebii Praeparatione Euangelica* notauit, Vulcanum coeli ignem manu tulisse. Conf. C. I. §. XXX.

§. XI. *Deinde ex subterraneo.*

Nata autem Minerva illa, quae ex cerebro Iouis profilit, ignis subterraneus assumptus esse videtur, et fabrica subterranea. Vnde ferunt, Minerva illa nata Vulcanum infantem Iunoni matri de manibus in aequora cecidisse. Apud *Homerum* autem II. I. Vulcanus Lemnius de se ipso ita loquitur:

*Me quoque de coelo pede iecit Iupiter olim,
Contra illum auxilium misero vt mihi ferre pararem.
Ast ego cum Coelo Phoeboque cadente ferebar,
In Lemnum vt cecidi, vix est vis vlla relicta.*

Conf. C. I. §. XLVII. Is Aegyptiorum Cnephus videtur fuisse, quem secundum *Eusebium* humana specie configurarunt, sed colore coeruleo eoque nigricante.

§. XII. *Instaurator.*

Sed subterraneum quoque Vulcanum instauratorem ex igne fuisse, elegans locus apud *Quintum Calabrum* in Praetermissis *Homeri* XI, 93. sq. ostendit;

Et

*Et Vulcani solertis rupem, quae mortalibus
Admirationi est. perennis enim hanc flamma inurit
Citra restinctionem tam diu quam noctu. et circa ipsam
Palmae florent vberemque fructum ferunt,
Radice licet ardente cum faxis. sed hoc ita
Dii fecerunt, etiam posteris spectandum.*
Rupe fons vitae, palma autem felix rerum instauratio signa-
tur. Vid. S. II. §. LI. LXXIX.

§. XIII. *Cur claudus et pileatus.*

Videamus, cur *claudus* Vulcanus diceretur. Nam et
claudus natus Homero dicitur et utroque pede claudus, αμ-
φλυεῖς. Claudicationem quidem ad statum mortis impedi-
tum pertinere, S. II. §. CCXXVII. ostendi, ubi et explicaui,
corporum inprimis statum defunctorum et requiescentium
intelligi. Et inde in aequora prolapsus vel a Iunone iactus
recte dicitur, quia aequore regio mortuorum subterranea si-
gnatur. Vnde et apud Homerum Il. XV III. extat:

*Matris meae propter consilium imprudentis, quae me
volebat*

Occultasse, claudus cum essem.

Sed hoc quidem loco in rationem rei paulo penitius inquiramus,
cur claudicatione deorum, inprimis Vulcani, conditio
talis intelligeretur. Et plane tam in Minerua, quam in Vul-
cano, tam luculenta Seruatoris promissi vestigia occurrunt,
quanquam postea in aliis quoque diis deprehenduntur, ut
nulla mihi dubitatio superfit, quin Adami posterius illud quo-
que memoria feruarint, quod Gen. III, 15. Deus draconi
dixit; *et tu conculcabis ei calcaneum*, vel ut alii vertunt:
mordebis calcaneum eius. Nam et lytrum Vulcano subesse,
vulturis consideratio, S. II. §. CLXVII. exposita, ostendit.
Pileatus autem forte ideo fistitur, quod Vulcano Seruator
in statu inprimis depressionis intellectus est. Vid. S. II. §.
CCV.

§. XIV. *Nouenarius ei numerus et octonarius sacer.*

Ut Mineruae *nouenarius* numerus sacer fuit, ita idem
Hephaesti, Vulcani, nomen tulit. Vid. Meursii Denarius
Pythagoricus. Apud Homerum Il. XVIII. Vulcanus ipse
dicit,

dicat, apud Thetin et Eurynomen se *per nouennium* fabricasse artificiosa multa. Nouenario numero in vitam restitutionem intelligi, in Capite VIII. de Cerere §. XVIII. explicauimus. Sed quoniam *octonarius* quoque numerus sacer ei esset, in mentem praeterea venit, an forte octoeteris, vel enneaeteris subesset, cum post octennium Graeci et Romani annum quendam magnum incipientes, dies nonaginta intercalarent, manibus procul dubio, ut embolimaecos alios, consecratos. Vid. S. I. §. XIX.

§. XV. *Mas et foemina.*

Vt Neitha Aegyptiis, ita Vulcanus quoque *mas et foemina* dictus est. Vnde et scarabaeus masculus ei sacer et vultur foemina fuit, procul dubio, ut significaretur, foeminarum eandem expectationem esse.

§. XVI. *Iunior peregrinis insensus.*

Iunior autem Vulcanus peregrinis insensus fuisse videtur, praesertim ille Sicularum. Quae opinio forsitan inualuit, postquam gentes sibi deos peculiare, reiectis peregrinis, assumerent. Et inde quidem illud venisse videtur, quod Cyclopes humana carne vesci dicantur. Eodem spectat apud Homerum Odyss. IX. Ulyssis cum Polyphemo colloquium, et quod Polyphemus fociis eius, hospitibus, manus inferret interemtisque comederet.

§. XVII. *Cyclopes.*

Vtitur quidem subterraneus Vulcanus ministris *Cyclopibus*, qui vnum in media fronte oculum rotundum gerunt. habitatio in montium antris igniuomorum data est. Superum contemtores dicebantur, et humana quoque carne vesci, describuntur tamen apud Homerum iustissimi:

*Non fora, non causas norunt, non iura Senatus,
Aspera in excelsis habitantes montibus antra,
Et puer et magnis de rebus iudicat vxor.*

Taurinis autem apud Virgilium follibus auras accipiunt redduntque.

§. XVIII

§. XVIII. *Cur monoculi.*

Et iudicem quidem *oculus* corporisque seruatorem signat. Vid. S. II. §. LXIV. *Vnitatem* autem Pythagorici ignem vocarunt, in medio mundi vniuersi collocatum, quam et Vestam dixerunt. Vid. *Meurf.* Denar. Pythag. C. 3. Ex quo pater, cur vnus in media fronte *oculus* Cyclopum fingetur. Sed tamen, vt *Winkelmannus* refert, interdum cum duobus quoque oculis fistuntur, quasi iudices misericordes sint, quemadmodum de duali numero ex *Horapolline* I, II. ostenditur.

§. XIX. *Taurini folles.*

Taurinis autem *follibus*, quibus ad auras accipiendas reddendasque vtuntur, ex terra corporum restitutio signari videtur, forte quae anima quadam mundi terrestri fieret. Quamquam ex prima institutione ad Seruatorem in sepulcro referendum est. Vid. S. II. §. CXVIII. sq.

§. XX. *Cur Vlysses Polyphemo oculum ademerit.*

Sed quoniam, vt C. I. §. XLIX. sq. obseruaui, in iunior Minerva corporis, praesertim eiusdem, restitutio vix placuit, initiationes quoque efficerent, vt diuini quasi homines effecti iudicium post mortem non subirent, gloria quoque Vulcani multum euiluit, et Vlysses a Pallade dilectus oculum Polyphemo adusto torre ademit.

§. XXI. *Quomodo euaserit.*

Sed quomodo ex Polyphemi diri manibus euaserit, explicatu haud indignum videtur. Ademit quidem oculum oleagino acumine calefacto. Olea autem et oleaster salutem promissam et sanationem continet. (S. II. §. XC.) Sub ariete deinde eiusque *lana* apprehensa gigantem cum fociis effugit. De quo assumi oportet S. II. §. CXVII. et C. I. §. XXII.

§. XXII. *Cyclopum alimenta.*

Adiicio de Cyclopibus, quod lacte et caseo nutrentur, vt ex *Homero* et *Theocrito* apparet. De lacte quidem S. II. §. CXXVIII. exposui. Caseus autem coagulato lacte consistit.

§. XXVI.

§. XXIII. *Baal Achabi.*

Affinem Vulcano *Baalem Achabi* et Iezebelis fuisse, ex eo colligimus, quod Elias responfionem per ignem ab eo postularet, et quod Sacerdotes orantes circa aram eius claudicarent.

§. XXIV. *De Prometheo.*

Vulcano *Promethea* quoque subiungo, cuius in academia cum Vulcano et Minerua communis ara fuit. Et is quidem ex nonnullorum sententia multo antiquior Vulcano fuit. Quamquam hoc in iuniore tantum Vulcano admitti potest. Fuit enim Prometheus Titan subterraneus. Ignifer autem Sophocli dicitur.

§. XXV. *Iudicium post mortem inest, et salus et corporum restitutio.*

Iudicium Prometheo post mortem inesse, ex eo intelligitur, quod statua eius cum scepro in manu erigeretur. Ad salutem autem promissam pertinet, quod medicinae et pharmacorum mistiones inuenisse fertur. Denique ad corporum restitutionem, quod metallorum usum inuenit, et homines Titanius e luto finxit.

§. XXVI. *Ignem de coelo rapuit.*

Mundi quoque futura concrematio et corporum ignopolitorum restitutio in eo deprehenditur. Lampadiferorum plane cursus certamen, *Pausania* teste, ab ara eius inceptum in honorem Promethei, quod is, ut *Aeschylus* ait, artis magistrum ignem inuenit. Vid. C. I. §. XXXIII. Vulcano quidem primo ignis coelestis continetur. Prometheus autem Mineruae auxilio adscendisse dicitur in coelum, ibique raptum a Ioue ignem ferula ad currum solis admota rursum in terras detulisse. Vnde a Mercurio Iouis iussu ad Caucasum montem adductus et in spelunca vinctus est, addita aquila, Typhonis filia, quae iecur illius assidue renascens laniaret ac deglutiret. Quem Hercules postea liberauit. Prometheus igitur subterraneus ignis inest, sed e coelo ortus et diuinum aliquid nactus. Fictilia igitur corpora eius restituta

visa sunt, lutea et igne terrestri formata. Nam ad primam quidem hominis de luto creationem Prometheus minime referendus esse videtur. Sed quoniam Hercules vinctum eum liberavit, tentari potest, an Prometheo vel per ignem terrestrem expiatio, vel corporum quoque crematio, quemadmodum Hercule, comprehendatur, ut anima terrestri labe corporea plane exuta tanto citius in coelum transfiret.

CAPVT III.

DE

VENERE ET ADONIDE.

§. I. *Creatio rerum continetur.*

Venerē creationem rerum omnium contineri, vix ambigitur. *Genitrix* dea in hymno *Orphico* appellatur, et *Macrobio* teste *genitricis* nomen in sacris habet. Persae, *Herodoto* teste *Metbram* Venerem, matrem, vocarunt, Assyrii *Mylitten*, genitricem a *Mauledda*, genitrix. In hymno *Orphico* expressum ita est. *Omnia nam ex te — generasque cuncta et in coelo et in terra frugifera et in ponto et in imo gurgite.* *Apuleio* *Rerum Natura Parens* dicitur. Apud *Pausaniam* *Veneris Mechanitidis*, *Machinatricis*, nomen occurrit. Accedit autem ipsum *Veneris* nomen, quod *Cicero* a *veniendo* deriuat. Quod quidem cum *Neithae* appellatione conuenit, cuius nomen item a *veniendo* desumptum est, antiquum autem continet, et a *principio*. Vid. C. I. §. IX.

§. II. *Tenebrae super abyssu. Dea Nox. Cypris. Athor.*

Ex principio creationis, quo *tenebrae super faciem abyssi* erant, illud *Veneri* forte inest, quod *Noctis* quoque nomen tulit. Nam ita hymnus *Orphicus* in *Noctem* habet: *Nox deorum genitrix et hominum, genesis omnium, quam et Cypris appellant.* *Cypris* autem nomen *Veneris* proprium est. Sed forte *Cypris* quoque appellatio, ut quaedam alia deorum

rum nomina, non inepte ab Hebraico *Copber* deriuatur, *operuit*, cui vocabulo in lingua Arabica *obscuritas et caligo noctis* inest. Apud Pausaniam *Melaenitidis* nomen occurrit, *nigellae*. Aegyptiorum quoque *Venus Athor* dicta est, *tenebrosa*, *Nox*.

§. III. *Sexta creationis dies.*

Vt totum creationis opus, ita inprimis memoria *hominis creati* et *sexta creationis dies* Venere comprehenditur. Inde quidem *numerus senarius* sacer ei fuit, et *sexta dies*. Eoque pertinet *Apuleii* locus: *coelestis Venus, quae primis rerum exordiis sexuum diuersitatem generato amore sociasti, et acterna sobole, humano genere propagato, nunc circumfluo Paphi sacrario coleris.*

§. IV. *Plenilunium creationis.*

Patenter autem in Venere *plenilunium* sextae diei creationis intelligitur, de quo in Sect. I. §. IV. sq. explicauimus. Nam ideo quidem in hymno *Homerico* Venus vt *Selene* describitur, quae *Luna* est, *ensem bipartiens*, quando *plenus est magnus globus clarissimique tunc splendor* adultae sunt, *aurora quidem corona insignis*. Eadem in hymno *Homerico* primo *Anchisae* apparens tanquam *Selene* circa pectora mollia splenduit. Apud *Macrobiu* *alma noctiluca* appellatur, et apud *Apuleiu* *Metam.* XI. *Rerum Natura* parens, quae Venus comprehenditur, *semeestrem lunam* in ora *pallae* fert.

§. V. *Sacra pentaëterica.*

Ad confirmanda autem dicta pertinet, quod in Veneris cultu *pentaëterica* quoque sacra obseruarentur, ad *plenilunium* accommodata, de quibus S. I. §. XVI. exposui. Nobis certe eo spectare videtur, quod in hymno *Homerico* Venus ad *Anchisen* fatur: *Tibi autem ego in quintum annum rursus veniam filium ducens*. Forte quidem similis annus magnus in hymno *Orphico* LIV. intelligitur, *ἀνὰ πέντε ἐνιαυτὸν*, quod alias *quotannis* vertitur.

§. VI. *Aequinoctium autumnale.*

Quod in S. I. §. II. mundi creationem in *aequinoctium autumnale* collocaui, id ex eo illustrari potest, quod, *Macrobio*

crobio teste, signum *librae* coeleste sacrum *Veneri* fuit, quod Graeci ζυγος appellant. In hymno Orphico *Baccho* assidere dicitur, cuius sacra in idem fere tempus incidunt. Confer Caput VII. de *Baccho*. *Pindarus* quoque Isthm. II. habet; autumnale pomum suauissimum, quod admoneret *Veneris* pulcro solio insidentis.

§. VII. *Laetitia noui anni.*

Noui anni omnino laetitia in *Venere* intelligitur, qualem S. I. §. VII. exposui. Plenilunium quidem istud et sexta creationis dies noui anni principium constituerunt. Vid. S. I. §. V. Inde in hymno Orphico dicitur *videns regina pulchra facie*. A festiuitatibus autem noui anni et conuiujs epulisque in eodem hymno *sponsalis conuietrix deum* vocatur et *concelebrans epulas*. Sed forte, vt *Gesnero* quoque visum est, adiectio *deum* separabitur, vt legatur; *conuietrix, inter deas sceptrum gerens*. Nam et regina appellatur.

§. VIII. *Nuptiarum dea et amorum.*

Custos quoque *nuptiarum* et *Dea amorum* *Venus* effecta est, propterea quod nuptiae olim solennes in die noui anni, plenilunio celebrarentur. Vid. S. I. §. X. Eoque locus *Apuleii* pertinet, §. III. relatus.

§. IX. *Pax et salus.*

Sed quemadmodum in *Minerua* et *Vulcano*, ita in *Venere* quoque pacis et salutis promissio deprehenditur. In *Orphei* quidem Nomenclatura Deorum *Irenes*, *Pacis*, proprium nomen habet, cui *Aristophanes* ex agna victimam fecit. Conf. S. I. §. XII. Et Hebraicum *Copher*, a quo *Cyprin* dictam esse, putaui §. II. placandi et expiandi notionem imprimis habet.

§. X. *Iudicium post mortem benignum.*

Iudicium post mortem *Veneri* inesse, sed benignum, haud difficulter ostenditur. *Pausanias* signum refert *Veneris* ex auro et ebore factae *sedentis*, quasi iudicis, (S. II. §. CCXXV.) *papauer* vna manu tenentis. *Papauer* autem ad statum mortis refertur. (S. II. §. CII.) Apud *Pindarum* Isthm.

Isthm. II. *autumnale pomum suauissimum* occurrit, quod admoneret *Veneris pulcro folio insidentis*, seu iudicis post mortem. Est et Venus vel Vulcano vel Marti fociata, quibus iudicem post mortem referri constat. Quod si *tres Gratiae* Veneri dandae sunt (nam veteres quidem tantum duas fere assignant), iudicium benignum denuo intelligitur. Vid. S. I. §. XXXVIII. Sed quoniam apud Aegyptios duali quidem numero, lineis vel drachmis, misericordia quoque significatur, ut locus *Horapollinis* I, II. ostendit, duae gratiae pariter ad benignitatem Veneris spectant.

§. XI. *Libitina et hortorum custos.*

Veneris igitur tutelae mortui commendati sunt. Vnde apud Romanos *Libitinae* nomen accepit, et Noctis nomen vel tenebrosae cognominatio denuo conuenit. Sed hortorum quoque custos vel praeses Venus, Vulcani vxor effecta est. Nam hortis amoena post mortem conditio signabatur.

§. XII. *Dea Murcia.*

In *Gorii Museo Florentino* Venus *Murcia* sistitur, iacens in thalamo seu lecto ac dormiens. Lecto et thalamo status mortis signatur. Vid. S. II. §. CCIII. *Murciae* nomen procul dubio a *morte* sumtum est.

§. XIII. *Columbis et cygnis vehitur, et in pisces mutata est.*

Regina autem mortuorum Venus eo quoque signatur, quod *columbis* et *cygnis* vehitur. Quod in S. II. §. CLVIII. et CLIX. sq. explicaui. Vnde columbae, matris aues *Aeneae* quoque tartara petenti apparuerunt et aureum ramum monstrarunt. In bello quoque cum Typhone Venus in *pisce* formam transiit, qua anima in regione mortis refertur. Vid. S. II. §. XXXIX. Sed de pisce deinceps amplius explicabitur.

§. XIV. *Venus Ecclesia.*

His quidem omnibus penitus perspectis putamus, ut in Pallade Minerva, ita in Venere Ecclesiam, coetum viuentium et mortuorum, Seruatoris Mundi sociam et coniugem fuisse,

subesse, quae ideo in creationis quoque et iudicii post mortem consortium a gentibus assumpta sit. Ideo quidem et Vulcanus et Mars coniuges ei fuerunt, quibus Seruatorem contineri, in separatis Capitibus ostenditur. Sed in Adonide quoque deinde idem exponimus. Eadem Baccho quoque Soteri secundum quosdam nupsit, et sine Mercurio Arcade fratre apud Apuleium nihil se efficere posse dicit. Sed et Mercurio Seruatorem comprehendi, in Capite de Mercurio ostenditur. Non possum non in eam rem adiacere, quod apud *Aelianum* Hist. Anim. IV, 2. narratur, purpuream Venerem et auro similem ab Anacreonte Teio appellari, purpuream quidem, quasi sanguine Seruatoris tinctam, ut in Astarte quoque obseruatur. Sed operae pretium est, Aeliani narrationem de columbis in Eryce Veneri sacris et de Anagogiis subiicere. Scribit autem de Anagogiis, Venerem tum ex Sicularum commemoratione in Libyam proficisci, neque eodem tempore columbam ibi ullam apparere, sed peregre profectas credi deae ministrantes, nouem autem diebus elapsis vnā forma insignem ex pelago Libyco speciales reuolantem, quae non sit quemadmodum reliquae greges columbae, sed rubra, et hanc ceterarum columbarum greges sequi. Accedit quod ut plena luna Ecclesia quoque in Cantico Salomonis sistitur. Forte quidem Adami quoque et Euae nuptiae die sexto creationis redeunte in plenilunio nouae pentaeteridos celebratae sunt, qui quidem noui anni dies posteris quoque nuptiarum dies festus fuit. (S. I. §. X.) Quae quidem expositio et ad diuinitatem euectio vel eo respectu damnabilis est.

§. XV. *Venus coelestis, Vrania, armata, Martia.*

Nunc autem videamus de Venere *Coelesti*. Vbi illud primum annotamus, Coelestem Venerem vel *Vraniam* armatam fingi et cum Marte coniungi. Signum quidem Veneris Vrania cum armis, omnium apud Graecos maxime primum *Pausanias* Lac. III. refert, sed aedes quoque Veneris *Areae*, quasi Martiae. Aegyptii secundum *Horapollinem* Martem et Venerem accipitre signarunt, et apud Romanos mensi Martium excipienti Aprili Venus Aphrodite praesedit. Arabibus Venus coelestis *Cubar* dicitur, valida, potens. In

epigrammate item, quod *Claudio* tribuitur, Veneri *magnetica* figura datur, et commune cum Marte templum, in haec verba:

Aurati delubra tenent communia templi,

Effigies non vna Deis, sed ferrea Martis

Forma nitet, Venerem magnetica forma figurat.

Vix commodius igitur *Melebeth coelorum* vel *coelestis* quam de Venere coelesti explicatur, quod vocabulum LXX quoque interpretes verterunt *exercitum* coeli.

§. XVI. *Sedes in Arcto.*

Ex eo autem primum concludimus, quod collaro Capite de Marte patentius intelligetur, sedem eius in Arctoa coeli regione fuisse. Quo *magnetica* quoque figura spectat. Vide, quae de magnete disputavi S. II. §. CCXLIV. Eo quidem pertinet apud Pausaniam Veneris signum, capite *apicem*, qui *polus* dicitur, gestantis, polum scilicet arcticum. De quo polo *Virgilius* Georg. I.

Hic vertex nobis semper sublimis, at illum

Sub pedibus Styx atra videt.

Neque ab ea sede accipiter abhorret, vt S. II. §. CLXIII. explicavi. Et ideo Venus in bello Typhonis in piscem marinum, quo *halecem* S. II. §. XXXIX. intelleximus, mutata fuit, quod halex sedem patriam in arctoa regione habet, eodemque hieme reuertitur.

§. XVII. *in Boote et Cassiopeja. Cestus Veneris coelestis.*

Propria autem Veneris coelestis sedes in Boote et Cassiopeja fuit. Nam ibi quidem cestum Veneris, quem sola coelestis habuit, quaerendum esse, *Ikenius* in *Diff. de Cemarim* ex doctrina Persarum probavit ostenditque, magis cingulum sacratissimum religionis symbolum esse. Ipsa quoque Venus coelestis apud Arabes nomen *Camar* tulit. Cingunt quidem ista duo sidera vtramque Arcton, adeoque cestus nomine commode accepta sunt. Et Cassiopejae sidus ita figuratum est, vt in sella iudicantis instar sedeat. Fertur quoque Cassiopeia Cephei, regis Aethiopiae, regni scilicet mortuorum, vxor fuisse. De Aethiopibus autem confer S. II. §. CCXXXIX.

§. XVIII.

§. XVIII. *Lumen boreale.*

Ad lumen quoque boreale pertinere puto, quod Veneris coelestis simulacrum Phidias apud *Pausaniam* L. VI. ex auro et ebore fecit. Ebur autem auroram quoque borealem comprehendit. (S. II. §. CLVII.)

§. XIX. *Cur armata.*

Cur autem Venus coelestis armata fingeretur, ex iis intelligitur, quae in Minerua C. I. §. XVIII. exposui. Confer Caput de *Cabiris*. Tutae scilicet sub eius praesidio animae contra daemonum malignorum insultus fuerunt. Inprimis autem illud in memoriam reuocandum est, continuum bellum inter draconem et mulierem, ex effato diuino ab Adami posteris quoque memoria cultum esse. Et ideo quidem forte simulacrum illud Veneris coelestis apud *Pausaniam* altero pede *testudinem* premit, vt domina significetur animarum, quae ab infesto daemone conculcari non possint. Vid. S. II. §. XLVI. In Cantico quoque Salomonis Ecclesia formidabilis, vt exercitus, refertur.

§. XX. *Concubitus animarum continetur.*

Neque vero placet, quod *Pausanias* putauit, in Venere coelesti amorem animarum purum intellectum esse, sed puto, opinionem comprehendi, animos post mortem congregi, eaque voluptate exhilarari, inprimis Ecclesiam cum Seruatore diuino, de quo S. II. §. II. exposui. Et ideo Adonidem coelestis Veneris maritum ab apro fauciatum inguine et interemtum fingi, S. II. §. XV. explicauit, quo peremto cestus quoque Veneris periit. De cestu Veneris Val. Flaccus VI, 470.

*Dedit acre decus, foecundaque monstris
Cingula, non pietas quibus aut custodia famae,
Non pudor, at contra leuis et festina cupido
Affatusque mali, dulcisque labantibus error
Et metus et demens alieni cura pericli.*

Eo quidem nobis pertinere videtur, quod *Horapollon* I, 8. in Venere Martia, quae Coelestis est, (§. XIV.) ex mente Aegyptiorum tradit: *Martem vero et Venerem notantes, duos*

pingunt accipitres, eorum marem Marti, foeminam Veneri comparantes, idque propterea, quod ex ceteris animantibus foemina mari non ad omnem congressum obtemperat, et in accipitrum genere, in quo etsi tricies in die foemina a mare comprimatur, ab eo digressa si inclamata fuerit, paret iterum. Ideoque et foeminam omnem, quae viro morem gerit, Aegyptii Venerem vocant. Atque haec sane causa fuit, cur Soli accipitrem consecrarint; non secus enim ac Sol ter denarium explet numerum in congressu foeminae. Coniugum inprimis consuetudo post mortem perpetua sub duarum cornu- cum symbolo apud Horapollinem I, 8. latere videtur, quibus et Mars et Venus signantur et nuptiae. Cornice autem longaeuitas post mortem comprehenditur. Vid. S. II. §. CLXXVI. Et forte ideo apud Indos adhuc superest, ut in rogum mariti vxor se iniiciat. Neque vero contrarium videtur, quod Pausanias L. VI. aedem Veneris commemorat Coelestis, in quam penetrare, viris nefas esset. Nam id recentius forte inuectum est. Quin potius sententia nostra ex dea *Astharoth*, de qua in peculiari Capite tractavi, confirmatur. Plane in hymno Orphico *Vranus* vel *Coelus* omnium genitor dicitur, astra autem coelestia noctis cara so- boles αἱ γενεαὶ ἀπ' αὐτῶν, quod continue omnia, animos forte inprimis, generent.

§. XXI. Venus Aphrodite.

Abrogato autem concubitu in coelis alia Venus successit, quam Graeci *Aphroditen* vocant, spuma maris nata, semine autem coelesti. Nam secundum alios Saturnus Coeli patris genitalia falce praefecta in mare proiecit, ex quibus Oceano et spuma maris nata Aphrodite fit. Alii ex Saturni genitalibus a Ioue exfectis et in mare deiectis spuma maris, quasi parentibus, natam ferunt Zephyro quidem vento et concha vecta ad Cytherum montem primum atque inde in Cyprium insulam appulit.

§. XXII. Amor purus subrogatus.

Videntur quidem hac recepta Venere scortationes in sacris ab usu recessisse. Et quia Cupidinem puerum armigerum habuit, probabile est, apud eos certe gentes, quae Cupidinem

pidinem ei adiunxerunt, amorem post mortem purum sub-
 sisturum esse, secundum ea quidem, quae in Capite XXIV.
 de Cupidine hanc in rem exposui. In *Populonia* tamen Ve-
 nere, quae apud Pausaniam *capro* insidens refertur, anima-
 rum certe concubitus remansit. id. S. II. §. XVI.

§. XXIII. *Mors et resurrectio continetur.*

Quod si, quae huic Veneri insunt, paulo penitius rima-
 mur, apparet, deam, quae pacem contineat et expiationem,
 coelesti semine natam, ex sepulcro et regno mortuorum pul-
 cram prodire, et spiritu instaurationis comite insulam beato-
 rum, qua expiatio comprehendatur, in regno mortuorum
 occupare. Omnino enim mare regnum mortuorum est,
 (S. II. §. XXXV.) Zephyrus autem veris comes, spiritus
 instaurationis rerum, vix distans a Fauonio, qui apud Ho-
 merum quoque in Elysiis stat. Atque ad *fluctus in littore*
spumantes Adonis quoque apud *Theocritum* Idyll. XV. effer-
 tur, scilicet vt ibidem exponitur, ad inferos. Cypri au-
 tem appellatione placationem et expiationem comprehendi,
 §. IX. obseruauit. Nobis quidem manifestum videtur, gen-
 tes ad Seruatoris quasi coniugem et sociam, Ecclesiam ex
 morte resurgentem, respexisse. Quae sententia ex eo confir-
 mabitur, si assumamus, quae de *accipitre*, Seruatoris et Eccle-
 siae apud gentes symbolo, S. II. §. CLXIV. exposui. Nam
 et Venerem apud Aegyptios accipitre signari, praesertim
 Martiam, iam antea obseruauit. Adiciamus illud, quod animi-
 aduersione haud indignum putamus, Venerem Adonidi con-
 tra aprum opem ferre properantem, pede a spina rosae vul-
 nerato, purpureum colorem rosae effecisse. Confer, quae
 in Vulcano C. II. §. XIII. de calcaneo percussio annotauit.
 Quod ad Ecclesiam quasi Seruatoris sociam perperam ac-
 commodatum est. Ceterum et vna Venerum Vulcani con-
 iux fuit, de quo Caput de Vulcano conferendum est.

§. XXIV. *Animarum splendor.*

In Typhonis bello Venerem in halecem mutatam fuisse,
 §. XV. iam obseruauit. Hoc autem loco illud adiicio, quod
 halece splendida quoque post mortem figura animae refe-
 ratur.

§. XXV. *Splendida corporum ex terra restitutio.*

Splendida quidem ex terra corporum restitutio omnino Venere continetur. Nam ideo quidem, vt *Pighius* in *Torreumate* Thef. Gronou. T. IX. refert, vetustissimi Graeci Veneri aurea cornua tribuerunt, scilicet taurina, quemadmodum taurinis cornubus *Astarte* quoque efficta fuit. quoque *taurus*, signum coeleste, ei sacrum. *Macrob.* Saturn. I, 12. Praeterea coelestis Veneris cestus in *boote*, *Velubulco* collocatus fuit. Eo quoque locus *Aeliani* XI, 27. refertur; *Aegyptii* colunt *Aphroditen*, *Vraniam* eam vocantes, sed, venerantur etiam religiose vaccam. Tauro autem et vacca corporum ex terra restitutionem signari, imprimis quae ex Seruatoris morte expectetur, S. II. §. CXX. vberius explicauimus.

§. XXVI. *Continuatur.*

Idem vero ex eo conuincitur, quod aurea Venus dicitur et coronam auream fert, qua aeternitas quoque et aeuum instaurationis signatur. (S. II. §. CL. CLV.) Omnino autem illud adiicio, quod in hymno Homericō secundo Venus magnifice vestita apparet. De vestitu conf. S. II. §. CCXL.

§. XXVII. *Spes regni.*

Inesse quoque Veneri spem regni, ex eo probabile nobis videtur, quod apud *Athenaeum* cum lilio occurrit, quo spes regni comprehenditur. (S. II. §. CVI.)

§. XXVIII. *Rerum instauration.*

Spes autem felicitis rerum instaurationis sanguine Seruatoris partae ex rosa, Veneri sacra, intelligitur, quae quidem et ex sanguine Veneris purpurea effecta est. Vid. S. II. §. CIV. Ad ipsam autem instaurationem poma referenda sunt, quae in Veneris tutela fuerunt. Vid. S. II. §. C. Nam et aureum Venus pomum Paridis iudicio retulit. Ad spem instaurationis illud quoque pertinet, quod violis coronata dicitur, qua principium veris contineri puto. Accedit autem, quod viola quoque sanguine Adonidis tincta dicitur. Ex quo denuo instaurationis sanguine Seruatoris parta existit. Conf. S. II. §. CIII.

§. XXIX.

§. XXIX. *Ex igne.*

Concremationem quoque mundi futuram eiusque ex igne instaurationem Venere comprehendere, multa conuincunt. Primum quidem Graeci Vulcanum maritum ei dederunt. Vulcanum autem corporum et mundi ex igne instaurationem fuisse, C. II. §. IX. sq. plenissime explicauimus. Coelestis quidem cum Marte potius coniuncta fuisse videtur. Sed Martis quoque igneam naturam et ferream visam esse, in Capite de Marte exponetur. Tum vero in celeberrimo templo Paphio sacrificia igne constabant. Eodemque Veneris aedem apud *Pausaniam* pertinere putem, quae in *plintho* appellabatur, in *laterculo*. Lateres enim terra vsta consistunt. Accedit autem Veneris coelestis sedes in *Cassiopeja*. Iam supra memorauimus, *Cassiopeiam* Regis *Aethiopiae*, *Cephei*, vxorem habitam esse. Ostendi autem, S. II. §. CCXXXIX. *Aethiopia* statum defunctorum comprehendere, qualis inprimis post mundi concremationem expectandus sit, praecipue corporum ex igne coelesti noua efformatio. Praeterea illud ad splendidam quoque mundi ex igne restitutionem spectat, quod *aurea* Venus dicta est et *aurea corona* insignitur, *aureum* quoque *pomum* tulit, siquidem meminerimus, aurum igne purgari. Quamquam haud diffiteor, aurum ad corpus potius ex terra restitutionem referendum videri.

§. XXX. *Cur myrtus sacra.*

Myrtus Veneri sacra fuit. Et iam S. II. §. XCVIII. ostendi, myrto statum post mortem felicem contineri, ubi viri et mulieres, coniuges sociati recipiantur. Et ista quidem opinio Christi adhuc aetate apud Iudaeos restitit, coniuges in futura vita consuetudinem secum habere, vt ex *Sad- ducaeorum* quaestione de vxore septem maritorum intelligitur.

§. XXXI. *Lepus et cuniculus.*

Lepus quoque et *cuniculus* Veneri sacer fuit. *Cuniculus* quidem ideo, quod Venus dea mortuorum esset. Vid. S. II. §. CCXLI. *Lepus* plus dubitationis habet, in quo vix est, vt hieroglyphici quidquam intelligatur. Putamus igitur, Mythologos cum cuniculo leporem confudisse.

§. XXXII.

§. XXXII. *Nigra palpebris et sus ei grata.*

Deae mortuorum illud quoque conuenit, quod Graecis *nigra palpebris* dicitur, et quod Veneri Libitinae *sus grata* fuit, quanquam *sus* inprimis ad initiationes referenda videtur. Et de sue quidem S. II. §. CXL. exposui.

§. XXXIII. *Venus Paphia.*

Paphia Venus, quemadmodum in *Picturis antiquis Herculanis* T. III. Interpretes obseruarunt, sub imagine metae, seu columnae rotundae sistitur in acumen desinentis. Apparet in figura grande saxum rotundum, in acumen desinens, quod insistit arae, seu basi quadratae. Saxi ex ima parte, tanquam ex aliquo vase, instar nucis pineae surgentis, et aliquot, seu fascias, seu gyros, seu maculas oculo obiiicientis, superficies est conuexa, cuius circa extremitatem superiorem est proiectura quaedam rotunda et solida, in qua tres cuspides exiguae in altum tolluntur. Ex media proiectura columnae in altius progredientis surgit alia, velut nux pinea, eaque exigua, cuius in summitate vel flammula quaedam cernitur, vel flosculus. Stat columna in aperto, in medio quidem aedificii semicircularis, quod constat corona, quam columnae quatuor sustinent. Apparent quoque duae urnae, seu alia vasa, quorum similia alia septem sunt in corona. Columnae acuminatae innititur longa canna. Gladius quoque aspicitur, cui fascia circumligatur. Aedificium fere omni ex parte aqua circumfunditur, et ex vna parte super aliqua lingua terrae homo apparet nudus, cum virga in sinistra, dextram attollens ad frontem, in qua duas tresue distinguas cuspides, quas aequae cornua dicere possis vel radios. Ex altera aedificii parte stat nympha, sinistra praefereens lanceam longam venatoriam, cuius vestis succincta est, palla vento tumida. Pharetram fert humeris et indicem dextrae admouet ori. Prope nympham canis caput demittit, quasi bibiturus, et aliquo interuallo alius apparet canis. In alia terrae lingua, quae a continente disiuncta videtur, vbi aedificium est, cernitur mulier, veste velata, sedens magnoque saxo innixa. In vicinia eius ex vna parte sunt duae paruulae cannae, vel aliae plantae aquaticae; ex altera ceruus bibens,

longis

longis quidem, sed non ramosis cornibus armatus. Ita quidem in *Novis Actis Eruditorum* M. Mai. et Jun. MDCCLXV. relatum extat.

§. XXXIV. *Hieroglyphica explicantur.*

Quae quidem si collatis hieroglyphicis recte perpendantur, deam ostendunt, morte in diuinum honorem euectam. Nam eo quidem columnae in acumen desinentis signum peruenit. Vid. S. II. §. LVII. sq. Nux pinea ad instaurationem mundi ex igne spectat. S. II. §. LXXXV. Urnae sepulcras videntur. Corona autem aeuum signat. Canna alias Veneri non datur. Et statum quidem mortis refert inglorium. Vid. S. II. §. XLVII. XLVIII. Inde Pani arundo assignata est. Gladius autem Venerem armatam coelestem videtur signare. Homo nudus cum virga suscitatore ex sepulcris refert, cuius tres cuspides in fronte, vel cornua, radiiue ex ternario numero iudicem sistunt. Nympha venatoria ex iis explicatur, quae in Sect. II. de hieroglyphicis de venatione ferarum exposuimus. Ceruus autem bibens longaeuitatem continet.

§. XXXV. *Adonis.*

Veneris coelestis percelebratus maritus *Adonis* fuit, qui *pulchri* cognomen tulit, quo perempto, vt *Bion* habet, cecidit Veneris vna periit, quem sola coelestis habuit. *Adonis* lingua Orientalium dominum signat. Et siquidem omnia, quae *Adonidi* insunt, probe perpendimus, obscura quaedam et confusa notio *Seruatoris* mortem perpessi, sed reuiuiscens, inest. *Myrrhae* filius dicitur, quod immortalitatem damnet. Vid. S. II. §. XCIV. Et si autem duo *Adonides* commemorantur, alter in *Byblo* ciuitate natus, alter in *Cypro*, tamen, vt *Natalis Comes* obseruauit, res amborum gestae ad vnum *Cyprium* referuntur, videlicet expiatorem et placatorem, vt appellationem illam §. IX. explicauimus. Venator quidem perhibetur ferarum, et ab *Ouidio* Met. X. coelo quasi opponitur. Ita enim de *Venere*:

Abstinet et coelo. Coelo praefertur Adonis.

Sed hoc eo pertinet, quod Seruator de coelo se in terram demitteret, cum daemonibus malignis congressurus. De
quo apud *Bionem* Idyll. I. ita extat:

quid enim temerarie venabaris?

Cum adeo pulcher esses, cum feris congredi ausus es.
Interemtus denique ab apro, rosam, spem instaurationis, sanguine suo tinxit. Apro exitium et mors signatur, et quicquid in morte exitiabile est. S. II. §. CXXXVI. sq. Et plene ex Arabico fermone adiiciendum putavi, quod Castellus refert, *Adon* curtum significare et generaliter, vitio dimittendae partis laborantem. Fertur autem secundum *Lucianum* in *Dea Syria* in Assyria periisse. Sed adiecit; *deinde altera die ipsum vivere Assyrii inquit et in coelum mittunt.* Hy
mnus Orphicus LV. ex translatione Scaligeri ita habet:

Occase et ridiuiue statis vortentibus annis. —

Quem bona pulcricomans Proserpina Dia pariuuit.

Omnimodis qui nunc habitat per tartara furua,

Te rursum coelo reddens tempestaque membra.

Ecquis non intelligit diuinam reuelationem, quae ad gentes omnes manauit de Seruatore instaurationis et expiationis gratia moriente, sed reuiuifcente et in coelum tollendo. Illud quidem conueniens non est, quod in inguine percussus dicitur. Sed hoc assumptum videtur, ut scortationes et sacra tollerentur. Praeterea ipsa Hebraica vox *calcanei* secundum quosdam etiam femoris vel inguinis notionem admittit. Graeci quoque consueuerunt hordeum et triticum in locis suburbanis, et loca, in quibus haec fata essent, multaeque essent arbores fructiferae, *Adonios* appellare. *Nat. Curiosus* Mythol. L. 5. C. 16. Triticum et hordeo resurrectio corporum ex terra comprehenditur. Vid. S. II. §. LXX. sq. Arboribus autem pomiferis colles quoque sepulcrales coniectae fuerunt. Vid. S. II. §. XXI. Non alia ratione, quam ut vita et instaurationis intelligeretur. Ceterum in hymno Orphico puella et puer dicitur.

§. XXXVI. *Anchises. Initiationes.*

Mortalium solus *Anchises* cum Venere concubuisse dicitur, ex quo filium tulit Aeneam. *Anchises* quidem ipse in hymno Homerico ita fatur; *Velim postea — tuum cubile* etc.

ascendero, introire in domum Orci. Istud quidem ad initiationes sacrorum videtur pertinere, quo sus quoque Veneri grata referri potest. Initiati enim, vt de Eleusiniis in Capite de Cerere exponetur, in orcum descendere putabantur, et diuinæ naturæ participes fieri. Forte igitur Anchises initiationes in sacra Veneris recepit.

§. XXXVII. *Siba Germanorum.*

Germanorum *Siba* non alia quam Venus fuit, vt vel ipsum nomen ostendit. Nam *Sibb*, *Sybbe*, Wachtero explicante *pacem* significat, quæ propria Veneris appellatio est. (§. IX.) Nuda conspicitur, cum corona, capillis post tergum ad genua vsque promissis, dextra pomum tenens, racemum sinistra. Et coronata quidem Venus imprimis sistitur, (§. XXVI. XXVIII.) cui et pomum sacrum fuit. (§. XXVIII.)

§. XXXVIII. *Silua.*

Alii quidem *Simæ* nomen tradunt, et Venerem syluestrem vel Dianam intelligunt, propterea quod in sylua clausa culta esset imposita columnæ, quam cornua ceruorum et tauro-rum ambirent, in origine autem nominis multum dissentiunt. Vid. L. B. de *Westphalen* T. IV. Monum. Cimbr. Praef. §. 43. Sed in imagine ipsa ex Diana nihil intelligitur.

§. XXXIX. *Frea.*

Sed *Frea* quoque Septentrionalium, Wodani vxor vel Othini, pro Venere accipitur. Quæ a Cimbris in Angliam delata est, belligera vestita fuit, et auem, forte falconem, ex accipitrum genere manu tenuit. Conf. §. XIX. Sed quæ cum Wodano apud *Westphalium* Thoro adstat, armata est, gladium gerens et arcum, quam et *Arnkelius* exhibet. Igitur cum coelesti et Martia Venere conuenit. Vid. §. XVIII. Nam et Othino multum ex Marte ineſt.

§. XL. *Idolum Magdeburgense.*

Cranzius in Saxonia L. 2. C. 12. simulacrum Veneris Magdeburgi repertum refert, a Carolo M. destructum, huiusmodi; *Stabat in curru nuda foemina, myrtea caput cincta corona,*

corona, ardentem faculam in pectore, dextera mundi figuram, in sinistra autem mala aurea tria praeferebat. Post eam tres puellae (*Charites Graeci, Latini Gratias dixere*) nexis manibus singulae poma gestabant, auersis inuicem vultibus donec porrigentes. Iugales quadrigae erant gemini cygni totidemque columbae. Vbi quidem ardens facula ad mundi conformationem referenda videtur. Reliqua enim iam antea explicauimus.

§. XLI. *Persarum Nāhid.*

Veneris Persarum receptissimum nomen fuit *Nāhid*, *Anahid, Nabida*, puniceis mammis praedita puella. Quod explicant; rotundis et tuberantibus mammis. Vid. *Thom. Hyde* de relig. Pers. C. 3. Sed mamma matrem refert, puniceus autem color nobis quidem sanguinem, scilicet *Serua* toris videtur significare, quo sobolem suam nutriat.

§. XLII. *Horae.*

Subiicio de *Horis* Veneris in Cypro receptricibus, de quo in hymno altero *Homerico* in Venerem ita extat:

eam autem aureis vittis insignes Horae

Susceperunt libenter, circumque immortales vestes induere

Capitique immortalī coronam fabrefactam imposuere

Pulcrā, auream in perforatis autem auriculis

Gemmas orichalci aurique pretiosi.

Collum vero circa molle, et pectora candida

Monilibus aureis eam ornabant, quibus scilicet ipsae

Horae ornatae sunt aureis vittis insignes, quandoque eant

Ad chorū amabilem deorum et aedes patris.

Verum postquam omnem circa corpus ornatum posuerunt

Duxerunt ad immortales.

Haec quidem verba, sensu sacro, qui omnino accipiendus est, non alio accommodari possunt, quam ad splendendam corporis restitutionem. Eas secundum *Hesiodum* Iupiter ex *Themide*, dea iustitiae, genuit tres, quarum nomina *Hesiodus* refert *Eunomiam, Dicen* et *Irenen*. Quibus certe *Gratiae* dices benignae, ut *Gratiae*, referuntur. Nam et aeternae

Gratias praecedere dicuntur. Eadem nomina in hymno Orphico extant, praedicantur autem *florentes, vernae, prati velamine laetae, omnicoles, suae balantes spiritu amoeni*. Coeli autem inprimis portis praesidere dicuntur, et curam coeli habere, secundum Homerum et Ovidium. Horis igitur vix aliud, quam iudicium post mortem benignum, subsequens autem in coelum introductio, refertur.

CAPVT IV.

DE

MERCVRIO.

§. I. Mercurii nomen.

Mercurius Arnobio annotante et Augustino *medicurrum*, vel *medium currentem* signat, et plane medius inter superos et inferos fuit. *Waobterus* in Glossario Germanico nomen a Germanico *Mark*, signum, terminus, deriuat, quasi terminator et distinctor sit.

§. II. Hermes.

Graecis *Hermes* vocatur, interpres. Habetur enim praeco superum, et nuntius interpresque Deorum.

§. III. Thothus.

Aegyptiorum Mercurius vnus *Thothi* nomen habet, *terminatoris et distinctoris*. Nam *thos*, Iablonskyo notante finem ac terminum Aegyptiis cuiusque rei significat. Sed quanquam Iablonskyus ipse in Pantheo Aegyptiorum *Thotho* proprie columnam intelligi putat, cui Aegyptii scientias inscriberent, cuiusmodi columnas diuino cultu venerati sint, tamen columnae quoque nomen vel symbolum ad terminum pertinet. (S. II. §. LIX.)

§. IV. Anubis.

Alius Aegyptiorum Mercurius *Anubis* appellatur. Quod Iablonskyus de ortu et occasu solis explicat, quasi ad *principium*

pium et finem anni spectet. Sed secundum Plutarchum circuli significatus inest, ambo hemisphaeria tangentis et dividentis, Horizontis.

§. V. *Mundi parens.*

Philosophi quidem vetustissimi Mercurium mundi parentem crediderunt. Vid. *Marf. Ficinus* ad Ennead. III. Lib. VI. Plotini in Summa p. 302.

§. VI. *Dierum V. epagomenarum praeses.*

Mercurium quinque diebus epagomenis, inter veterem et novum annum intermedijs, praesedissee, quae et primitias creationis referunt et iudicii promissaeque salutis memoriam continuerunt, manifestum est. Mercurium quidem in his diebus V. *Erycius Puteanus* iam observavit. Thebani autem sacerdotes, *Calmeto* annotante, inuentionem earum dierum quinque Mercurio aperte tribuerunt. Idque *Plutarchi* narratio S. I. §. XXIII. relata convincit, etsi *Plutarcho* septuagesimam secundam cuiusvis diei partem abstulisse, atque ex his omnibus V. dies confecisse, et diebus CCCLX. anni adiecisse dicatur. Nam id quidem eo pertinet, esse earum dierum quandam ad singulas anni dies relationem. Quod in *Cynocephalo*, Mercurii symbolo S. II. §. XXXI. latius exposui. Et ideo sane recte terminator dictus est distinctorque, qui veterem et novum annum distinguit. (S. I. III.)

§. VII. *Deus furum.*

Ex quo quidem illud quoque intelligitur, cur *deus furum* dictus sit. Nisi enim furtum Euae subest in diebus epagomenis commissum, ex quo ipsa pentas illa sacra furtivae quoque nomen habuit (S. I. §. XII.), Mercurius ipse quinque dies illas anno quasi furto abstulisse, traditur. Conf. S. I. §. XXIV.

§. VIII. *Litarum V. vocalium inuentor.*

Ad dies V. epagomenas illud quoque pertinere puto, quod literas quinque vocales Mercurius adiecisse ferrur. Conferenda sunt hoc loco, quae de mussitationibus angelorum

rum V. epagomenis praefectorum ex Persarum doctrina et Aegyptiorum S. I. §. XXIV. retuli.

§. IX. *Plenilunium et pentaeteris, vel tetras.*

Cum plenilunio quoque creationis humanae Mercurii conuenientia apparet. Est quidem comes fraterque Venetis. Venere autem plenilunium istud comprehenditur. (C. III. §. IV.) Aegyptiis, certe vetustioribus, annum lunarem, vt aliis gentibus, seruatum esse, vix dubitatur. Quamobrem nec pentaeteridem, vel potius tetradem, ignorarunt, qua exacto quoque quadriennio plenilunium cum sole in idem punctum incideret et annus quidam magnus existeret. Vid. S. I. §. XVI. Et huic quidem anno, quod cum plenilunio inciperet, Mercurium accommodatum inprimis fuisse, *Hymnus Homericus* quoque eo significat, quod testudinem inuenisse dicitur, postquam natus sit, *prima tetrade*.

§. X. *Mercurio tota elocutio diuina continetur.*
Verbum diuinum.

Omnino Mercurio totius elocutionis diuinae aduersus Protoplastos et Draconem summa continetur. Quod quidem deinceps plenius probabitur. Et ideo quidem *deus eloquentiae* fertur, et *praeco superum*, *nuntius* quoque et *interpres deorum*, cui et *lingua* consecrata fuit. *Verbum* igitur *diuinum* ex traditione Protoplastorum Mercurio contineri videtur, et Seruator futurus. Vnde et illud manasse putamus, quod, quemadmodum *Gorius* ex Luciano et Philostrato et Synesio obseruat, *λογισ* cognomen habuit.

§. XI. *Iudicium de Protoplastis.*

Iudicium quidem de Protoplastis habitum ex eo intelligitur, quod Cynocephalo, Mercurii apud Aegyptios symbolo, *ira* quoque comprehenditur. Vid. S. II. §. XXXI.

§. XII. *Seruator.*

Promissum autem Seruatorem draconis confectorem et lytri exsolutorem Mercurio inesse, in *Ibide*, Mercurii propriae aue S. II. §. CLXVIII. explicauimus, quae serpentum noxiorum vim conficit, ipsa autem alphabeti principium est,

et cordis, consequenter hieracis quoque similitudinem refert, Conf. S. II. §. CLXV.

§. XIII. *Marsupius.*

Ad *lytri* quidem exsolutionem illud inprimis pertinet, quod Mercurius fere cum *marsupio* sistitur. Plane mortuis quoque nummi, procul dubio *lytri* causa, sepultis adiecti sunt.

§. XIV. *Iudex post mortem.*

Iudex Mercurius post mortem non vno modo intelligitur. Nam et cum *libra* conspicitur, vt *Winkelmanus* obseruauit, de quo vid. S. II. §. CXCVI. et gallus ei assidet offerturque. Quod symbolum priscis fuisse excitationis ex tenebris et nocte in lucem et vitam sperandae, iudicii tum habendi extremi, S. I. §. XL. explicauit. Praeterea *sedentis* eius, quasi iudicis, vt *Minervae*, imagines occurrunt. Conf. C. I. §. XI. et S. II. §. CCXXV. Quam in rem notatu inprimis digna est ex tabula *Bembina* imago sedentis *libra* X insignita, cui *Ibidis* caput appositum est, quae figura crucis fuit. Eam quidem figuram *Mercurialem* esse, *lonskyus* in Pantheo Aegyptiorum exposuit. Conf. §. XII. Adiicio illud, quod cruce et mors et salus signaretur (S. II. §. CXCv.) Sed et de *tripode* Mercurius cum *Apolline* certauit, qui iudicium retulit. Vid. S. I. §. XXXVII. sq. Et deas quoque in iudicium *Paridis* deduxit, Conf. §. XXI. Atque huc inprimis elegantissima gemma ex *Goriz* Museo *rentino* T. I. tab. 69. fig. 4. pertinet, quae *Mercurium* cum *volumine semiaperto* refert. Quod quidem *Gorius* de cura mortuorum explicat, quasi in eo volumine et scripta sint hominum mortuorum nomina et superstitum annotatae mortes *Parcarumque* decreta, Sed hieroglyphica haud parca ex ipsa *Sacra Scriptura* plenissime intelliguntur. Inspectis autem pluribus locis patet, libris memoriam factorum humanorum contineri, quae in iudicium post mortem perducerentur, qui quidem in principio iudicii aperirentur. Inprimis autem volumine semiaperto *librum vitae* accipio, cuius in *Sacrae Scripturae* compluribus locis mentio fit, in quo nomina iustorum asseruarentur.

§. XV. *Pacis arbiter, caduceum ferens, oleae inuentor.*

Mercurius quoque *pacis arbiter et effector* dicitur, et ideo *caduceus* ei datus est. Qui Anubi quoque assignatus ab Aegyptiis fuit, vt *Winkelmanus* in gemmis Stofchianis ostendit. Et Aegyptii *oleae* inuentionem Mercurio tribuerunt, vt Graeci Mineruae. Vid. C. I. §. X. et S. II. §. XCIII.

§. XVI. *Mediator.*

Quod si sub Mercurio promissus mundi Seruator later, non mirabimur certe, cur medius inter superos et inferos habitus sit. Vid. §. I. Nam et Christianorum Seruator *Mediatoris* nomen habet, qui inter Deum et homines medius est, coelo et orco commens.

§. XVII. *Columna, Seruatoris.*

Seruatoris quidem futuri mors quoque apte columna signatur, qua secundum *Iablonskyum Thoth*, Aegyptiorum Mercurius, refertur. Vid. S. II. §. LVII. Et Seruatoris columnam sepulcralem ex sacris literis S. II. §. LXII. LXIII. persecutus sum. Nihil autem impedit, quo minus in Thotho quoque columna Dei sepulchralis accipiatur, postquam ostendimus, diebus V. epagomenis salutis promissae, et quemadmodum iam in Vulcano patenter exposuimus, foreris mortui expectationem contineri, praeterea in finibus quoque et terminis cadauera defunctorum inhumata esse. Et inde quidem tanto certius intelligitur, cur Aegyptii Thoti columnam, cui scientias quoque inscribebant, diuino cultu venerati sint (§. III.).

§. XVIII. *Septem chordae ouium.*

Ad salutem pacemque promissam illud spectat, quod in hymno Homérico Mercurius super testudinem *septem chordarum* extendit. Apud *Eratosthenem* quoque et *Lucianum* lyra septem chordarum ei tribuitur, et Argi lumina *fiatula* septem calamorum oppressit. Ouium chordae signum pacis restitutae exhibent, (S. I. §. XII.) septenarius autem numerus pacem et expiationem. Vid. S. II. §. LXVI.

§. XIX. *Testudo.*

Sed quoniam in hunc locum incidimus, de *testudine* Mercurii videamus. In qua secundum *Diodorum Siculum* tres tantum tonos extendit. Ei Mercurius dicitur *pellem bubulam* intendisse, et cornua bubula accommodasse iugo coniuncta, a quo chordarum fila tenderet. Bovis quidem vel tauri symbolum ad corporum ex terra restitutionem pertinet, praesertim, quae ex Servatoris sepulcro expectantur. Vid. S. II. §. CXX. sq. Testudine securitas contra malignos daemones in morte signatur. S. II. §. XLVI. Musica autem consensu omnium gentium manibus imprimis gratum fuit.

§. XX. *Trichordis Diodori.*

Trichordem Mercurii testudinem vel lyram *Diodorus Siculus* aliter explicat. Scribit enim; *lyrae a se inventae tres chordas induxit, anni tempora imitatus. Tres enim tonos fecit, acutum, gravem et medium.* Nos quidem ex ternario numero ex morte excitationem, praesertim ad iudicium intelligimus. S. I. §. XL.

§. XXI. *Triangulum coeleste.*

De iustitia autem Mercurii illud adiicio, quod *triangulum coeleste* proprium ei fuit. De quo *Aegidius Strauchinus* in *Astrognosia* refert, communem esse opinionem, Mercurium trianguli coelestis signum, sibi alias proprium, arietis coelestis capiti imposuisse.

§. XXII. *Duo angues.*

Illud ad salutem promissam referendum est, quod caduceum Mercurius inter *duos angues* medium fert. Quo quidem et corporum ex terra restitutio continetur. Vid. S. II. §. CXLII. CXLV. Et dualis quidem numerus lytrum quoque continet, vel potius misericordiam. Vid. C. III. §. IX.

§. XXIII. *Columbae alae.*

Neque vero obliuiscendae *columbarum alae* sunt, quas Mercurius in capite et pedibus gerit. Columba animam a corpore

corpore separatam, sed beatam et pace gaudentem, referri, S. II. §. CLIX. explicaui. Forte autem his quoque Seruatoris promissi mors subintelligitur, vt in plerisque Mythologiae partibus. De quo conferri oportet S. II. §. CLI. Illud adiicio, alatis pedibus statum post mortem intelligi, carceri oppositum. S. II. §. CCXXVIII.

§. XXIV. *Anubis canina facies.*

Ad custodiam quidem mortuorum pertinet, quod Anubis Aegyptiorum *canina facie* referretur et in festis Isiacis canes pompam antecederent, *Cynocephalus* quoque sacer ei fuit. Quae hieroglyphica symbola latius sum persecutus S. II. §. XXX. XXXI.

§. XXV. *In regno quoque mortuorum pacis nuntius.*

Mercurius in regno quoque mortuorum pacem diuinam nuntiasse visus est. Nam eo quidem procul dubio Mercurius *pelagius*, *marinus* pertinet, cui sacer *boax* fuit, ideo quidem, quod idem piscis nomine suo et ingenti ore, vt *Eustathius* ait, recte Deorum praeconem et caduceatorem exprimat. De Mercurio marino *Gorius* in Proleg. ad *Io. Bapt. Donii Inscriptiones antiquas* ita habet; *Mercurium pelagium, marinum, veteres coluerunt. Gor. Mus. Florent. Piscandi artem docuisse, refert Oppianus, cui piscatores voti causa instrumenta sua non secus ac Neptuno dedicare consuevere.* Conf. S. II. §. XXXV. et XXXIX.

§. XXVI. *Cornu copiae.*

Futurorum gratus nuntiator, praesertim noui anni, Mercurius aliquando cum dea repraesentatur, quae *cornu copiae* tenet. Vid. S. II. §. CLXXXIX.

§. XXVII. *Hermetica figura quadrata.*

Hermetica Mercurii figura quadrata nos quidem iam supra S. II. §. CCII. basin sepulchralis columnae diuini cuiusdam Seruatoris accepimus. Quod ex iis, quae §. XVI. exposui, mirifice confirmabitur. Quamobrem nec mirabimur, cur alii quoque dii figura hermetica referantur.

§. XXVIII. *Literarum inuentor.*

Subiicio hoc loco illud, cur Mercurius Thothus imprimis Aegyptiorum, *literarum inuentor* dicatur. Et primum quidem nomen ipsum Mercurii et Thothis *signatorem* exprimit. (§. I. III.) Sunt autem literae signa verborum et cogitationum. Deinde Aegyptii, vt §. XVII. retuli, scientias omnes columnae Thothis inscripserunt. Literas iam dudum ante Moſen inuentas fuiſſe, nobis valde probabile videtur. Assignata autem inuentio Thotho ſignatori eſt.

§. XXIX. *Concubitus animarum.*

In primo quidem Ciceronis Mercurio, Coelo patre, Die matre nato, concubitus animarum, vt in Venere coeleſti, apparet. Ait enim Cicero, obſcenius excitatam naturam eius tradi, quod aſpectu Proſerpinae commotus ſit. Sed id quidem in ſuccedentibus quoque Mercuriis ſeruatum videtur. Nam eodem pertinet, quod S. II. §. II. ex hymno Homérico retuli, ſpeculatorem quoque Argicidam cum Nymphis montis Idae in amore miſceri. Et *Macrobius* refert, pleraque Mercurii ſimulacra figurari ſolo capite inſignita erectisque virilibus. Sed *Plutarchus* quoque ſcripſit, ſeniores etiam Mercurios ſine manibus et pedibus, rigentibus vero faſcinis fictos eſſe. *Pauſanias* item in *Eliac. poſter.* ſignum Mercurii commemorat, quod eſſet arrecto ſuper baſi faſcino. Et ideo quidem *hircus* quoque, vt *Giraldus* obſeruauit, ad pedes eius conſpicitur. Plane nobis quidem veriſimile videtur, Mercurium iſtum eo pertinuiſſe, vt quaſi Soter in futura vita cum animabus iuſtorum concumberet.

§. XXX. *Mercurii virga.*

Mercurii *virga* talem intelleximus S. II. §. CCLVI. quaſi metallurgi ad detegenda metalla vtuntur. Senſu autem ſacro reſectio corporum in ſepulchris accipienda eſt, vt ibidem annotaui. De qua in hymno Homérico in Mercurium Apollinis oratio talis extat: *at deinde felicitatis et diuitiarum dabo perpulchram virgam, auream, trium foliorum, inuiolatam, quae te ſeruabit, omnes perficiens deos, verborumque et operum bonorum.* Magica deinde effecta eſt et Ouidio *medicamentum* dicitur, qua mortui quoque et daemones excitarentur.

§. XXXI.

§. XXXI. *Mercurius auri cupidus.*

Non possum non adiicere, quod Anubis, obseruante Lablonskyo, *aureus* semper effectus est, et quod in hymno quoque Homérico Mercurius auri diuitiarumque cupidus refertur. Pertinet huc, quod ex Auctore *Chronici Alexandrini* Lablonskyus excerpfit, extincto Pico, qui et Iupiter dictus sit, regnasse in Italia *Faunum*, qui et Mercurius appellatus sit, annos XXXV. seu quinquies septem. Eum primum in Occidente auri metallum eiusque conflandi rationem inuenisse, conuasato autem ingente auri pondere se in Aegyptum contulisse, aureaque indutum stola ventura praedixisse, dictumque diuitiarum esse largitorem, et deum auri visum. Praefuit autem Mercurius, *Gorio* obseruante, apertis lucris, contra Hercules opertis, seu thesauris.

§. XXXII. *Splendida corporum ex terra restitutio.*

Quaequidem si recte perpendimus, splendidam corporum ex terra restitutionem subesse putamus. Conf. S. II. §. CLV. Et Anubis quidem aureus non inepte ad Seruatorem ipsum, splendide ex morte restitutum refertur. Eoque aurea Fauni stola accommodari potest. Reliqua eo pertinent, vt potestatem significant, corporum ex terra suscitandorum et in splendidam formam redigendorum.

§. XXXIII. *Instauratio mundi.*

Instaurator noui mundi Mercurius apud *Apulcium* appareret, dextra virentem *palmam* quatiens. *Palmam* enim et anni symbolum fuisse et anni magni instaurationis, S. II. §. LXXVII. probaui. Et plane a Manethone Mercurio quoque inuentio anni magni 36525 annorum *Iamblicho* teste, tributa est, qui existit, si annus magnus 1461 annorum per numerum 25. multiplicetur.

§. XXXIV. *Mercurius arietem portans.*

Sed *νεοφορος* quoque Mercurius, *arietem portans*, sistitur. Quo quidem signo coelesti in veris initio anni magni instaurationis principium contineri, S. I. §. XII. et S. II. §. CXVII. exposui. Conf. C. I. §. XXIX. Quanquam ibidem

dem praeterea ostendi, lucis pugnam et tenebrarum com-
prehendi. Conf. §. XXI.

§. XXXV. *Inter arietem et scorpionem.*

In gemmis a *Winkelmanno* publicatis Stofschianis Mercurius occurrit sedens inter *arietem* et *scorpionem*. Videamus an, quod *Macrobius* tenere dicitur, scorpio vim solis exprimat et Mercurius quasi deus solis sit. Quod minime videtur. *Macrobii* locus *Saturn. I, 21.* ita habet; *Scorpius totus in quo libra est, naturam solis imaginatur, qui hieme torpescit, et transacta hac aculeum rursus erigit.* Torpescens sol ad orcum referendus est. Quamobrem Mercurius intelligitur, inter orcum et rerum instaurationem medius.

§. XXXVI. *Scarabaeus.*

Illud quoque ex iisdem gemmis Stofschianis annotamus, ad exprimendum Mercurium *scarabaei* figuram adhibitam esse. Id quidem Seruatoris ex sepulcro rediuiui signum esse, in scarabaeo conuici.

§. XXXVII. *Palaestrae praefuit.*

Ad pugnandum quidem cum malis daemonibus instruxisse Mercurius animas videtur, et ideo puto *palaestrae* eum praefedis-

§. XXXVIII. *Deus mercatorum.*

Mercatorum deus ideo commode dictus est, quod fines statuis Mercurialibus et columnis terminarentur, et mercatores peregrini in terminis vectigal soluerent, ut ingressus iis pateret. Quo quidem Mercurium eiusque tutelam sibi quasi redimebant.

§. XXXIX. *Capitis tegumentum.*

Galero inprimis *Phrygio* Mercurius occurrit, in *Bapt. Donii Inscriptionibus* autem cum pileo *Arcadico* eoque quadrato. Sed in *Sponii* quoque *Miscellaneis S. II. art. I.* cum pileo quadrato extrat. Apud *Pausaniam* pro galero *galea* rectus apparet, aliquando etiam, ut *Winkelmannus* obseruat, *testa testudinis*. Putamus autem, ut iam in *Vulcano*

C. II. §. XIII. et S. II. §. CCV. explicauimus, Seruatorem quendam futurum in statu depressionis intelligi.

§. XL. *Typhonis victor.*

Ad Seruatorem Satanae victorem illud referendum putamus, quod Aegyptiis Mercurius *victor Typhonis* habitus est. Confer Caput de *Titanibus* et *Typhone*.

§. XLI. *Argicida.*

Celeberrima est Mercurii appellatio *Argicidae*. Quae quidem explicatu dignissima videtur. *Argo multoculo* coelum stellatum intelligi, *Macrobius* Sat. I, 19. existimat. Quod rationem videtur habere, sed hunc in modum, vt Coelum iudex post mortem custosque corporum assumatur. Vid. S. II. §. LXIV. Et plane senis quoque imago iudicem re-
fert. S. II. §. CCLI. Argus Io, Inachi fluuii filiam, Iouis pellicem, in vaccam conuersam Iunonis iussu custodit. Siue huic narrationi animarum post mortem migratio in pecorum corpora et animalium inest, siue minus, illud intelligitur, indicium quoddam coeleste in animam corpori suo nondum restitutam haberi, animasque profugas et exagitatas iram coelestem sentire. Mercurius autem fistula septem calamarum, Syringe et narratione de inuenta ea Argi lumina oppressit caputque Argo abscidit, quo facto Io quidem profuga per totum orbem facta est, sed Ioue coniugem exorante ad Nili fluentia pristinam formam humanam recepit. Mercurius igitur triste iudicium coeli in animas post mortem sustulit, septem inprimis calamorum fistula, seu musica expiatoria. Conf. §. XVIII.

§. XLII. *Maiac filius.*

Illud hoc loco adiicio, Mercurii Argicidae matrem Maiam fuisse, Arlantis filiam, vnam ex Pleiadum numero. Vnde assumi possunt, quae S. I. §. XLIV. de Pleiadibus exposui.

§. XLIII. *Anubis ad Sothidem pertinet.*

Anubis autem ad Sothidem potius vel Caniculae sidus, pertinet, anni ciuilis Aegyptiorum initium. Exortus vero Sothi-

Sorhidos secundum *Horapollinem* intelligendus est, qui scribit, in Sorhidis exortu ex signis quibusdam obseruari, quae in toto anno obseruanda essent.

§. XLIV. *Mercurius Arcas.*

Mercurius *Apuleio* Met. VI. *Arcas* appellatur. Ira enim Venus ibi Mercurium comitem alloquitur: *Frater, Arcas, scis nempe, sororem tuam, Venerem, sine Mercurii praesentia nihil unquam fecisse.* Arcadium Mercurii regionem dicunt notant Scholiastae Statii et Lutarius. In qua et Cyllene mons collocatur, in quo enixa eum Maia fertur. Arcadium S. II. §. CCL. ostendi, arctoam coeli regionem (Mythologis esse, in qua beatorum animae citra bellum et pugnas quietae degant. Conf. S. II. §. CLXXXIV. CLXXXVII.

§. LXV. *Metempsychosis.*

Vel inde quidem intelligitur, metempsychosin quoque Mercurio Arcadi inesse (S. II. §. CCL.) talem quidem, quae in animalium corpora, sed terrestrium, minime volucrum, ad tempus animae migrarent et memoriam pristinae conditionis retinerent, deinde autem pristinum corpus reciperent. Quo et fabula de Io referri potest. Plane *pecorum* quoque *custos* dicitur, et in hymno Homérico Apollo animalibus et omnibus cessit, quae terra nutrit, ubi quidem ita extat:

*et agrestes flexilibus pedibus boues
Equosque cura et mulos patientes operum
Et toruis leonibus et albo dente suibus
Et canibus et pecoribus, quaecunque nutrit lata terra
Omnibusque ouibus ut imperet gloriosus Mercurius.*

Sed haec animarum migratio ab ea, quae Typhonio systemati inest, probe separanda est.

§. XLVI. *Heimdallurius.*

Heimdallurius Gothicus Mercurii figura sistitur, nudus cum pileo alato et caduceo anguifero, gallum ad pedes habens, manu autem dextra hircum in capite palrans.

§. XLVII.

§. XLVII. *Teutates.*

Quod quidam putant, *Teutate* Gallorum Mercurium intellectum esse, id ideo veri speciem non habet, quia de sacrificiis humanis in Mercurio nihil deprehenditur, sed potius mercatorum et peregrinorum deus fuit. Neque expiandus fuisse videtur, qui pro defunctis lytrum solueret et Seruator intelligeretur.

CAPVT V.

DE

O S I R I D E.

§. I. *Ad reuouationem anni et quinque epagomenas pertinet.*

Osiridem ad reuouationem anni et quinque epagomenas pertinere, dubitari non potest. Nam et quotannis renatus vel renouatus sub initium anni fingebarur, et inuentus populo nuntiabatur, et prima dierum epagomenarum natalis eius fuit. Atque ad anni reuouationem illud quoque spectat, quod manu serpentem ferret in circulum redeuntem et caudam ore tenentem. Vid. S. II. §. CXLIII. CXLIX.

§. II. *Rex et iudex.*

Osiris rex et iudex intelligitur. Nam et *leges dedisse* fertur, et Osirin Aegyptii hieroglyphicis suis literis expressuri *sceptrum*, in eoque speciem oculi insculpserunt, vt *Macrobius* Sat. I, 12. refert. Sceptro rex et iudex refertur (S. II. §. CCLII.) oculo autem iudex et corporis seruator. Vid. S. II. §. LXIV. Praeterea Aegyptii, vt *Plutarchus* refert, prima epagomenarum die, qua Osiris natus sit, vocem cum eo editam esse, tradiderunt, quae indicaret, Dominum reum omnium in lucem prodire.

§. III. *Continuatur.*

Eodem referri putem, quod secundum *Diodorum* et *Plutarchum*, quorum auctoritas inprimis sequenda videtur, Osiri-

Osiride Aegyptiorum lingua *multoculus* intelligitur. Quod quadam ratione cum Argo conuenit, quem in Capite IV. explicauimus. Quamobrem ut in Argo *coeli* quoque iudicium assumi possit.

§. IV. *Iudex benignus.*

Mite tamen et benignum Osiridis iudicium accipi, ex eo concludimus, quod Diodoro *bilaris* Osiris et *risus amator* dicitur.

§. V. *Soter.*

Soter Osiris ex multis conuincitur. Primum quidem eo quoque serpens eius referendus esse videtur, de quo §. I. retuli. Vid. S. II. §. CXLVI. Tum Bacchus, qui cum Osiride idem habetur, et Serapis soter dicitur. Accedit, quod *bierax* Osiridi quoque assignatur, quo Seruatorem contineri, coelo demissum, S. II. §. CLXV. patenter, ut puto, exposui. Praeterea autem nobilissima illa columnae Osiridis inscriptio apud *Diodorum* 16. eo spectat, ubi expressum est: *Sum vero Osiris, rex ille, qui exercitum duxit in omnem regionem, usque ad inhabitabiles Indorum terras et ad Arctum vergentes plagas, usque ad Istri amnis fontes, et porro ad ceteras terrae partes, Oceanum usque. Sum autem Saturni filius aetate primus et germen ex pulcro generosoque saluifico semine (ὡς σπέρματος) cognatus factus diei.* Vbi quidem Cl. *Wesselingius* ex ingenio pro *ὡς σπέρματος* substituit *ὡς σπέρμα συγγενές*, quasi ouum Cnephi intelligatur, germen ex ouo cognatum diei. Sed neque alias ouum in Osiride intelligitur, et nihil apparet, cur a codicum lectione discedatur. Neque praeterea ex ouo germen nasci conueniens videtur, omnino ex semine. Sed ad Sorem illud quoque pertinet, quod *Plutarchus* refert, secundum quosdam *Parmenem* quandam, cum Thebis e templo Iouis aquatum exiisset, vocem audiisse, qua iuberetur proclamare, *Osirin, magnum Regem et beneficium natum.*

§. VI. *Mortem perpeffus, sed dominus orci, et vitae dator.*

Intelligitur praeterea Seruator quidem mortem perpeffus, sed qui ipsa morte imperium in regnum mortuorum ex

et gloriam et diuinum sibi honorem parauerit, iustis autem in vitam reditum et laetitiam aeternam. Eo primum *columna* eius apud Diodorum pertinet, de cuius inscriptione §. V. tractaui. Columna autem sepulcralis intelligenda est, quae mors diuinorum hominum signaretur. Vid. S. II. §. LVII. Tum illud constat, mortuum Osirim tradi, sed, ut Diodorus refert, sacerdotes interitum eius in arcanis diu habuisse. De quo quidem postea plura dicentur. Illud autem hoc loco adiicio, secundum quosdam Isidem, morte Osiridis cognita, ad quaerendum corpus eius profectam, iter in Phoeniciam suscepisse, et inuentum corpus ex Phoenicia secum re-duxisse in Aegyptum. Phoenicia autem felicem rerum instaurationem contineri, S. II. §. LXXXI. ostendi.

§. VII. *Quod confirmatur ex tritici hordeique cultura.*

Atque eo quidem illud quoque pertinet, quod Osiris *tritici hordeique* culturam homines docuisse fertur. Tritico mortuorum corporum ex terra in meliorem formam restitutionem comprehendendi, S. II. §. LXX. exposui. Hordeum autem S. II. §. LXXII. de illa corporum restitutione intellexi, quae ex infita quadam vi diuina fieret. Qualis in Seruatore mundi intelligenda est, qui propria vi diuina ex sepulcro surgeret.

§. VIII. *ex hederæ inuentione.*

Neque aliter accipiendum est, quod Osiris *hederæ* inuentor dicitur. Hedera enim ex sepulcro regenerationem et renouationem significat. Vid. S. II. §. CXLVIII.

§. IX. *ex Api boue.*

Hoc amplius ex *boue* ostenditur, quem Aegyptii *Apin* vocarunt, Osiridi sacro. Sed anima quoque Osiridis in taurum transmigrasse fertur. Purissima quidem tauri imaginis mortem Seruatoris et sepulcrum contineri, quod meliorem vitae fons sit, S. II. §. CXX. explicaui. Quanquam negandum non est, gentes paulatim a puriori doctrina recessisse, et animam quandam terrestrem assumpsisse, quae in vitam restitueret. Vid. S. II. §. CXVIII.

§. X. *ex itinere Aethiopico.*

Omnino autem expeditio quoque eius per *Aethiopiam* in Indos expendenda est. Scribit *Diodorus Siculus* 10. Osirim, quod beneficentiae et gloriae studiosissimus esset, magnum contraxisse exercitum, quo totum orbem hominibus frequentatum peragrarere et plantationem vitis ac tritici horumque deique sementem genus hominum edocere constituit. Si enim ab agresti et fera viuendi consuetudine ad mitiorem vitae rationem homines auocasset, fore sperabat, ut hac beneficiorum magnitudine ad immortales sibi honores viam praemuniret. Quod et euentus ratum fecit, ut *Diodorus* confirmat. Promotis igitur ex Aegypto castris cum exercitu militiam suscepit, Aethiopiam peragrans. Et *Diodorus* deinde commemorat, quid ei obtigerit, dum versaretur in Aethiopia, *περι την Αιθιοπικην*. Quod *Eusebius ταφον*, *sepulcrum Osiridis*, effert. Id quidem *Cl. Wesselingium* male habet. Sed eadem veterum explicatione confirmantur, quae nos de Aethiopia S. II. §. CCXXXIX. exposuimus, regione scilicet mortuorum soli orienti vicina, quae spes magnificae restitutionis contineretur, inprimis eius, quae concremento mundo ex igne coelesti existeret. Ibi quidem agricolam hominibus tradidisse fertur. Vid. §. VII. Vnde illud forte venit, quod apud Aethiopes secundum *Diodorum* sceptrum aratri formam haberet. Nam et aratra Osiris inuenisse fertur.

§. XI. *ex choreis et nouem Musis.*

Memorat autem praeterea *Diodorus*, Osirim Musicae amatorem fuisse, et *choreis* gauisum, et ideo Musicorum agmen circumduxisse, in quo essent *nouem virgines*, canendi scientia praestantes, et cetera eruditae, quas Graeci *Musas* vocent. Musica quidem et choreae ad laetitiam coelestem eiusque forte praefensionem pertinent; nouenarius autem virginum, Musarum, numerus ad spem reuiuiscendi. S. II. §. XIV. Conf. Caput VIII. de Cerere §. XIV.

§. XII. *ex continuata expeditione in Indos.*

Ex Aethiopia per Arabiam secus rubrum mare ad Indos usque et inhabitabilis orbis fines perrexit. Indiam S. II. §. CCXXXIX.

§. CCXXXIX. eo explicaui, vt regio mortuorum intelligatur, soli vicina orienti, et quasi in luce prima albescente constituta. Quo quidem et *elephantorum* venatio pertinet, cui operam dedisse fertur. Vid. S. II. §. CLVII.

§. XIII. *ex Nysa vrbe.*

Operae pretium est, hoc loco *Nysam* urbem commemorare. *Diodorus* duas *Nysas* refert, alteram, in qua *Osiris* educatus sit, alteram, quam ipse in India condiderit. Primam quidem *Nysam* felicitis Arabiae oppidum *Diodorus* vocat prope Aegyptum, *Herodotus* autem in Aethiopia collocat. Sed Aethiopiae pars Arabia felix fuit. Vid. S. II. §. CCXXXIX. Alio autem loco *Diodorus* *Nysae* antrum medium inter Phoenicem et Nilum, Aegypti flumina, ponit, quo sepulcrum signari videtur, medium inter Orcum et felicem instaurationem. Vid. S. II. §. LIII. LXXXI. XLIX. Ibi quidem et vitem inuenisse dicitur. Alteram in India construxit, vt eius, vbi nutritus esset, monumentum quoddam relinqueret. Quae nobis urbem quandam beatorum retulisse videtur. Vid. S. II. §. CLXXVI. Cuius quidem urbis memoriam ne nunc quidem Indorum genti memoria excidisse, ex *Bayeri* Histor. Regn. Baetr. Cl. *Wesselingius* annotauit. Ibi autem hederam quoque plantauit, resurrectionis symbolum.

§. XIV. *ex peragratione totius orbis.*

Progressus inde ad ceteras Asiae nationes per Hellepontum in Europam etiam transfretauit et totum orbem terrarum emensus est, vitisque et agri culturam gentibus communicauit; denique reuersus in Aegyptum dona vndecunque locorum praestantissima secum retulit, et immortalitatis praemium, paremque Diis coelestibus honorem adeptus est. Nihil plane intelligitur, quod Seruatori, victori et immortalitatis communicatori magis conueniat.

§. XV. *ex eo, quod Osiris sol quoque reputatur.*

Osiride Solem contineri, temporis effectorem, *Iablonsky* in Pantheo Mythico probare tentauit. Nobis autem dicendum videtur, solem accipiendum esse inferum et sub-

terraneum, quem in Baccho C. VII. §. XXII. explicauimus. Et ideo forte *Mnevis* taurus Soli consecratus fuit in Heliopoli Osiridi sacer, qui secundum Iablonskyum Apim verustate antecessit. Quanquam deinde solem ipsum quoque in principio noui anni intellectum esse, facile concessero.

§. XVI. *ex vitis plantatione.*

Vitis etiam plantationem tradidisse Osirim, Diodorus scribit. Quod Ouidius quoque tenet. Id Iablonskyo minime probatur, propterea quod Plutarchus scribit, ante Psammetichum Aegyptios neque bibisse vinum neque libasse, et quod magi Persarum et quidam Philosophi orientales vinum oderunt tanquam fel principis tenebrarum. Sed nobis quidem ex antiquioribus Aegyptiorum et populorum Orientalium institutis longe aliter videtur. De Aegyptiis ex *Gen. XL, 1. §. 9-13. 20. 21.* aliud intelligitur. Certe *Michaelis* succum uvis expressum admittit. Et in ipsa sacra scriptura vite laetitia futurae vitae signari, S. II. §. LXXXIX. ostendimus. Osiride igitur vitis plantatore fons datorque laetitiae coelestis signatur, quam morte et sepulcro suo quaefiuit. Conf. §. XIII. Et vix alio sensu Salomo coelestis *Cant. VIII, 11.* ad Heliopolim vineam habuit.

§. XVII. *ex caesarie.*

Illud quoque Diodorus commemorat, Osirim profecturum in Indiam votum fecisse, *alendi caesariem*, vsque dum in Aegyptum reuersus esset. Caesarie rex inprimis et dominus signatur. Osiris igitur cum caesarie regem dominumque defunctorum refert. Vid. S. II. §. CCIV.

§. XVIII. *Deprauatio succedens.*

Succedente autem aetate magna deprauatio priscorum scitorum in Osiride inuecta est. Vt enim alii populi animarum in coelo concubitus assumerunt, eiusque praesentendi causa scortationes in sacris receperunt, ita in Osiride idem euenisse videtur. Plane apud *Plutarchum* ipse iam in aluo matris cum sorore Iside congressus dicitur, et expeditioni Aethiopicae Pana associavit. Vid. S. II. §. II. sq. XVI. Sed genitalia quoque eius in Aegypto diuino honore affecta sunt, eorum-

eorumque effigies adornata in templis religioſe culta eſt. Vid. Diodorus L. 2. C. 13. Plutarchus item ſacra eius in Pamyliorum feſto ita exponit: *quod adhibito ſimulacro membri virilis celebratur, imaginem proponunt et circumferunt, cuius triplum eſt penis.* Mneuis etiam taurus nigerrimus in Helio- poli ei ſacer, qui ſecundum *Iablonskyum* vetuſtate Apim praeeſſit, cuius autem deinde honor euiluit, *Porphyrio* teſte teſticulos habuit praegrandes.

§. XIX. *in morte Oſiridis.*

De interitu quoque Oſiridis, quem olim in arcanis ſacer- dotes habuerunt, et ſilentio occultarunt, ſucceſſu temporis quaedam in vulgus effutierunt, vt *Diodorus* ſcribit, vel po- tius commenti ſunt, et primaevam traditionem fictionibus con- ſpurcarunt. Interemtum enim a fratre Typhone dixerunt, qui corpus eius ſecundum Diodorum in XXVI. fruſta, ſecun- dum Plutarchum autem in XIV. diſſecuerit. Adiecerunt, fruſta Iſidem vxorem eius conſecutam eſſe, genitalibus ſo- lammodo exceptis, quae in Nilum coniecta piſcibus Ty- phon deuoranda dediffer. Alii tradunt, membra Oſiridis Typhonem arcae incluſa Nilo commiſiſſe. Fertur autem interemtus die XVII. menſis Athyr, qui Nouembri con- venit.

§. XX. *Quae narratio expenditur.*

Fabuloſa quidem iſta narratio eſt et recentius inuenta ap- paret, quemadmodum Diodorus haud obſcure ſubſignificat. In Capite III. §. XXXIII. haud abſimilem locum de Adoni- de interemto tractauimus. Ex quo illud quidem huc aſſumi poteſt, ſcortationes in ſacris et concubitum illum coeleſtem animarum diſplicuiſſe. Illud quoque probabile videtur, re- gno mortuorum, quod Nilo ſignatur, vim quandam coe- leſtem productricem datam eſſe, quaſi animam mundi quan- dam effectricem ſubterraneam. De Typhone hoc loco ex- plicari nondum poteſt. Diſſectio autem in rot fruſta diffu- ſionem naturae diuinæ per totum orbem ſignare videtur. Quae opinio multis placuit, vt *Bruckerus* in *Historia Criti- ca Philoſophiae* oſtendit. Quod quidem ex eo veriſimiliter efficitur, quod de Baccho, qui cum Oſiride fere idem habe- tur,

tur, *Plutarchus* in *Ei* tradit, mutationem in spiritus, aquam, terram, sidera, stirpes atque animalia, eiusque dispositionem diuulsione quadam et in membra distractione per ambages *Dionyso* vel *Baccho* contineri, interitus etiam quosdam et e medio sublationes rursusque in vitam reditus.

§. XXI. *Osiris Nilus.*

Tum igitur *Nilus* quoque *Osiridis* nomen accepit, et in sacris *Osiridis* nomine inuocatus est, cui quidem et scēptum datum est, quasi deus inferni et iudex mortuorum esset.

CAPVT VI. DE ISIDE.

§. I. *Isis Ecclesia.*

Vix alia dea Ecclesiam, Seruatoris coniugem, patentiū refert, quam Aegyptiorum *Isis*, *Osiridis* soror et coniux. Quod quidem luculentius probare tentabimus.

§. II. *Isidis connubium.*

Et primum quidem *Osiride* Seruatorem comprehendit, in superiore Capite exposuimus, cuius et soror et coniux *Isis* fuit, eiusque membra dilaniata studiose collegit. Sed connubium *Isidis* et *Osiridis* anno expleto magno XIX. annorum, vel apud Aegyptios XXV. communium, fingitur, quod ita explicatur, quia tum Sol et Luna in idem punctum recidunt. Nos quidem sub illo quasi typo annum magnum instaurationis subintelligi putamus. Conf. S. I. §. XLI. sq.

§. III. *Mater et mammata.*

Deinde Ecclesia Mater, vt Paulo quoque dicitur, in *Isis* desinitur, quae et *Matris* nomen habuit, et *mammata* picta est. Conf. S. II. §. CCXXXV.

§. IV. *Vulturis pennae.*

Accedit illud, quod Isidis caput apud Aegyptios *vulturis* pennis ornatum esset, vt *Aelianus* Hist. Anim. X, 23. refert. Vulture autem Ecclesiam referri, S. II. §. CLXVII. explicauimus. De quo caput quoque de Minerua et Iunone assumendum est.

§. V. *Bubulum caput.*

Praeterea autem commemorandum est, quod Isis cum *bubulo capite* vel *cornibus* exhibetur, et quod Mercurius ei *galeam bouini capitis* imposuisse fertur. Quo quidem ex sensu arcano primo nihil aliud intelligendum esse putamus, quam quod sepulcrum Soteris promissi in capite pro ornamento et tutela ferret, ex quo reditus in vitam humano generi expectandus esset. Vid. S. II. §. CXX. et C. V. §. IX. Assumendum quoque omnino est Caput IV. de Mercurio.

§. VI. *Aurea cymba.*

Omnino *aurea* Isidis cymba, quae quasi propria eius fuit, explicanda est. Fertur autem aurea ista cymba vel nauigio quotannis d. II. Ianuarii in principio anni ex Phoenicia in Aegyptum redire, diuitias naturae cum nouo anno adueniens. In Phoenicia quidem salutis restitutionem mundique instaurationem quaesitam esse, S. II. §. LXXXI. annotauimus. Cymba status quidam post mortem refertur, (S. II. §. XLII.) *auro* autem splendida et magnifica corporum ex terra restitutio. (S. II. §. CLV.)

§. VII. *Aspis.*

Ad Soterem quoque promissum *aspis* pertinet, quem Isis gessit, quo salutis et vitae necisque dominium continetur. Vid. S. II. §. CXLII. sq.

§. VIII. *Sistrum.*

Sed cum *sistro* etiam Isis exhibetur, cuius chordarum numerus ternarius, aliquando quaternarius est. Id *Apuleius* Met. XI. describit sic: *aereum crepitaculum, cuius per angulam laminam, in modum baltbei recuruatam, traiectae mediae*

diae paucae virgulae crispante brachio ter geminos iactus reddebant argutum sonum. Et secundum *Plutarchum* sistro *Isis* Typhonem seu *Cacodaemonem* abigit. Sed in versibus *Dionysii* *Apollinis* apud *Eusebium* Praepar. Euang. V, 7. *Isis* tenerum maritum suum, *Osirin*, sistrorum clangore ad *Nili* fluenta fertilia quaeſiuit. Quod non alio pertinere potest, quam ad euocandum et suscitandum e mortuis *Seruatorem*. *Nilo* quidem orcus continetur, sed viuificans, et fluenta *Nili* fertilia vitam restitunt. Vid. S. II. §. XLIX. Plane apud Romanos quoque sistri imago monumentis sepulcralibus adiecta cernitur. Vid. III. *Boehmii* diss. de *Iside* *Sueuis* culta §. 9. Quod vel ad abigendum *Cacodaemonem*, vel ad suscitationem e mortuis spectauit.

§. IX. *Capilli non constricti.*

Vt *Osiris* per *Aethiopiam* proficiscens *caesariei* alendae votum fecit, ita *Winkelmanno* notante *Philostratus* refert, signum *Isidis* fuisse capillos ex utroque latere non constrictos. Quod reginam et dominam post mortem significabit. Vid. C. V. §. XVII.

§. X. *Frugum repertrix.*

In sepulchrali inscriptione apud *Diodorum* *Isis* prima fruges mortalibus reperisse dicitur. Quo quidem Ecclesiae scita de corporum ex terra restitutione comprehenduntur. Conf. C. V. §. VII.

§. XI. *Dorcadēs gratae.*

Aelianus Hist. animal. X, 23. refert, apud *Coptitas* *dorcadēs* seu feras capras *Isidi* in deliciis et amore fuisse. Capris autem animae continentur, quae in sepulchro *Seruatoris* salutem et propinquitatem coeli et instaurationis habent, vt S. II. §. XXII. exposui.

§. XII. *Isidis nomen.*

Isidis nomine, vt *Iablonskyus* obseruauit, satietas et abundantia comprehenditur. *Iablonskyus* quidem vberrarem intelligit, quam *Nili* exundatio *Aegypto* conciliet. Sed putamus, id in sacris arcano sensu accipiendum esse, quemadmodum

modum §. VIII. de Nili fluentis annotavi. Neque vero praeterea satis constar, Nili exundantiam accipiendam esse. Omnino autem satietas et abundantia Ecclesia continetur.

§. XIII. *Mercurius et canes.*

In pompa autem Isiaca *Mercurius* et *canes* praecefferunt. Mercurio quidem deprauatam Soteris notionem intellexi. Vid. Caput IV. Canes autem mortuorum custodes fuerunt. Vid. S. II. §. XXX.

§. XIV. *Luna plena.*

Ex plenilunio quidem sacro, quo, vt in Sectione I. explicauimus, et creationis humanae memoria et anni principium et spes instaurationis comprehenditur, et matrimonium, Isis Macrobio et Apuleio teste *semestrem lunam* retulit, et Natura rerum Parens dicta est.

§. XV. *Sothis.*

Postquam autem Aegyptii principium mundi in ortum *Sothidos* vel *Caniculae* collocarunt, idemque anni civilis initium constituerunt, sidus quoque *Sothidos* pro sidere Isidis acceptum est. Vnde in columna et inscriptione Isidis sepulchrali apud *Diodorum* ita exprimitur; *Ego sum, quae in Canis sidere exoritur.* Intelligenda autem stella est in capite *Caniculae*, vt Doctiss. *Petrus Wesselingius* annotauit. Et *Lucianus* quidem *Hist. I.* *Caniculae* vel *Sothidos* incolae quoque commemorat, qui Phaëtoni auxilia mitterent. Vnde probabile est, Isidem animas quoque in *Sothide* recepisse.

§. XVI. *Renouatio anni.*

Illud quidem praetereundum non duxi, quod Mercurio et canibus in pompa Isiaca praecedentibus principium quoque noui anni, praesertim rerum instaurationis, intelligatur. Conf. S. II. §. XXX. et Caput IV. de Mercurio.

§. XVII. *Isis terra.*

Iside *terram* quoque Aegyptiis symbolice referri, *Iablonskyus* monstrauit. Ex primaeva quidem et puriore doctrina

doctrina Ecclesia adhuc in sepulcro constituta non incommode accipitur. Sed forte anima deinde terrestris substituta est, quae in vitam reduceret.

CAPVT VII

DE

BACCHO, GRAECORVM DIONYSO.

§. I. *Sol autumnalis.*

Baccho solem referri, multi testantur. Vid. *Macrobius* Saturn. I, 18. 19. Sol tamen autumnalis intelligendus est, in quo creatio mundi facta videtur. Nam ita *Virgilius* Georg. I, 5.

*vos o clarissima mundi
Lumina, labentem coelo quae ducitis annum
Liber et alma Ceres.*

Labens coelo annus vix alius quam autumnus intelligitur. Ita quoque *Macrobius* Saturn. I, 18. *In sacris haec religiosi arcani obseruatio tenetur, ut sol, cum in supero, hoc est, diurno hemisphaerio est, Apollo vocitetur, cum in infero, id est, nocturno, Dionysus, qui est Liber Pater, habeatur.* Infero autem et nocturno hemisphaerio illud intelligendum est, quod Sol autumnii principio ingreditur. Eoque pertinet locus *Plutarchi* de Ei apud Delphos; reliquis anni partibus *paeanes* (in Apollinis honorem) ad sacrificia utentes, ineunte *byeme* *dithyrambum* illo silere iussu excitant ac per tres menses *Bacchum* loco Apollinis inuocant. In toreumate quoque antiquo, in quod *Pighius* commentatus est *Gronov.* Thef. Ant. Graec. T. IX. quod omnes anni partes refert, autumnus sub capite Liberi Patris exhibetur.

§. II. *Dies V. epagomenae cum plenilunio.*

Magna quidem *Bacchi* mysteria apud Graecos a sexta decima die mensis Boedromionis vsque ad vigesimam celebrabantur, quod fere cum Septembri mense conuenit et quinque

quinque dierum spatium plenilunium subsequendum completur. Vid. *Hospinianus* de orig. et progr. dier. fest. p. 126. Ex quo conficitur, quinque dierum memoriam seruata vti- que esse, etsi plenilunium non antecederent, sed sequerentur. Ad quinque epagomenas autem inprimis pertinet, quod *Cbr. Gottl. Schwarzius* in gemma antiqua Bacchi sacrificium referente exposuit, Bacchum quoque ad similitudinem Thoth Aegyptiorum, seu Mercurii, columnae figura effectum esse. Conf. Caput IV. de Mercurio,

§. III. *Lapsus Protoplastorum vestigia.*

In sacris Bacchi ex luctu vestigia *lapsus Protoplastorum* intelligi, *Plessingii* coniectura quaedam est in libro *de origine idololatriae* Germanice conscripto. Quae ex eo quidem confirmari potest, quod S. I. §. XII. ostendi, in diebus epagomenis quinque lapsum verisimiliter euenisse.

§. IV. *Iudex post mortem pacis effector.*

Iustus Bacchus et *iudex post mortem* eo significari videtur, quod, quemadmodum *Plutarchus* de Iside refert, *triangula figura* Baccho quoque sacra fuit. Vid. S. I. §. XXXVII. Sed et cum *ferula* aliquando sistitur, quemadmodum Iudaei in exitu e vita angelum flagellantem fingunt. Huc pertinet, quod *Diodorus* 139. scribit, lites gentium et ciuitatum eum diremisit, et pro seditionibus ac bellis concordiam et securam pacem confirmasse.

§. V. *Salutis promissae memoria.*

Salutis promissae memoria ex eo ostendi videtur, quod in sacris Orgicis incederent tortis *serpentibus*. Ita Catullus:

Pars sese tortis serpentibus incingebant,

Clemens Alexandrinus dixit, coronatos serpentibus fuisse. Quod quidem et spem salutis et vitae necisque dominium significat. Vid. S. II. §. CXLII. sq. Sed *Soteris* quoque nomen Bacchus tulit.

§. VI. *Mors Soteris vitae fons. Taurus.*

Videtur quoque Baccho restitutio corporum contineri, quae ex morte et sepulcro *Soteris* cuiusdam promissi eueniat.

Taurino enim capite fingitur, vt *Pausanias* testatur. *Athenaeo* autem et *Interpreti Nicandri taurus* et *tauriformis* dicitur. Adicio, quod secundum *Plutarchum* Quaest. Graec. C. 36. Eleorum mulieres Bacchum ita vocant: *Veni, heros, Bacche, maritimum ad templum sanctum cum Gratiis, ad templum, pede bubulo*; et bis accinunt: *digne taure*. Addantur hymini Orphici. *Diodorus* tradit, primum eos boues iunxisse. Confer omnino S. II. §. CXVIII. et C. V. §. XIX.

§. VII. *ex sepulcro rediuius.*

Eo quidem amplius pertinet, quod Bacchus a *Titanibus*, seu daemionibus subterraneis discerptus fertur, et frustis sepultis rursus vnus et integer emerfisse.

§. VIII. *Hedera et thyrsus.*

Eodem *hedera* spectat, Baccho vt *Osiridi*, sacra, et *thyrsus* seu hasta ferrata hederis obrecta. Nam *hedera* ex sepulcro regerminatio et renouatio significatur. Vid. S. II. §. EXLVIII. et C. V. §. VIII.

§. IX. *Eius columnae.*

Accedit illud, quod ad similitudinem *Thothi Aegyptiorum* seu *Mercurii*, Bacchum quoque *columnae* figura effictum esse, *Chr. Gottl. Schwarzius* in gemma antiqua Bacchi sacrificium referente exposuit, idemque apud *Indos* ad terminos *Orientis* duas columnas erexit. Columna et columnis, quemadmodum C. IV. §. XVII. in *Mercurio* exposuimus, sepulcralem intelligimus *Soteris* et diuinum honorem post mortem. Et duali inprimis numero misericordiam significari, in Cap. III. §. IX. ostendi.

§. X. *Dicta confirmantur.*

Eodem referri putamus, quod in hymno *Orphico* *terrestris* dicitur, et *prope Proserpinam* in sacris penetralibus per triennium dormiuisse, tum autem experrectus esse. In hymno autem *Homerico* apparuisse traditur apud *littus maris* infructuosi promontorium super proiectum. Mari quidem regio mortuorum signatur, promontorio autem, seu

rupe, sepulcrum, fons instaurandae vitae. Vid. S. II. §. XXXV. et LII.

§. XI. *Antrum Nyssacum.*

Omnino autem hoc loco *antrum Nyssacum* commemorandum est, in quo educatus Bacchus fertur. Nam antris sepulcra contineri, S. II. §. LIII. obseruauimus. Diodorus Hist. 41. et urbem Nyssam et antrum sic describit: *Ea quidem (urbs) iacet in confragosa quadam insula, quam Triton amnis circumdat, vnoque duntaxat loco per angustas fauces, quas Nyssas vocant, ingressus in eam patet. Beata illic fertilitate sua tellus est, mollibus pratis et hortis feracissimis abundans, lactisque undique riuis humecta. Arborea passim omnis generis fructuosae vitesque sponte natae, et vt plurimum arbutinae. Totus hic locus miti aurarum flatu permulcetur, ad sanitatem maxime conducens. Ideo qui illic degunt homines, multo longius quam finitimi acuum producunt. Primus insulae aditus vallis oblongae speciem habet, quam aliae confertim arbores inumbrant, quo nec solis radii ob spissitudinem penetrent, sed lux tantum obscura transmittatur. Crebri in transitu fontes dulcissimos exponunt latices, adeo vt ibi commemorari volentibus nihil iucundius esse possit. Inde antrum sese amoenissimum rotundae figurae et capacitatis eximiae offert. Circum quaque enim praeruptus incumbit vertex celsitatis immensae, cuius rupes variis coloribus renident. Nam per vices aliae marinae purpurae, aliae aliis coloribus resplendent, nullumque coloris genus vnquam extat, quod ibi non cernatur. Ante introitum arbores mirificae existunt, quaedam fructiferae, quaedam perpetuo virore ad visus solummodo voluptatem a natura creatae. Ibi omne genus auium nidulantur, quarum et color et concentus suauissimam praebet oblationem. Ideoque totus ille tractus non ad aspectum tantum, verum etiam sonitu diuinum quendam decorem habet, naturali vocis dulcedine harmonicam artis modulationem multum exuperante. Ostium hoc emensis patulum sese antrum profert, luce solis undique perfusum. Varii hic nascuntur flores, imprimis casia et cetera, quae perennes tuentur odores. Hic complures Nympharum thoros, variis floribus confitos, nec manufactos, sed ipsius naturae ingenio ita productos, vt etiam diis*

diis sint apti, videre est. Inque toto huius orbis complexu nec flos marcidus, nec folium defluum occurrit. Quare non contuitus modo spectantes oblectat, sed fragrantia quoque mirifica eos voluptate perfundit. Ibi autem nutritus Dionysus est. Quae descriptio cognitis quidem hieroglyphicis facile intelligitur. Confer C. V. §. XIII. Status certe beatorum post mortem amoenissimus sistitur. Quam in rem adiicio, quod in pompa Ptolemaei Philadelphi Regis festum Bacchi celebrantis apud Athenaeum in aliis refertur currus quatuor rotarum, in quo antrum fuit eximiae profunditatis, ex quo columbae, palumbae et turtures corymbos pedes victos habentes per totam viam euolarunt. Columbas ostendi symbolum esse animae in sepulcro reconditae, sed beatae et quietae. S. II. §. CLIX. Pedes autem corymbis victi mortuos signant reuicturos.

§. XII. *Inferni et inferorum victor.*

Inferni et inferorum victor ex eo primum intelligitur, quod ex *Diodori* narratione Titanes, Minerua quidem adiutrice, debellauit, alias quoque patri Ioui in bello aduersus gigantes adstitisse dicitur. Vnde et *Ausonio* *ΤΙΤΑΝΟΛΕΤΗΣ* appellatur, *Titanum perditor*. Tradit quoque *Diodorus*, eum, cum ad urbem Libyae Zabirnam castra posuisset, monstrum e terra cretum, quod *Campe* vocitarint, multisque exitio sum mortalibus et secundum *Nonnum* centiceps, e medio sustulit. Sed quoniam Titanum nomine non daemones tantum, sed subterraneos omnes comprehendi, in Capite de Titanibus ostendemus, adiciendum ex *Diodoro* est, eum post victoriam captiuis liberum permisisse arbitrium, vtrum militare secum, an abscedere mallerent, tum vero omnes belli societatem amplexos, ob repentinam salutis gratiam vi Deum omnes adorasse.

§. XIII. *Continuatur.*

Sed dominus quoque Orci et ex morte resuscitator *Bacchus* ex eo ostenditur, quod in bello aduersus gigantes in *leonem* versus primos gigantum dilaniauit discerpsitque. Scribit quoque *Pausanias*, Pergami adhuc extare caput leonis ferreum, Libero Patri dedicatum. Sed in hymno quoque

que Homerico a praedonibus captis in naui subito leo apparuit, valde rugiens. Vid. S. II. §. CXXXIII.

§. XIV. *Expeditio Indica.*

Merito autem hoc loco *expeditio* eius *Indica* recensenda est, quam cum Osiride fere communem haber, ex qua post triennium reuertisse dicitur, resque imperii in meliorem statum perduxisse. Reuersus quidem elephantu vectus primus triumphum egit, Venus autem reduci victori cum aurea corona occurrit. Omnino *expeditio* in regnum inferorum assumenda est, vt iam antea in Osiride C. V. §. XII. explicauimus. India regio mortuorum intelligitur soli vicina orienti et quasi in luce prima albescente constituta. Conf. S. II. §. CLVII. Subiicio ex *Ouidio*:

*Te memorant Gange totoque Oriente subacto
Primitias magno seposuisse Ioui.
Cinnama tu primus captiuaeque thura dedisti,
Deque triumphato viscera tosta Ioue.*

§. XV. *Rex ex suo sanguine.*

Bacchus rex, veluti in *Orphei Hymnis* et *Argonauticis*, appellatur, aliquando *Rex omnium*. Bacchi vestis ad Ariadnen venientis in pictura Philostrati, item in duabus picturis Herculaneis purpurea est. Ita quoque in *hymno Homerico* primo in Bacchum extat:

*palliumque circa robustos habebat humeros,
Purpureum.*

Rex omnino intelligendus est, qui, vt Seruator, regnum sanguine suo quaereret. Nam plane in ista purpura intelligendus murex Tyrius est, ex cuius sanguine purpura conficitur, vt ex eo intelligitur, quod in Nysaeo antro purpura marina occurrit, sanguine muricis tineta. Id quidem in Capite de Astarte, Syriorum Dea, plenius conuicimus. Forte locus *Sili* VII, 194. huc referendus est:

inde nitentem

Lumina purpureo frontem cinxere corymbi.
Inprimis autem ex *Valerio Flacco* v. 75. adiucio:

Abluit Eoo rorantes sanguine thyrsos.

§. XVI.

§. XVI. *Victor.*

Victor ex eo quoque intelligitur, quod *Ariadne* vxor eius fertur, quae alias *Theſeum* filo dato ex labyrintho Minotauri ſaluū eduxit. Cuius quidem *corona*, qua aeuum et victoria ſignatur, inter ſidera locata eſt. Conf. S. II. §. CL. Praeterea ſpoliis onuſtus ex oriente reuertit et *Venus* quoque victrix coronam ei obtulit.

§. XVII. *Mortuorum reſucitator.*

Mortuorum quoque reſucitatorem *Bacchum* §. XIII. in leone expoſui. Adiicio hoc loco illud, quod a Poëtis *multifonns* appellatur, *επιβομος*. Quod ad reuocationem ex morte non inepte accommodatur. Traditur quoque, vt apud *Pauſaniam* extat, *Semelen* matrem ex orco in vitam reduxiffe.

§. XVIII. *Laetitiae coeleſtis dator.*

Laetitiae coeleſtis dator ex eo intelligitur, quod *vitiſator* dicitur et *laetitiae pater*. *Vitis* plantationem, vt *Oſiris*, ſecundum *Diodorum*, homines docuit. Vid. S. II. §. LXXXVIII. ſq. Eodem ſpectat, quod *choreas* amauit et *Muſagetes* dictus eſt.

§. XIX. *Instaurator.*

Ad annum magnum inſtaurationis pertinet, quod, vt *Hercules*, ita *Bacchus* in deſertis *Libyae*, ſeu regione mortuorum errans (S. II. §. XXXVII.) cum feſſus patrem *Iouem* appellaeſſet, ſub *arietino* eum capite conſpexit. Sed in eius quoque ſepulcro, vt *Fabricius* refert, ſculptus aries villoſus conſpicitur. Qua in re *Vlyſſem Aldrouandum* de *Quadrupedibus* ſequor. Aries autem ad principium anni inſtaurationis in vere pertinet. (S. II. §. CXVII.) Et ideo forte *Bacchanalia* et *Graecorum Orgia* minora ſub initium veris celebrata ſunt. Sed *Thyades elatae* quoque ramis cinctae fuerunt. Vid. S. II. §. LXXXVIII.

§. XX.

§. XX. *Mundi concrematio.*

Illud quidem ad *concremationem mundi* videtur pertinere, quod Bacchus primum *sacrificia combustoria* inuexisse fertur. Nam ita Ouidius Fast. III.

*Ante tuos ortus arae sine honore fuerunt,
Liber, et in gelidis herba reperta focis.
Cinnama tu primus captiuaque thura dedisti
Deque triumphato viscera tosta boue.*

In Sponii Miscellaneis S. II. Art. I. vas marmoreum refertur, ubi Mercurio Bacchum infantem Leucothoae danti adstant ex Saryris vnus, ex Nymphis autem duae cum *pineae nuce*, felicitatis et aurei aevi post mundum concrematum symbolo. Vid. S. II. §. LXXXVI. Adiicio, quod secundum Pausaniam *taedifer* quoque Cereris fuit, cum Proserpinam quaereret, et quod Ouidio et Aufonio *ignigena* dicitur, *πυρογενής*. Nam et flagrantis Semelae corpori Iupiter Bacchum nondum natum extraxisse dicitur et femori suo assuisse.

§. XXI. *Vita aeterna.*

Vita autem aeterna *nebridis*, seu *binnuli ceruini* pelle signari videtur, quam Bacchus a latere gessit, et qua in cultu eius vrebantur. Vide, quae de ceruo S. II. §. XXVII. explicauimus. Plane et *inconsumpta iuuentus* Baccho tribuitur apud Ouidium. Et praeterea secundum Ouidium *mella* inuenit, signum immortalitatis. Vid. S. II. §. CXXVII.

§. XXII. *Sol infernus.*

Solem quidem autumnalem Baccho contineri, §. I. ostendimus. Sed vt ex Macrobio ibidem obseruaui, nocturnus quoque sol in sacris comprehendebatur, is quidem, vt existimo, qui campos Elysios illustret, de quo Virgilius Aen. VI, 640

*Largior hic campos aether et lumine vestit
Purpureo, solemque suum, sua sidera norunt.*

Quo Sillii locus pertinet: VII, 194.

*inde nitentem
Lumine purpureo frontem cinxere corymbi.*

Adiicio

Adiicio ex *Valerio Flacco* III, 537.

*Vidisti, roseis haec per loca Bacchus habenis,
Cum domitas acies et Eoi pocula regni
Duceret ac rursus thyasos et sacra mouentem.*

Vnde, quo supra §. XI. reruli, in Nysæo quoque antro me-
dio patulum sese antrum profert luce solis vndique perfusum.

§. XXIII. *Corruptio in Baccho.*

Sed etsi in prima Bacchi narratione, qui quidem et bar-
batus effectus est, Soteris promissi tot vestigia occurrunt,
quae ex reuelatione diuina ad gentes manarunt, tamen pri-
ma Soteris imago in Baccho mirifice obscurata est et foedata
conspurcataque. De quo videbimus.

§. XXIV. *Libationes.*

Primum quidem pro sacrificiis combustoriis *libationes*
substitutae sunt, vt delibata sacrificii vel decerpta pars in
ignem iniiceretur. Quas secundum *Diodorum* Bacchus in-
uenit. Cuius rei ratio in eo constitit, vt ignis, terram ali-
quando concrematurus, placaretur. Ita quidem in *hymno*
Orphico 46. extat:

*terrae incendia placens,
Cum vaga inundarent flammarum flumina terram,
Turbinibus calidis hic cuncta ruentia fulsit.*

§. XXV. *Liber Pater.*

De *Liberi Patris* nomine non vna veterum sententia est.
Nos quidem, etsi antea libationum auctorem subesse putaui-
mus, *Filium*, Iouis scilicet, eundemque *Patrem*, intelli-
gendum putamus. Id Soteri conuenit, qualem gentes quo-
que expectarunt.

§. XXVI. *Concubitus animarum post mortem.*

Illud foedissimum est, quod in cultu Bacchi concubitus
animarum post mortem et forte praecepti quoque in sacris
concubitus recepti fuerunt. Nam id quidem ex *phallo* in sa-
cris Dionysiacis in Bacchi honorem gestato apparer. *Vid.*
S. II. §. II. sq. Idem ex *capro* intelligitur, qui *Plutarcho*
teste in sacris eius trahebatur. *Vid.* S. II. §. XVIII. *In iu-*
nore

nioꝛe Baccho concubitus in facris abrogati videntur, memoria autem retenta est, quia imagines in cistis ferebantur. Neque opinio de animarum in coelo concubitu ex mentibus discessisse videtur. Quod ex Silenis, Bacchi comitibus, perspicitur.

§. XXVII. *Purgationes et initiationes.*

Purgationes deinde et *initiationes* in facris Bacchi successerunt, quae cum Cerere et Proserpina multum commune habuerunt, *mysteriorum* autem nomen acceperunt, sed in Baccho imprimis *Orgia* a furore dicta sunt, quo initiati, quasi diuini homines et orci domini, correpti et perciti fuerunt.

§. XXVIII. *Sacra Trieterica.*

Eo quidem *sacra Trieterica* quoque Bacchi pertinent, quae biennio quoque exacto sub initium veris celebrabantur, quae Cadmus Graeciae intulisse ex Phoenicia dicitur. Quae quidem, vt expeditio Bacchi triennis Indica et somnus eius triennis, spem reuiuiscendi continere videntur, et iudicium post mortem.

§. XXIX. *Bacchus puer.*

Orgiis autem receptis nouus Bacchus exitit. Nam cum senior barbatus esset, iunior *puer* fictus est, quem Ouidius *puerum aeternum* vocat, Graeci autem *νεῖρον*. Forte quidem, vt animorum pura et innoxia consuetudo significaretur. Assumendum hoc loco est Caput *de Cupidine*.

§. XXX. *Ariadne vxor.*

Errores quoque post mortem in iunioribus Bacchis inuecti videntur, ex quibus Bacchus Soter animas extraxerit. Certe Ariadne vxor ei data est, quae ex labyrintho Minotauri, quo inextricabiles errores continentur, in exitum fere tendentes, Theseum filo dato saluum eduxit. Ariadne autem aeuum deinde et victoriam pollicetur, vt ex corona eius inter sidera relata intelligitur. (S. II. §. CL.)

§. XXXI. *Bacchus mas et foemina.*

Est autem Bacchus *mas et foemina* dictus, procul dubio quidem ideo, quod et mares et foeminas in commune reciperet.

§. XXXII. *Silenus.*

Baccho *Silenus* comes adiungitur, *dormiens et afino* *et* *afinus*. Plane *afinum* lapideum Naupliae quoque incolae Baccho erexerunt, quia purationem vitium adinuenisset. Et *afino* Bacchus aduersus gigantes etiam in proelium vectus dicitur. *Silenis* autem animas defunctorum in statu quodam intermedio accipimus, pacis studiosas et quiete fruenter. Vid. S. II. §. CLXXXIV. sq. De *Silenis* in hymno *Homeric*o ita extat: *Cum Nymphis montis Idae Silenique et spectator Argicida miscentur amore.*

§. XXXIII. *Centauri.*

§. XXXIII. *Centauri.*
Frequentissime quoque Baccho *Centauri* adiunguntur,
qui et in gemma quadam *Act. Erud. M. Sept. 1699.* currum
eius trahunt. Apud *Aristophanem* in *Ranis* Hercules in
Bacchum ostium infernum pulsantem inclamat sic: *quis ostium*
pulsat? quam Centaurice insiluit, quisquis est! Feruntur ex
congressu nati *Ixionis* cum *lunone* in nubem mutata, semi-
uiri, sed semiequi, vini inprimis cupidissimi.

§. XXXIV. *Explicantur.*

§. XXXIV. *Explicantur.*
Rotae quidem Ixionis aëra inesse putamus, infinitum et
semper in motu, qualem *Anaximenes* et Philosophi sectae
Ionicae statuerunt, quo interitu suo omnia redeant et denuo
gignantur, magno quodam anno exacto, quem et divinae
rationes compotem dixerunt, sine qua nihil ex eo fieri possit.
Vid. *Bruckeri* Historia Critica Philosophiae T. I. p. 489. et
515. Quamobrem Centauros quoque ad talem conditionem
post mortem restitutionemque referri putamus, laetitiae qui-
dem haud omnino expertem, sed in motu perpetuo neque
a bello et pugna cum daemonibus malignis vacuum. Ideo
enim semiequi finguntur. *Virgilius* autem in *Auerni* introi-
tu posuit.

§. XXXV.

§. XXXV. *Bacchus iunior amplius explicatur.*

Neque vero omnino Centaurico systemati conueniens videtur esse, quod *Plutarchus* in libro *de Ei* apud Delphos de Baccho refert hunc in modum; *Mutationem autem in spiritus, aquam, terram, sidera, stirpes, animalia, eiusque dispositionem, diuisione quadam et in membra distractione per ambages proponunt, ipsum deum Dionysum, Zagraeum, Nyctelium et Isodaetam appellant. Interitus etiam quosdam et e medio sublaciones, mortes, rursumque in vitam reditus, consentanea dictis mutationibus aenigmata agunt canuntque Baccho ditbyrambos.* Magis enim est, vt in *Osiride* quoque notaui, diffusionem diuinæ naturæ per totam terram intellectam esse. Et *Plutarchus* eodem loco ex veterum doctrina amplius explicauit, cur Bacchus semper in motu, aliquando furore, sit et sui inaequalis. Inde quidem illud quoque intelligitur, cur a Titanibus Bacchus in tot frustra discerp-
tus feratur.

§. XXXVI. *Locus hymni Homerici.*

Quod in hymno Homérico extat:

*Da autem nos gaudentes ad Horas rursus vt veniamus,
Ex Horis vero demum ad multos annos.*

id ex eo intelligitur, quod C. III. §. XL. de Horis exposui. Iudicium scilicet benignum et receptio in coelum subest.

§. XXXVII. *Dionysus, mens diuina.*

Dionysi nomen optime quidem a *Macrobio* explicatur mens *Iouis*, mens diuina, perinde vt Aegyptiorum *Phthas* et *Cnephus*. Vid. C. II. §. II. Alii a *Nysa*, vel vrbe, vel antro deriuant, de quo in C. V. §. XIII. explicauit. Si ex Sicularum lingua claudicatio assumenda est, quod *Nonnus* in *Dionysiacis* putauit, mors *Soteris* intelligitur. Vid. C. II. §. XIII.

§. XXXVIII. *Sabazius.*

Occurrit quoque Bacchi nomen *Sabazii*, quod apud *Sponium* *Ioui* etiam tribuitur. Et putem, Hebraicum *Sabbath*

bath subesse, vt Seruator in sepulcro quiescens intelligendus sit. Multa enim in Mythologicis ex Orientalibus linguis petita esse, ex aliis quoque huius tractationis nostrae Capitibus ostenditur.

CAPVT VIII. DE CERERE.

§. I. *Creationis vestigia insunt.*

In Cerere creationis certe primitiae haud obscure intelliguntur. Eo quidem manifesto opus Proserpinae apud Claudianum pertinet, quod rediturae texuit matri:

*Haec elementorum seriem sedesque paternas
Insignibat acu, veterem qua lege tumultum
Discreuit natura parens et semina iustis
Discessere locis. quicquid leue, fertur in altum.
In medium grauiora cadunt: incanduit aether.
Egit flamma polum: fluxit mare, terra pependit.*

Et apud Apuleium Met. XI. rerum Natura parens, elementorum omnium domina seculorum progenies initialis, Cereris etiam verustae nomen fert.

§. II. *Plenilunium et tempus autumnale.*

Est quoque in festis eius, tam Thesmophoriis, quam Eleusiniis, plenilunium et tempus autumnale seruatum. Thesmopheriorum quidem finis, vt *Meursius* ex testimoniis veterum collegit, in diem XVIII. mensis Pyanepsionis incidit, principium in diem XIV. plenilunii, qui quidem mensis autumnalis primus fuit, Maemacterionem antecedens, vt contra *Theodorum Gazam Iosephus Scaliger* et apologeta eius, *Samuel Petitus*, conuicerunt. Eleusinia autem maiora, quae quatuor annis exactis celebrabantur, in diem XV. Boedromionis, mensis vltimi aestiualis et tempus plenilunii collocantur. Sed *Seneca* sub aequinoctium autumnale collocat. Ita enim in *Hercule furente*:

Quant,

*Quanta, cum longae redit hora noctis,
Crescere et somnos cupiens quietos
Libra Phoebeos tenet aequa currus,
Turba secretam Cererem frequentat,
Et citi terris properant relictis
Attici nomen celebra mystae.*

Idem in Hippolyto:

*Iam quarta Eleusin dona Triptolemi secat
Paremque toties libra composuit diem.*

Huc locus quoque Virgilii pertinet:

vos o clarissima mundi

Lumina, labentem coelo quae ducitis annum.

§. III. Creatio humana.

Sed creationis quoque humanae vestigia Cerere videntur contineri. Certe in hymno Orphico et omnium mater dicitur et mortalium omnium nutritrix, apud Pitiscum, Mater maxima. Peruulgata etiam appellatio eius est *κρητοφει*, puerorum altricis et almae. Eodem pertinet, quod Graecis *Δηω*, Deo, dicta est, et *Demetris* proprium nomen tulit, scilicet ut *Natalis Comes* in Mythologia explicauit, mater in omnes homines distributa.

§. IV. Regina et iudex.

Celeberrimum Cereris nomen est *legiferae*. Prima enim leges dedisse dicitur. Vnde et sacrorum *Thesmophoriorum* appellatio. Nam *θεσμος*, *Thesmos* ab *Hesychio* lex diuina exponitur. Regina igitur et iudex intelligitur, quemadmodum *Osiris* legifer. Vid. C. V. §. II. Nam et in *Thesmophoriis* iudicium, quanquam a mulieribus exercebatur. In hymno Homérico *pulchra comas* appellatur. Vid. C. V. §. XVII. Sed reginae quoque nomen in *Orphei Argonauticis* et in *hymno* 39 habet. Eandemque non raro maximum omnium Numinum habitam esse, *Caspar Barthius Animadu.* ad Stat. Thebaid. V, 156. probauit. Apud *Apuleium* Met. XI. *Ceres* quoque *summa Numinum, regina manium, prima coelitem*, appellatur.

§. V. Pax inest et salus promissa.

De pace quidem et salute promissa haud pauca Cereri in-
funt. Eo pertinet, quod in hymno Orphico *Irene* pax ap-
pellatur, et *pacem adducens*, item ὕψισα ἀνασσα, *regina su-
lutifera*. In eodem hymno afferre dicitur εὐνομίην ἐπατεινῶν,
legum concordiam amabilem. Sed *diuitias* quoque ibidem
afferre et dare dicitur *multum beantes*. Quae diuitis appel-
latio et apud *Hesiodum* occurrit. Sed praeter suam *bidentes*
etiam ei offerebantur. Vid. S. I. §. XII. *Pacis* autem *dea*
alias quoque dicta est. Quod item in causa videtur fuisse,
cur *Legifera* dicta sit. Vid. §. V. Sed *cornu* quoque *copiae*
cum *vua* eo referri potest. Cornu enim copiae salutis nunc-
tatio continetur (S. II. §. CLXXXIX.) *vua* autem futura post
mortem laetitia (S. II. §. LXXXVIII.).

§. VI. Corporum restitutio Spicae.

Corporum ex terra in meliorem formam restitutio *spicae*
Cereri et *corona spicea* significatur, quam quasi victrix gerit,
quanquam *corona aeuum* quoque signatur. Vid. S. II. §.
LXIX. LXXI. et CL. Data autem peculiariter est *bordeacea*
corona et *spicae bordeaceae*. Quo symbolo ex *primaeva*
quidem institutione S. II. §. LXXII. Seruatorem intelleximus
propria vi diuina a mortuis resurgentem. Quanquam deinceps
de forte in Cerere anima quaedam terrestris resuscitatricis as-
sumpta est.

§. VII. Crematio mundi et ex igne restitutio.

Sed crematio quoque mundi et ex igne restitutio corpo-
rum subesse videtur. In hymno quidem Orphico *taedigera*
dicitur. De taedis autem rapta Proserpina ex monte Aetna
accensis deinceps exponam. Hoc loco illud adiicio, quod
Triptoleum puerum, quem agri colendi rationem docuit,
diuino lacte nutritum noctu clam sub igne occultauit. De
lacte vid. S. II. §. CXXVIII.

§. VIII. Dicta confirmantur ex papauere.

Ad generis humani post temporis cuiusdam vel aevi ex
morte restitutionem *papauer* quoque, *vescum Cereale*, referri
possit,

possit, quod in gemma quadam apud *Beyerum* spicae eius coronae intermixtum apparet. Vid. S. II. §. CII. Non in-
epte certe collectio totius generis humani accipitur, sub sta-
tum mortis redacti, sed victricis et aeuum potituri.

§. IX. *Numen omnibus commune, Ecclesia.*

Et prisca quidem Ceres virorum aequae ac mulierum post
mortem receptrix fuit, numen omnibus commune. Vnde
apud *Virgilium* Aen. II, 713. sq. Aeneas Troia profugus
et patri et uxori et filio et famulis desertae Cereris templum
assignat, quo omnes congregentur:

Est vrbe egressis tumulus templumque vetustum

Desertae Cereris, iuxtaque antiqua cupressus.

Plane vt ostendi, et Minerua et Venere et Iside Ecclesiam
contineri, ita in Cerere vetusta idem suspicor, quae quidem,
vt reliquae deae, in consortium quoque creationis assumpta sit
et iudicii post mortem. Vnde et hunc in modum legisera
intelligitur.

§. X. *Scortationes in prima Cerere, et negata corporum
restitutio.*

Sed tamen, in dedecus quidem generis humani, faten-
dum est, in prisca Cerere opinionem quoque de spirituum
et animarum post mortem congressu obtinuisse, et in sacris
eius scortationes. Quo quidem pertinet, quod a Neptuno
petita et in equam conuersa, cum is equi formam cepisset,
compressa dicitur. Idem ex eo coniicitur, quod in luctu
tristis a Baubone ad risum capiendumque cibum non aliter
perduci potuit, quam monstratis muliebribus et commotis.
Luctum quidem sumxisse dicitur, et conspectum fugisse deo-
rum, postquam a Neptuno compressa vel equum vel Heram
enixa est, vbi in specum sese obscurissimam abscondidit, et
a Pane demum inuenta est, qui scortationum item deus fuit.
Et ideo in memoriam certe pristinatorum sacrorum in Eleusi-
niis quoque seruatum est, vt caper ei offerretur. Vid. S. II.
§. XVI. Certe in onyche *Eggelingii* sacerdos altera caprum
Cereris offert. Traditur praeterea Iasionem amasse et cum
eo concubisse, quem Iupiter deinde fulmine confecit. Ne-
gatam autem in illa Cerere vetusta corporum restitutionem
esse,

esse, ex eo colligitur, quod rapta demum Proserpina lugens agri colendi rationem docuit.

§. XI. *Ceres iunior.*

Sed postquam recepto Saturni cultu foedissimus scortationum in sacris usus abolitus est, et vtriusque sexus manes separati sunt, alia Ceres exitit, Saturni filia, quae mulierum tantum animas recepit, et qua corporum quoque restitutio continebatur. Et ideo *Apollonius* L. IV. *Argonaut.* scribit, sub insula Cereris falcem condi illam, qua patrem Saturnus secuerit, quae et quibusdam falx Cereris dicatur.

§. XII. *Thesmophoria.*

Tum quidem *Thesmophoria* Graecorum inuecta videntur, quibus interesse foeminis duntaxat licuit, non viris. Vid. *Ioach. Felleri* vindiciae aduersus *Eggelingium*. Iudicium quidem rerentum est, sed mulierum. *Pectinem* plane muliebrem, id est, membrum muliebre, in *Thesmophoriis* a sacrae mulieribus cultum quoque esse, *Theodoretus* tradit. Quem an recte *Meursius* notauerit, alii videant. Certe in memoriam sacrorum pristinorum retentum symbolum illud esse, verisimile videtur.

§. XIII. *Thesmophoria Eleusiniis antiquiora.*

Et nobis quidem *Thesmophoria* sacra Eleusiniis antiquiora videntur, etsi *Ioach. Fellerus* quondam contra *Eggelingium* *Bremensem* aliter sensit. Nam plane seruatae quoque sunt, ad exemplum certe dierum V. epagomenarum, quinque dies festae, quanquam post plenilunium, cum veteres epagomenae plenilunium praecederent. Vid. §. II.

§. XIV. *Raptus Proserpinae.*

Initiationibus autem receptis foeminae quoque sacris initiatae in communem Plutonis domum, vel manium sedem, cum viris receptae sunt, propterea quod initiati immortalitatem acceperant. Qualem veterum sententiam perbelle demonstravit *Warburtonus* in *Comment. de diuina legatione Moysi*. Tum igitur *Proserpina*, Cereris e Ioue filia, rapta a Plu-

Plutone dicitur. Ceres autem denuo luxit et se abscondit, donec amissam filiam inueniret.

§. XV. *Sacra Eleusinia.*

Ea quidem causa *Eleusinia sacra* instituta sunt, maiora singulis quinquenniis, minora trienniis, et haec quidem in conuulio in Proserpinae honorem, qua dea noua luna comprehenditur, vt *Interpres Aristophanis* ad Plutum retulit. Quorum tempus iam supra §. II. annotaui.

§. XVI. *Vtterius exponuntur.*

In Eleusiniis sacris et muliebrem naturam imposito calathio in curru cum sacris abditis delatam esse, *Theodoretus* scripsit, et praeterea membrum in iis virile ostendi, *Ioach. Fellerus* in Vindiciis aduersus Eggelingium probauit. Et quod *Eggelingius* membrum muliebre existimat, quod Ceres in onyche portat, *Auctori Actorum Eruditorum* virile potius intelligitur. Seruatam quidem illud quoque ex prisca Cere re videtur. Nam et *Apuleius* Met. XI. de Rerum Natura parente ita habet: *Me - - Eleusinii vetustam deam Cererem vocant.* Sed denuo inde, vt nobis quidem videtur, intelligitur, Eleusiniis receptis mares foeminasque initiatos in communem Plutonis vicum commigrasse.

§. XVII. *Meursii sententia et Polyaeni narratio de Eleusiniis duratione.*

Durasse Eleusinia sacra *Meursius* putat nouem dies, contra locum Polyaeni, vbi XXXIX. extant, vtpote quem corruptum habet. Sed quoniam veterum auctorum lectiones corrigendae temere non sunt, quamdiu nihil certi in contrarium affertur, Polyaeni lectionem haud omnino reiciendam ducimus. De quo quidem explicabimus.

§. XVIII. *Proprium festum dies IX. durauit. Ratio. Nouem sphaerae.*

Et in eo quidem *Meursio* assentimur, proprium Eleusiniis festum nouem duntaxat dies durasse. Scilicet in ea fere opinione sumus, cum raptu Proserpinae et initiationibus nouem quoque sphaeras, vniuersi corporis mundani partes,

partes, placuisse, quae septem sonos ederent, de quibus videndus est *Macrobius* in *Somn. Scip. L. 2. C. 4.* Nam et in *Onyche de Eleusiniis*, seu *Mysteriis Cereris*, quam *Egelingius* publicauit, ante *Cererem iuuenis procumbit*, instrumento septem fistularum innitens. Quae sententia adeo recepta fuit, ut *Edda* quoque *Islandorum Nifelheimum* mundum nonum ponat, quanquam illa animas malorum eo protrudit. Festum igitur *Eleusiniorum* eo accommodatum putem, praesertim quod *nouenario numero* in vitam quoque restitutio continebatur. Nam ita apud *Aristophanem* in *Ran.* *Baccho ad inferos descendenti*, et *obolos nouem offerenti mortuus respondet: Reuiuiscam, si accepero.* Conf.

Caput XIX. de Apolline §. VIII.

§. XIX. Sed dies quoque praecedentes XXX. sacri.

Et si autem in eo *Meursii* sententiam defendimus, proprium et solenne *Eleusiniorum* festum nouem dierum fuisse, tamen veri quoque haud dissimile putamus, XXX. etiam dies praecedentes religiosas fuisse, manibus sacratas, quemadmodum mensis extremus XXX. dierum, qui *epagomenas* praecedebat, manibus sacer fuit, de quarum XXX. dierum religione *S. I. §. XXIII.* et in *Capite de Vulcano §. II.* item deinde in *Capite de Marte* explicauimus. Forte quoque institutis *Eleusiniis* anni adhuc principium in *aequinoctio autumnali* collocabatur. Itaque *Seneca* in tempore *Eleusiniorum* non dissentit, qui *eleusiniis* sub signum *librae* celebratis festum forte proprium illud IX. dierum intellexit. Vid. §. II. Qui autem initium d. XV. *Boëdromionis* statuunt, triginta quoque dies praecedentes comprehendunt. Mouet quidem dubitationem, quod *Theismophoria* ita in idem tempus cum *Eleusiniis* incidunt. Sed non improbable est, *Theismophoria* *Eleusiniis* contineri, quinque autem ex illis dies mulieribus seruatas esse. Certe in *Aristophanis Theismophoriazulis* *Proserpinae* quoque honor, ut *Cereris*, celebratur.

§. XX. Subterraneus ignis assumtus. Taedae ex *Aetna* accensae.

Veri autem similiter raptus ille *Proserpinae*, quem comenti veteres sunt, in illud tempus incidit, quo et *Vulcanus*

nus coelo delapsus et pro aethereo et coelesti igne melioris mundi efformatore subterraneus substitutus est. Quam in rem Caput de *Vulcano* assumendum est. Nam ideo quidem et Ceres rapta filia taedis ex monte Aetna accensis totum terrarum orbem quasi incensura peragrasse dicitur. Quo subterraneus omnino ignis continetur. Et Ceres *Aetnaea* quoque dicitur, quae sedem in Aetna monte habuit. Cuius tecta *Claudianus* de raptu Proserpinae L. I. describit sic:

Cereris qua tecta nitebant

Cyclopum firmata manu, stant ardua ferro.

Moenia, ferrati postes, immensaue neclit

Claustura chalybs.

Neque vero illud negauerim, metu orci initiationes in sacris Eleusiniis receptas esse.

§. XXI. *Eius dracones.*

Quod autem frenatis tum anguibus, vel potius draconibus, vecta Ceres dicitur, id ad vitae necisque dominium pertinere videtur, de quo S. II. §. CXLII. explicavi, cuius quidem participes fieri initiati credebantur.

§. XXII. *Triptolemus.*

Hoc amplius fertur Ceres lugens *Triptolemus* puerum agri colendi rationem docuisse, et diuino lacte nutritum clam sub igne occultasse. Etsi agricultura et lac ad restitutionem in vitam, praesertim corporum, pertinet (S. II. §. LXIX. LXXI. et CXXVIII.), tamen ea narratione plus contineri videtur. Scilicet scortationibus sacris abolitis et consuetudine animorum abrogata, puritas animorum, ut puerorum et puellarum, substituta est, quemadmodum in Cupidine imprimis explicavi. Igitur in Cerere iuniore post raptum Proserpinae recepta opinio videtur, initiatos, puros effectos et quasi pueros, ad diuinorem naturam perducere et ad immortalitatem praeparari, sed corporum quoque ex terra restituendorum spem habere.

§. XXIII. *Infantium roceptrix.*

Sed quoniam ei *ficus* quoque, infantum alimonia, assignatur, tentari potest, annon infantes post mortem peculiariter

liariter in tutelam suam receperit, quasi initiatione non indi-
geant. *Virgilius* in Plutonis regno infantes separatim in
primo ingressu ponit, quos Aeneas inuenit, postquam adi-
tum occupauit et ripas euasit. Verba eius sunt huiusmodi:

*Continuo auditaē voces, vagitus et ingens,
Infantumque animae flentes in limine primo,
Quos dulcis vitae exsortes et ab ubere raptos
Abstulit atra dies et funere merpsit acerbo.*

Contra *Plutarchus* in Consolatione ad uxorem de Athenien-
sibus scribit: *Suis enim infantibus mortuis neque inferias li-
bant, neque aliud quidquam faciunt eorum, quae fieri mor-
tuis apud alios solent. neque enim terrae aut terrestrium infan-
tes ullam partem percipiunt, neque circa eorum sepulcra et
monimenta ac cadauerum expositionem commorantur aut as-
sident. nam leges hoc non permittunt, quia hoc nefas sit, cum
ii in meliorem ac diuiniorē conditionem simul locumque con-
cesserint.* Ficum autem infantum alimoniam fuisse, S. II. §.
LXXXVII. ostendi.

§. XXIV. *Sacerdotes apes.*

Sacrae quidem sacerdotes Cereris apes dicebantur, *με-
λισσαι*, quia immortalitatem proderent, Vid. S. II. §.
CXXIX.

§. XXV. *Ceres terra.*

Omnino Ceres, iunior certe, dea subterranea visa est,
animarum sub terra custos. Forte anima quoque terrae vi-
tificans continetur. Ideoque Cerere terra etiam intellecta
est, et *Orpheo* *χθονία* dicitur, terrestris. Quamquam Eccle-
siae notio in sepulcro nihilominus restat.

§. XXVI. *Sedes Sicilia.*

Sedes autem inprimis Sicilia prope Aetnam ei assignata
fuit. Sicilia frugum feracissima est. Aetna autem mons or-
cum commode refert, et propinquitatem coeli in beatis et
flammarum erga malos eructationem, et mundi aliquando
futuram concremationem et nouam ex terrestri igne effor-
mationem. Nam et Cyclopi Aetna sedes fuit. Conf.
C. II. §. XVII.

§. XXVII.

§. XXVII. *Sus grata.*

Sus Cereri grata fuit, a Thesmophoriis tamen secundum Clementem *Alexandrinum* arcebatur. Cuius verba etsi *Meursius* Graeciae Feriatae L. IV. ad Eleusinia potius accommodari vult, locus tamen Clementis aperte repugnat, adeoque dicendum potius est, ab Eleusiniis non arceri. Et plane quemadmodum *sus* Eleusiniis sacris conueniat, S. II. §. CXL. explicaui.

§. XXVIII. *Iasionem amauit.*

Fertur *Ceres Iasionem* perditæ amasse, de quo apud *Homærum* Odyss. 5. 125. ita extat:

Sic etiam quando Iasioni comas pulcra Ceres

Suo animo obsecuta, commixta est amore et concubitu,

Novali in tertiato; neque diu fuit ignarus

Iupiter, qui ipsum occidit percussum corusco fulmine.

Iasion quidem *Iouis* et *Electrae* filius fertur, ab aliis *Minois* et *Phroniae*. Ex concubitu autem isto *Plutus*, deus diuitiarum, natus fertur. Nimis pauca de *Iasione* extant, ut quae forte similitudo eius cum *Adonide* sit, dignosci possit. Forte quidem *Iasionis* nomine *Soter* comprehenditur.

§. XXIX. *Commigratio animarum in animalia.*

Commigrationes animarum in animalia aliquando in *Cerere* receptas quoque fuisse, ex eo colligitur, quod a *Neptuno* petita in equum conuersa ab eodem equi assumpta figura compressa equum peperit, item quod lugentem eam *Pan* inuenit, ubi quidem Caput de *Pane* assumendum est.

§. XXX. *Imago quaedam.*

Extat in numis *Brixien*sibus *Ceræ* imago, caput radiis solis et stellis circuminctæ, distentis mammis et orbem vel globum in gremio habentis. Sol quidem in *Cerere* nusquam occurrit, quanquam apud *Apuleium* Met. XI. semestris seu plena *Luna* flammeos ignes spirauit, ut mundi concrementio, quae in plenilunio anni magni instaurationis contingeret, significaretur. Nescio igitur, an imago genuina sit. Neque de stellis quidquam in *Cerere* apparet, nisi se-

ptem planetarum sonus quem §. XVIII. retuli. Distinctae autem mammae matrem referunt, et orbis vel globus in gremio matrem mundi. Vid. IX.

§. XXXI. *Luna.*

Qui Cerere Lunam intellexerunt, ad plenilunium in primis creationis et magnae instaurationis forte respexisse videntur. Sed Ecclesia quoque in Cantico Salomonis ut plena luna exhibetur.

§. XXXII. *Cum Baccho societas.*

Cereri cum Baccho in primis societas quaedam intercedit, eademque veluti ex India redux curru quoque a duobus elephantis ducitur, ut *Winkelmanus* in *Comment. de Allegoriis* observavit.

§. XXXIII. *Ceres Graecorum Isis.*

Ceres cum Iside a Graecis confunditur, et pro Iside habetur. Ita *Herodotus* et *Diodorus*, aliique in *Iablonskyi* *Paratitico Aegyptiorum* L. 3. C. 1. §. 7. relati tradiderunt.

§. XXXIV. *Fosta Frisiorum.*

Cereri *Fosta Frisiorum* eo convenit, quod quatuor spicas gerit. Sed eadem quinque sagittas altera manu tenet, quasi mortem in potestate habeat et praeterea vestita est. Spicae quidem et vestitus resurrectionem referunt. Vid. S. II. §. LXIX. et CCXL.

C A P V T IX.

DE

TITANIBVS, GIGANTIBVS, TYPHONE
ET TYPHOE O.

§. I. *Titanis nomen.*

Titanum nomen a *Tit* venit, quae appellatio terrae est. Vid. *Wachter Gloss. Germ. voc. Deut.* Qui quidem ex

ex *Pezronio* obseruat, Celtis aequae ac Hebraeis *tit* significare terram, et apud *Homerum* poni $\tau\eta\theta\upsilon\nu$ pro terra. Puto tamen, terrae nomen *Tit* a depressio sumtum esse et humili, superis oppositum. Vnde et *Sol* in cursu diurno et annuo depressus, siue absoluto diei spatio se condiderit, siue in hemisphaerio inferiori australi versetur, *Titan* dicitur, cui *Phoebus* opponitur. *Lucanus* *Pharf.* VI, 333.

Thessaliam, qua parte diem brumalibus horis

Attollit Titan, *rupes Ossaea* coercet.

Cum per summa poli *Phoebum* trahit altior aestas,

Pelion opponit radiis nascentibus umbras.

At medios ignes coeli rabidique *Leonis*

Solstitiale caput nemorosus submouet *Othrys*.

Vbi quidem *Titan* in bruma, *Phoebus* nascentibus radiis in altiori aestate et rabidi caput solstitiale leonis aperte distinguuntur. Idem *Pharf.* VI, 570.

Nocte poli *Titan* medium quo tempore ducit

Sub nostra tellure diem.

Idem *Pharf.* VIII, 159.

Iam pelago medios *Titan* demissus ad ignes

Nec quibus abscondit, nec si quibus exerit orbem

Totus erat.

Idem *Pharf.* IX, 313.

Sed rapidus *Titan* ponto sua lumina pascens

Aequora subduxit zonae vicina perustae

Et nunc pontus adhuc *Phoebo* siccante repugnat.

Idem *Lucanus*, cum sol medio se die abscondit, commodè *Titanis* nomine vititur *Pharf.* I, 540.

Ipse caput medio *Titan* cum ferret *Olympo*,

Condidit ardentes atra caligine currus

Inuoluitque orbem tenebris gentesque coëgit

Desperare diem.

Eademque ratione luctificus ei *Titan* die proelii *Pharfalici* dicitur, quasi sol se condidisset. De statu noctis *Ouidius* *Met.* II, 1. habet:

Tum pater ut terras mundumque rubescere vidit,

Cornuaque extremae velut euanescere *Lunae*,

Iungere equos *Titan* velocibus imperat hori

Vale-

Valerius Flaccus Argon. IV.

*Interea magni iamiam subeuntibus astris
Oceani genitale caput, Titania frenis
Antra sonant.*

Statius Achill. I.

*humilisque ex aequore Titae
Rorantes euoluit equos.*

Idem Theb. VII.

*Iam gelidam Phoebe et caligantia primus
Hauferat astra dies et iam tumet igne futuro
Oceanus lateque nouo Titane reclusum
Aequor anhelantum radiis subsedit equorum.*

Vnde *Pausanias* Titana Solis fratrem commemorat. Eodem modo *Tithonus* aurorae maritus dicitur, subterraneus scilicet, cuius illa cubilia mane linguit. Sed apud *Diodorum* quoque *Siculum Titaea*, tellus, occurrit.

§. II. Subterranei.

Titanes igitur coelestibus opponuntur, subterranei. *Pausanias VIII, 267.* scribit, Titanas primum omnium *Homero* carminibus suis commentum esse, deos esse, earum scilicet dium incolas, quibus Tartara nomen sit. Ita enim *Homerus* II. XIV, 278.

*Deosque nominabat omnes
Subtartareos, qui Titanes appellantur.*

Orphei hymn. 36. ex vers. Scaligeri:

*Titani coeli et terrae illustrissima stirpes,
Nostrorum proauum patrum, intra Tartara regna
Aedibus horrificis terrae intestina colentes,
Principium et semen cunctis animantibus aegris.*

§. III. Germanorum nomen Deutsche.

Non possum non hoc loco subiungere, quod Germani quoque *Deutsche*, *Dütsche*, terrae sese filios et *Dite* prognatos, *Caesare* et *Tacito* teste, iactitabant.

§. IV. Subterranei magnae figurae.

Titanes Coeli et Terrae filii dicuntur. Esi autem a *Gigantibus* Terrae filiis distinguantur, tamen ab *Hesiodo* magnae

gnae staturae corporis et validissimi describuntur. Et plane manibus quoque subterraneis maior forma data est, forte quod umbrae vespertinae longiores sunt. Ita quidem Aeneae Creusa apparuit *Virg. Aen. II, 772.*

Infelix simulacrum atque ipsius umbra Creusae

Visa mihi ante oculos et nota maior imago.

Ita Phryxus conspicitur *Val. Flacc. V, 231.*

Quondam etiam tacitae visus per tempora noctis

Effigie vasta.

Eodem modo heroes ex sepulcro prodeuntes apud *Ossianum* Bardum exhibentur: *They stood on the beach like oaks with all their branches round them*; stabant in ericeto, ut quercus, ramis ipsorum omnibus circumdatae. Idem *Ossianus* heroes defunctos ut columnas nebulae vel nubium sistit in mari placido apparentes, et in colloquio cum defuncti cuiusdam spiritu apud eundem homines superstites vocantur parui, *the little men.*

§. V. *Rephaim.*

Eo quidem Hebraicum illud *Rephaim* pertinere putem, quod manes orcinos designat, praeterea autem, ut explicatur, gigantes, seu potius homines maioris staturae. Et primo quidem sensu *Iobi XXVI. 5. et Psalm. LXXXVIII, 11.* fumitur. Et locus *Iobi XXVI, 5. sq.* ita vertitur: *Manes orcini* (quod Lutherus vertit; *die Riesen*, maioris staturae homines) *tremiscunt sub aquis* (sub aequore, in orco) *et qui prope eos inhabitant. Orcus coram eo reiectus est, et perniciēs tegumento caret.*

§. VI. *Nephilim.*

Extat aliud gigantum nomen Hebraicum *Nephilim*, quod a radice נפל *lapsum, deciduum, demissum*, significat, subterraneis conuenienter. Quod alii ב' irruendo deriuant.

§. VII. *Rerum formatio ex abyssu.*

Omnino Titanibus deprauata quaedam narratio abyssi Mosaicae ex primaeuo terrae statu et creationis principium continetur. Sunt enim Titanes rerum creatores assumpti, et Prometheus Titan hominem de luto formasse dicitur. Et

secundum *Diodorum Siculum* Aegyptii tradunt, terram gigantes, vel forte Titanes potius subterraneos, produxisse sub primam hominum generationem.

§. VIII. *Gigantes pruinae, Hymthussi.*

Eam quidem in rem merito adiicimus, quod *Edda* Islandorum cum antiquissimo Deorum *Alfader*, patre omnium, gigantes pruinae coniungit, qui cum eo ante coelum et terram existerent. Multa praeterea de gigantibus in *Edda* extant, inprimis de *Ymere* gigante, quem filii *Bori* forte *Boreae* occiderunt, ex cuius vulneribus cadentis tantus effusus est cruor, ut vniuersum genus gigantum pruinae, *Hymthussorum*, submergeretur, praeter vnum, qui cum vxore et familia molam suam ascendens vitam sibi conseruarit, a quo posteriores *Hymthussi* originem trahant. Ex *Ymere* deinde filii *Bori* terram formarunt, ex sanguine quidem maria et flumina extiterunt, ex carne tellus, grandia saxa ex ossibus et ligna ex dentibus ossiumque fragmentis, ex capite vero coelum fabricati sunt. Gigantes autem pruinae dicti videntur, quod pruina, ut hyems, orcum refert.

§. IX. *Gigantum cum Ioue bellum. Locus Gen. VI, 4.*

Gigantum cum Ioue bellum non alio pertinere videtur, quam quod subterranei daemones contra Seruatorem promissum insurgerent, ad inferos autem in omne aeuum percerentur. Forte eodem gigantes pertinent, *Gen. VI, 4.* qui per omne aeuum, omni aeuo, tantum sibi nomen conciliarunt, ut nati ex filiis Dei et hominum contra promissum Seruatorem insurrexerint, in quo quasi proprium antediluvianorum crimen *Moses* collocat, ut sequentia verba manifestant. Poetica enim omnino narratio *Mosis* videtur, ante diluuium forte concepta, quales narrationes iam alii viri docti obseruarunt, a *Mose* in *Genesi* traditas.

§. X. *Lemechi verba Gen. IV, 23.*

Eodem forte *Lemechi* quoque verba *Gen. IV, 23.* pertinent: *An igitur virum occidi, ut vulnus mihi infligatur, et iuuenem, ut plagas accipiam.* *Lemech*us primus, duabus vxoribus assumtis, coniugium Seruatoris cum vna *Ecclesia*

gustulir, sed ipsum Seruatorem quoque negasse videtur, eo-
que verba eius commode referri possunt.

§. XI. *Typhoeus, Typhon, Seth, Apopis, Nephthys.*

Gigantum celeberrimus Graecorum *Typhoeus* est, et Aegyptiorum *Typhon*, quanquam et Graeci *Typhonem* appellant. Typhoni quidem ab Aegyptiis datum est cognomen *Bebon*, seu *Babys*, quasi venti subterranei vehementis et cauernis subterraneis erumpentis, vt *Iablonskyus* in Pantheo Aegyptiorum Mythico explicat. Sed tulit quoque cognomen *Seth*, quod, eodem notante, significat *infra*, *descendere*, ventum inferiorem, qui infra terram in cauernis et antris coërceatur et frenetur. Vbi quidem vento spiritus et daemon continetur. Eius apud Aegyptios vxor *Nephthys* fuit, quae apud *Plutarchum* *Rhea*, item *Venus*, sed et *τελευτη*, *ultima*, *finis*, dicitur, et quemadmodum Plutarcho videtur, extremae terrae continentis partes, quae eam terminant, mare vero attingunt, vel, vt alio loco explicat, quod *infra terrae situm non cernitur*. Igneae naturae *Typhon* in *Hesiodi* Theogonia describitur, cuius omnibus ex capitibus ignis flagrauerit. *Pindarus* Typhoeum sub Aetna collocat, cuius ex penetralibus eructentur inaccessi ignis purissimi fontes, fluuiique ignis interdiu effundant vorticem sumi ardentem, sed noctu rutila flamma volutata saxa in profundam deferat maris planitiem cum vehementi strepitu. *Iablonskyus* quidem *Apopis* quoque nomen Typhoni conuenire putat, de quo *Plutarchus* ex Aegyptiorum narrationibus scribit, esse eum sicca et ignea natura, Solis fratrem, non Solem, sed quandam habere cum Sole cognationem.

§. XII. *Typhon Cacodaemon, Osiridis interemtor.*

Typhone quidem non alius quam Cacodaemon intelligitur, Seruatoris inimicus. Vnde Osiridem, quo promissus Seruator continetur, Typhon interemisse fertur.

§. XIII. *Typhonis consiliarii.*

Fertur Typhon secundum *Plutarchum* in societatem interimendi Osiridis septuaginta et duos assumisse. *Diodorus* autem *Siculus* XXVI. eius consiliarios refert. Duo quidem

et septuaginta ad dies V. epagomenas videntur pertinere. Vid. S. I. §. XXIII.

§. XIV. *Corpus Osiridis disiecit.*

Illud quoque *Plutarchus* ex sacerdotum traditionibus commemorat, *Typhonem*, cum noctu et plena luna fuerit persequeretur, arcam reperisse, in qua *Osiridis* corpus iaceret, idque disiecit. Quod quidem ad contemptum mortis *Seruatoris* pertinet. *Sus* autem tenebrosus duntaxat *Ophi* mortisque habitaculum signat. Vid. S. II. §. CXXXVIII. sq. Eoque nocturna venatio pertinet.

§. XV. *Rerum creatio.*

Vt in *Titanibus*, ita in *Typhone*, deprauata quaedam narratio abyssus *Mosaicae* ex primaeuo terrae statu occurrit, scilicet, daemones subterraneos mundum produxisse, quod relata quoque §. VII. et VIII. *Diodori* et *Eddae* verba confirmant.

§. XVI. *Typhon in Diis relatus.*

Et ideo quidem *Typhon*, malus daemon, relatus in *Diis Aegyptiorum* est, adeo ut inter quinque deos primaeuos collocatus sit, cuius natalis quoque in quinque dies epagomenas incidit.

§. XVII. *Natalis mundi in solstitium hybernus collatus.*

Consequens quidem et *Titanio* et *Typhonio* systemati illud fuit, natalem quoque mundi in solstitium hybernus collocatum esse. De quo *Nigidius* scribit, *capricornum*, quo signo *Sol* brumam in solstitio brumali ingreditur, immortalis luce donatum esse, quo tempore *Typhon* in monte *Ciliciae* speluncam haberet, concessumque a *Ioue* habuisset, quem admodum *Diis* posset obsistere. Conf. S. II. §. CXIII. In *Titanio* systemate idem receptum esse, ex Capite de *Saturno* intelligitur.

§. XVIII. *Corporum in vitam restitutio abest.*

In *Typhonio* systemate corporum in vitam restitutio negatur, ut ex *crocodilo* et *hippopotamo*, *Typhonis* symbolis habetur.

haud obscure perspicitur, quibus corporum in vitam restitutionem nullam inesse, iam S. II. §. CCXLIII. annoravi. Adicio, quod aper Calydonius, Typhonis item symbolum, in Oenei vites immissus imis radicibus plantas eruit, pomosque cum floribus solo aequavit. Vid. S. II. §. CXXXVIII.

§. XIX. *Metempsychosis.*

Inuenta autem recepto hoc systemate *metempsychosis* animorum est, ut in animalium corpora transfirent. Plane et Typhon ipse, *Plutarcho* teste, in capram se mutasse dicitur, et Dii Deaeque omnes in bello Typhonis aduersus Iouem in Aegypto coronas sibi detraxerunt, et Ioue et Minerva solis in coelo relictis fugam ceperunt, bestiarumque et animalium figuras assumerunt.

§. XX. *Actorum memoria.*

Sed tamen pristinae quoque vitae actorumque memoriam contineri, ex eo colligitur, quod et asinus Typhonis imago symbolica esset, et Typhoni inprimis gratus, Typhon quoque e proelio fugiens asino insedisset. Vid. *Iablonsky* Pantheon Aegyptiorum Mythicum L. V. C. II. §. II. Quod quidem sub imagine asini referri S. II. §. CLXXXIV. sq. ostendi.

§. XXI. *Moabitae filii Seth.*

Ex eo, quod §. XI. reruli Typhonis cognomen *Seth*, intelligitur, cur Bileamus Moabitas Num. XXIV, 17. filios *Seth* appellauerit. Scilicet vel Typhon ab illis cultus est, vel et filii Cacodaemonis intelliguntur, quibus stella ex Iacobo oriens opponitur.

CAPVT X.

DE

SATVRNO ET VRANO.

§. I. Saturni nomen et Croni.

Saturni nomen *Scaliger* et *Hadr. Iunius* haud quidem in septe ab Hebraico et Syriaco כרם, *latuit*, deriuant, unde et Deus *latius*, sedes autem Saturni *Latia* appellata sit. Quod *Martinius* in Lexico Erymologico probat. Ex Arabum lingua *amputator* dici possit, qui et Coelo patri et secundum quosdam filiis quoque genitalia amputauit. Sed et *Macrobiius* Saturn. I, 8. ex ea causa Saturnum eum putat vocitatum esse, παρα την σάθην, quae membrum virile declararet, veluti *Sathimum*. Sed in Croni quoque appellatione ex *Arabico* amputator intelligitur. In quo perperam pro *Krono* *Chronus*, tempus, substituitur.

§. II. Creationis vestigia.

Et si autem Saturnus *Diodoro* deorum omnium natu minimus videtur, ab *Hesiodo* quoque natu minimus dicitur filiorum ex Coelo et Terra genitorum, scilicet Titanum, neque *Ennius* in diis vetustioribus mentionem eius fecit, tamen memoria creationis rerum Saturno inest. Dicitur enim in *hymno Orphico* 12. deorum pater et virorum, item ab *Orpheo* alio loco, qui spiritus omnes generauerit. Sed sanctus *Prometheus* quoque *Orpheo* dicitur.

§. III. Iudex post mortem et rex.

Omnino *iudex post mortem iustusque* Saturnus intelligitur. Nam primo quidem *senex* fingitur, quasi iudex. Vid. S. II. §. CCLI. Deinde id apparet ex Saturni vrbe, cuius ex *Pindaro* descriptionem S. II. §. XL. dedi, ubi et *Rhadamanthus* assessorem habet, qui decreta recta daret. Hoc amplius idem ex eo apparet, quod cum veste quoque oculis humanis distincta refertur. Vid. S. II. §. LXIV. Quamquam ibi quidem

quidem pro Saturno Vranum potius, vel Coelum intellexi. In Memoriis Brixienfibus autem cum *libella* occurrit, quasi omnia librans. Sed Aegyptiis quoque Saturni stella *Nemeos* dicta est. Vid. *Iablonsky* Panth. Aegypt. L. III. C. 2. §. 4. Idem in fragmento Orphei, quod Theo Smyrnaeus seruauit, *Rex* dicitur.

§. IV. *Instaurator.*

Saturnus et corporum in vitam restitutor intelligitur et vitae melioris auctor, rerumque post concremationem mundi instaurator. Romanis quidem, *Macrobio* teste, *Stercutus* dictus est, quasi vi terrae indita corpora restituat. Vid. S. II. §. CIX. Idemque *agriculturae* inuentor ferrur. Vid. S. II. §. LXXIX. LXXI. Cyrenenses *mellis et fructuum* eum *repertorem* vocarunt. Melle autem immortalitas et corporum inprimis seruatio continetur. (S. II. §. CXXVI.) Idem *vitifator* fertur, quasi futurae laetitiae dator. Vid. S. II. §. LXXXIX. Eodem spectat, quod *Macrobio* teste *Saturn. I.* 7. Ianus obseruari eum iussit, quasi *vitae melioris auctorem*. Quam ob rem insertiones quoque furculorum, pomorumque educationes, et omnis generis fertilium ei tribuerunt disciplinas. De pomis rerum instauracionem referentibus vid. S. II. §. C. Aurea item Saturni aetas eo pertinet, qua terra fruges sponte dedit. Vid. S. II. §. CLV. Sed *Dionysius* quoque *Halicarnasseus* L. I. scribit, daemonem reputatum esse Saturnum, *omnis felicitatis datorem et expletorem, circumdantem quoque omnem mundi naturam*. Illud autem obliuiscendum non est, quod *Gorius* in *Museo Etrusco* refert, in lapide praeter imaginem Saturni et falcem additam esse *pinam nucem*, felicitatis atque aurei aevi post concrematum mundum symbolum. Vid. S. II. §. LXXXVI.

§. V. *Seruator.*

Quae quidem si perpendimus, Saturno quoque notio *Seruatoris* promissi inest. Quod quidem eo confirmatur, quod *Iablonsky* in Pantheo Aegyptiorum putat, Graecos Saturni nomine Vulcanum Aegyptiorum designare. Vulcano autem *Seruatorem* contineri, in C. II. ostendi.

§. VI. *Servator mortuus.*

Vulcanus quidem claudus effictus est, Saturnus autem *pedibus vinctus*, sed *laneo vinculo*. Ut claudus, ira pedibus vinctus mortuum signat. Vid. S. II. §. CXXVII. Laneum autem vinculum salutem refert, quae ex morte eius existat. Nam eo quidem lanam pertinere, S. I. §. XII. ostendi. Quamobrem perquam commode, ut in Vulcano, Servator mortuus intelligitur. Et eo quidem in hymno quoque Orphico pertinet, quod Scaliger ita vertit:

Qui cuncta absumis, quique omnia perficis idem.

Vinculis indupedite per orbis vasta silentia.

Plane eodem spectat, quod Titan Saturnus dicitur (C. IX. §. I.) et quod in tartaris sedem habuit, secundum ea, quae ex Aeschilo et Plutarcho in Thesauro Pitisci extant. Addo ex Homero II. XIV, 203.

Quando nempe Saturnum late sonans Iupiter

Terram subter deiecit et infructuosum mare

et v. 274.

Testes sint inferi Diæ circa Saturnum existentes.

Neque minus eo referri putamus, quod in gemma Stroschiana, quam Winkelmannus exhibuit, *terna capita Saturni velata* apparent. Velatum caput mortuum suo quasi iure designat. Ternario autem numero mortem Servatoris contineri, in numero ternario supra explicavi.

§. VII. *Dicta confirmantur.*

Atque ad dicta confirmanda illud quoque pertinet, quod perquam multi viri docti putant, Saturno Deum *Chijun* et stellam *Rephan* seu *Remphan* contineri, de qua Amos V, 26. et Act. VII, 43. expressum est. *Rephaim* appellatione et Titanes et manes orcinos comprehendi, C. IX. §. V. ostendi. Sed in Orphei quoque *Argonauticis* Cronius pontus occurrit, *hyperboreus* et *mare mortuum*. Quae regnum mortuorum designant.

§. VIII. *Hermetica figura.*

Illud praeterea hoc loco observatu dignum occurrit, quod Hermeticae quoque figurae Saturni extant. Qua quidem

dem columnam Seruatoris sepulcralem intelligendam esse, C. IV. §. XXVII. exposui.

§. IX. *Eius falx.*

Saturni autem cultu inuecto scortationes e sacris recesserunt, et reiecta est opinio de concubitu animorum in coelo. Nam ideo quidem Coelo patri genitalia *falce* demessuisse dicitur, et Rheae Cybele sacerdotes euirati fuerunt. *Macrobius* Saturn. I, 7. falcem de messe explicat, sed parum, ut videtur, recte.

§. X. *Mulieres ipse non recepit.*

Illud consentaneum visum est, ut mulieres Saturnus non reciperet. Sed has quidem a maribus separatas Rhea Cybele vxor eius recepit. Ideo mulieres a Saturnalibus excluduntur, propria autem Saturnalia in Martio in honorem Rheae habuerunt.

§. XI. *Hospitalis peregrinos recepit seruosque.*

Saturnus *hospitalis* fuit et *peregrinos* quoque recepit, aliter ac Vulcanus. Ab Eleusiniis sacris seruae tanquam peregrinae arcebantur. Sed in Saturnalibus serui cum dominis accumbebant, domini quoque praeministrabant. Manumissi etiam serui aeneos annulos suos et catenas Saturno consecraverunt. *Martialis* L. III. Epigr. XXIX. Conferatur inprimis *Boerneri* Diss. de Saturnalibus C. V. Eodem pertinet, quod aduectus in Italiam Saturnus cum Iano hospitali consortium imperii peregrinus accepit. Et ideo forte post Vulcanum in Aegypto regnasse fertur, ut secuta peregrinorum receptio significetur.

§. XII. *Infantium deuorator.*

Quod *infantes deuorasse* dicitur, eo procul dubio pertinet, quod infantibus quasi iudicio non obnoxiiis restitutionis spes eriperetur. Conf. C. VIII. §. XVIII. Et plane Iudaeorum quoque ea opinio tempore Christi videtur fuisse, infantes a regno Messiae excludi. Nam ideo quidem discipuli eius infantes a Christo arcuisse videntur; quasi regni coelorum

rum exfortes. Christus autem recepit eos adiiciens, regnum coeleste eorum esse.

§. XIII. *Infantes immolati.*

Inde quidem venisse illud putem, quod Saturno infantes olim immolarentur, ut de Carthaginensibus *Plutarchus* in libello *de superstitione* refert. Quod ideo factum esse videtur, ut felicitatis ille dator reliquorum infantum gratia propitiaretur.

§. XIV. *Et damnati ad mortem.*

Sed tamen viri quoque, certe ad mortem damnati, Saturno pro sacrificio mactati sunt. Vid. *Crellii Diss. de Sigillaribus Diti sacris* §. IV. Atro quidem cruore et manes et dii inferi, in quibus Saturnus habitus est, gaudere credebantur. Vid. S. II. §. CLXIX. Sed quoniam *Virgilius* Aen. VI. iudicium apud inferos Rhadamanthi in falso damnatos refert, non improbable est, ad mortem damnatos ideo Saturno pro sacrificio oblatos esse, ne in falso damnatos aliud iudicium post mortem existeret.

§. XV. *Cerei oblati.*

Herculis autem, ut traditur, institutione ex interpretatione oraculi vocis $\phi\omega\tau\alpha$, cum pro *viris lumina* substituisset, *cerei* Saturno oblati sunt. Vid. *Crellius* de sigillar. §. I. Cereorum significatus sacer ex iis intelligitur, quae de cera S. II. §. CXXVI. proposui. Ibi quidem de illuminatione tenebrarum mortis explicavi, a qua immortalitas ciscrera non sit. Sed forte concrematio quoque mundi subest.

§. XVI. *Sigillarium vsus. Pupae.*

Sed tamen praeterea in Saturnalibus *sigillarium* vsus obtrinit. Fuerunt imagunculae ex auro, argento, ligno, aliave materia confectae. Quidam existimant, sigillaria expressisse Deos hominesque tantum humero tenus. Quae quidem sigillaria hinc motus, hinc sonus, commendavit. *Oscilla* Diti, Saturno sigillaria sacra erant, quae quidem icunculae ideo receptae videntur, ut pro infantibus pupae substituerentur. Quod si meminerimus, infantes Saturno oblatos esse,

esse, intelligitur, cur in Saturnalibus puparum vsus receptus sit, ad nostram vsque aetatem transfusus.

§. XVII. *Saturnalium tempus.*

Inciderunt autem Romanorum Saturnalia versus solstitium brumale, primum d. XIV. deinde XVI. Kalend. Ianuarii. Quod quoniam a nostro festo Natalitiorum Christi non multum abscedit, ex eo quoque haud parum probabile est, cur adhuc die XXV. Decembris infantibus sigillaria dentur.

§. XVIII. *Saturnalium dierum numerus.*

Qui fuerit antiquitus Saturnalium dierum numerus, in eo veteres non consentiunt. Quidam tres dies festos institutos fuisse, contendunt, vt extat apud *Macrobiū*. Alii septem statuerunt. De quo numero apud *Pitiscum* ita extat: *Ipsa Saturnalia constabant diebus quinque, at Sigillaria, quae subsequerantur, binis.* Forte quidem quinque dies in memoriam V. epagomenarum seruatae sunt. Quodammodo certe huc pertinet, quod ex *Beroso Athenaeus* narrat, mensis Loi sexto decimo die, qui mensis secundum *Hospinianum* Augusto responderet, per quinque dies Babylone festum celebrari, *Saceum*, cuius tempore serui dominis imperent, et vnus ex seruis aedibus praesit, vestem indutus regiae similem.

§. XIX. *Nautis.*

Fertur Ianus Saturnum classe peruectum hospitio excepisse, regnique eum societate munerasse, et cum primum aera signaret, in eo quoque Saturni reuerentiam signasse, vt, quoniam ille naui fuerit aduectus, ex vna quidem parte sui capitis effigies, ex altera vero *navis* exprimeretur, quo Saturni memoriam in posteros propagaret. *Macrob. Saturn.* I, 7. *Navis* deo mortuorum receptori conuenit. Vid. S. II. §. XL.

§. XX. *Ophionis debellator.*

Quod Saturnus *Ophionem* debellasse dicitur, id ex traditione manasse videtur, Seruatorem serpentis victorem futurum esse. *Ophis* enim serpentem significat, vel draconem. Sed

Sed tamen, quia Ophionis vxor *Eurynome* fertur, aliorum coniecturae id relinquo.

§. XXI. *Diuina natura effusa.*

Inuecto autem Saturnio systemate diuinum semen per totam terram distributum videtur, et naturā diuinā diffusā. Inde *Orpheus* in hymno 18.

Permanere vero in glebosa

Terra progenitoris deorum (coeli)

saluum sanguinem iusserunt Parcae.

Permansit igitur.

§. XXII. *De Vrano.*

Hoc autem loco de *Vrano* vel *Coelo* patre commodè subiicitur, qui ex connubio cum *Titaea* vel *Tellure* et Saturnum et reliquos Titanes genuit. Eum *Diodorus* Bibl. Hist. 133. tradit Atlantaeis primum imperasse, Oceani accolis et felicitis terrae possessoribus; et homines sparsim habitantes intra vrbs pomoeria coegisse, et ab exlege beluinoque viuendi more cohibitos docuisse mites terrae et arborum fructus deponere ac vsurpare; eundem maximam orbis partem, inprimis vero, quae ad occasum et septentrionem spectant, in potestate habuisse; cumque siderum obseruationi impensè deditus esset, multa in mundo superiore euentura praedixisse, et ex motu solis anni rationem vulgo patefecisse, menses quoque ex cursu lunae et certas singulis annis horas definiuisse: ideo cum plebs praedictorum euentuum certitudinem admiraretur, opinionem inoleuisse, vatem illum naturae diuinae consortem esse, rebusque humanis exempto obmerita et astrorum scientiam diuinos honores impendisse, nomen etiam eius ad mundum (*νοσμον*) transulisse, ob eam quoque rationem, ut per omne seculum vniuersi regem eum appellantes honorum magnitudine merita eius exsuperarent. Antiquissima certe narratio de Seruatore manium et Vniuersi rege continetur, cuius cum Ecclesia connubium fuerit. Sed deprauata quoque opinio de concubitu coelesti inest, quae Saturno recepto abrogata est.